

“*Katjuska* on söpö, mutta itse en käytä sitä missään.”

Suomen venäjänkielisten etunimet ja nimi-identiteetit

Tatiana Batanina
Pro gradu -tutkielma
Helsingin yliopisto
Suomen kieli ja kulttuuri
Toukokuu 2020

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty

Humanistinen tiedekunta

Tekijä – Författare – Author

Tatiana Batanina

Työn nimi – Arbetets titel – Title

“Katjuska on söpö, mutta itse en käytä sitä missään.” Suomen venäjänkielisten etunimet ja nimi-identiteetit

Oppiaine – Läroämne – Subject

Suomen kieli ja kulttuuri

Työn laji – Arbetets art – Level

Pro gradu -tutkielma

Aika – Datum – Month and year

Toukokuu 2020

Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages

62 + 18 liitesivua

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Tutkielmani käsittelee Suomen venäjänkielisten etunimistöä. Tutkimuksessani selvitän, millainen on Suomessa asuvan venäjänkielisen nimi-identiteetti ja minkälaisia muutoksia venäjänkielisten etunimistössä tapahtuu Suomeen muuton jälkeen. Tarkastelen myös venäjänkielisten etunimistön käyttöön liittyviä haasteita Suomessa.

Tutkimusaineistoni koostuu vastauksista, jotka keräsin kyselylomakkeen ja kasvokkaisten haastattelujen avulla. Aineistosta on rajattu pois muualta kuin Venäjältä Suomeen muuttaneiden venäjänkielisten vastaukset. Rajauksen jälkeen tarkasteltavaksi jäi yhteensä 120:n henkilön etunimet ja vastaukset. Tutkielmani edustaa sosio-onomastista ja kansanonomastista nimistöntutkimusta. Hyödynnän työssäni myös identiteettitutkimusta. Analysoin aineistoani kvalitatiivisesti ja kvantitatiivisesti.

Havaintojen perusteella venäläisen etunimen käyttöön Suomessa liittyy erilaisia haasteita. Eniten haasteita liittyy etunimen kirjoitusasuun ja ääntämiseen. Toiseksi mainituin venäjänkieliseen etunimeen liittyvä haaste on syrjivä kohtelu, jota venäläisen etunimen haltija saattaa kokea. Suomessa monilla venäjänkielisillä on käytössä myös epävirallinen lisänimi. Lisänimen ei kuitenkaan tulisi olla tunnistamisen, kirjoittamisen tai lausumisen näkökulmasta epäkäytännöllinen. Epäkäytännöllinen lisänimi pyritään usein korvaamaan muunkielisellä lähivariantilla.

Tutkimustulokseni osoittavat, että virallisen etunimen ja epävirallisen lisänimen välinen suhde saattaa muuttua Suomessa. Uudessa kieli- ja kulttuuriympäristössä lisänimi voi vaihtaa paikkaa virallisen etunimen kanssa ja tulla esille niissä tilanteissa, joissa se ei esiintyisi venäjänkielisessä ympäristössä.

Venäjänkielisen etunimen haltijan identifioitumista etunimeensä ohjaa moni osatekijä. Keskeisimmiksi osatekijöiksi nousevat nimen muoto, leksikaalinen merkitys, nimessä näkyvä suku tai kytkös perheeseen sekä nimen venäläisyys. Nimi-identiteetin elementit aktualisoituvat eri nimenkantajilla eri tavalla. Tutkimusaineistoni osoittaa viitteitä siitä, että Suomessa asuvilla venäjänkielisillä etunimi saattaa toimia myös välineenä, jonka avulla saavutetaan erilaisia tavoitteita uudessa kieli- ja kulttuuriympäristössä.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

etunimi, identiteetti, nimien käyttö, sosio-onomastiikka, kansanonomastiikka, nimistöntutkimus, Suomen venäjänkieliset

Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited

Keskustakampuksen kirjasto

Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	4
2 Teoriatausta ja aiempaa tutkimusta.....	7
2.1 Aiempi tutkimus.....	7
2.2 Sosio-onomastiikka ja kansanonomastiikka	9
2.3 Identiteetti ja nimi-identiteetti	10
2.4 Suomalainen ja venäläinen etunimistö	14
2.4.1 Suomalainen ja venäläinen nimisysteemi	14
2.4.2 Suomalaisten ja venäläisten etunimien rakenne.....	17
2.4.3 Venäläinen etunimistö translitteroituna	19
3 Tutkimusaineisto ja -menetelmä.....	20
4 Venäläisten etunimet Suomessa	27
4.1 Venäläisen virallinen etunimi ja sen käyttö Suomessa	27
4.2 Venäläiseen etunimen käyttöön liittyviä haasteita	31
4.2.1 Kirjoitusasu ja ääntäminen.....	31
4.2.2 Nimeen pohjautuva syrjintä	38
4.3 Suhtautuminen omaan etunimeen.....	41
4.4 Epävirallisen venäjänkielisen lisänimen käyttö Suomessa.....	45
4.5 Kohti lisänimen virallistamista	50
5 Tulosten kokoavaa tarkastelua	54
6 Lopuksi	60
Lähteet	63
Liitteet.....	73
Liite 1: Kyselylomake venäjäksi	73

Liite 2: Suomenkielinen saatekirje	79
Liite 3: Kyselylomakkeen suomennos	80
Liite 4: Haastattelurunko venäjäksi	83
Liite 5: Haastattelurunko suomeksi	85
Liite 6: Informantit vastausten saapumisjärjestyksessä	87
Liite 7: Nimihakemisto: naisten etunimet latinalaisine muotoineen	89
Liite 8: Nimihakemisto: miesten etunimet latinalaisine muotoineen	90
Liite 9: Venäjänkieliset sitaatit.....	91

1 Johdanto

Venäjänkieliset ovat Suomen suurin vieraskielinen ryhmä, sillä vuoden 2018 lopussa Suomessa asui yli 79 000 venäjää äidinkielenään puhuvaa henkilöä (SVT 2018). Venäläistä siirtolaisuutta ja siihen liittyvää identiteetin muutosta ei kuitenkaan ole käsitelty kovinkaan paljon akateemisessa tutkimuksessa Suomessa (ks. kuitenkin Iskanius 2006; Saikkonen 2008; Varjonen 2013). Venäjänkielisten henkilönnimistö sekä nimi-identiteetti on tutkittu jopa niukemmin (ks. esim. Eskola 2013). Tässä tutkielmassa tarkoitukseni on selvittää, millainen on Suomessa asuvan venäjänkielisen nimi-identiteetti ja minkälaisia muutoksia tapahtuu venäjänkielisten etunimistöissä muuton jälkeen.

Sellaista henkilökohtaista asiaa kuin etunimen ympärille rakentuvaa identiteettiä pohdiessa ei voi olla miettimättä omaa etunimeäkään. Etunimeni ei ole yleisimpien etunimien joukossa Venäjällä, josta olen kotoisin. Kuitenkaan harvoin (jos koskaan) etunimeni aiheutti minulle mitään hankaluuksia Venäjällä. Suomeen muutettuani olen silti jatkuvasti kokenut etunimeni käyttöön liittyviä haasteita. Etunimeni on lähes aina kuulostanut suomalaiselle korvalle vieraalta ja siksi jäänyt usein ymmärtämättä. Erilaisissa asiointitilanteissa olen aina pärjännyt henkilöllisyystodistuksella, muissa tilanteissa minulla on pitkään ollut tapana esittäytyä nimellä *Tanja*, joka on suomenkielisille tuttu ja joka muistuttaa samalla venäjänkielistä lempinimeäni. Ajan myötä olen kuitenkin huomannut, etten aina halua esitellä itseni jollakin toisella etunimellä. Sitä paitsi suomalaisella etunimellä esittäytyminen on tuonut myös väärinkäsityksiä: moni luulee olevani suomalainen *Tanja*-nimen kuultuaan.

Suomessa asuvia venäjänkielisiä kavereitani seuraamalla olen huomannut, etten ole ainoa venäjänkielinen, joka on luopunut melkein kokonaan oman virallisen etunimen käytöstä. Olen samalla havainnut, etten myöskään ole ainoa, joka on joutunut heilumaan kahden identiteetin välillä. Syksyllä 2016 näistä havainnoista lähti liikkeelle kurssityöni, jonka tein Terhi Ainialan järjestämällä *Nimi ja identiteetti* -kurssilla. Kurssityössäni selvitin kolmen venäjänkielisen informantin etunimen käyttöstrategiat

suomenkielisessä ympäristössä. Kurssityöni osoitti, että aihe vaatii lisäselvitystä sekä laajempaa nimijoukkoa.

Venäjänkieliset maahanmuuttajat Suomessa ovat hajanainen ja taustaltaan heterogeeninen ryhmä, siksi heihin voi viitata monella eri termillä (Varjonen, Zamiatin & Rinas 2017: 9-10). Tutkimuksessani käytän termiä *venäjänkieliset* viitatessani venäjää puhuviin Suomeen muuttaneihin, koska juuri venäjän kieli yhdistää tiukemmin tätä muuten hyvin heterogeenistä joukkoa. Venäjänkieliset ovat muuttaneet Suomeen pääosin Venäjältä tai entisestä Venäjän sosialistisesta federatiivisesta neuvostotasaval-
lasta (Venäjän SFNT). Venäjänkielisten toiseksi suurin lähtömaa on Viro. (Tanner & Söderling 2016; Varjonen ym. 2017.) Venäjänkieliset tulevat Suomeen myös muista maista mm. Ukrainasta, Valko-Venäjältä, Latviasta ja Liettuasta (Varjonen ym. 2017: 17). Tutkimuksessani koen tärkeäksi eritellä Suomeen Venäjältä ja muualta muuttaneet venäjänkieliset (ks. luku 3). Koska tutkielmassani keskityn vain Venäjältä tai Venäjän SFNT:sta muuttaneiden vastausten tarkasteluun, tekstissä viitataan informantteihin myös termillä *venäläiset*. Terminologisen kirjavuuden ja monimutkaisuuden välttämiseksi käytän tutkimuksessani termiä *venäläinen etunimi* tai *venäjänkielinen etunimi* viitatessani sekä venäjän kielen omakieliseen etunimistöön että myös vieraslähtöisten etunimien venäläistyneihin asuihin.

Tässä tutkielmassa tarkastelen venäjänkielisten etunimistöä ja sen käyttöön liittyviä haasteita Suomessa. Tarjoan myös Suomen venäjänkielisten identiteetin tarkasteluun uutta näkökulmaa tarkastelemalla heidän etunimistön muutosten kautta nimi-identiteettiään. Alkuperäisenä tarkoitukseni oli tehdä teemahaastatteluihin pohjautuva kvalitatiivinen tutkimus. Teemahaastattelun avulla olisin kuitenkin saanut vain venäjänkielistä koskevan satunnaisotoksen ja halusin aineistooni mahdollisimman paljon erilaisia etunimiä voidakseni tarkastella, kuinka laajoja aikaisemmassa kurssityössäni purkamani tendenssit ovat. Tästä syystä päädyin valitsemaan kyselylomakkeen tiedonkeruun päävälineeksi.

Hagström (2006) huomauttaa, että nimi kantaa mukanaan muille tietoa, jota tilanteesta riippuen halutaan joko paljastaa tai salata. Tutkimustavoitteena on selvittää

Suomessa asuvan venäjänkielisen etunimen käyttöön mahdollista piilotettua tietoa. Minua erityisesti kiinnostaa, miten vieraskielisessä ympäristössä asuva venäjänkielinen suhtautuu omaan venäjänkieliseen etunimeensä sekä miten hänen nimi-identiteetti rakentuu.

Tässä tutkimuksessa pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Minkälaisia muutoksia tapahtuu venäläisen etunimessä ja sen käytössä Suomeen muuton jälkeen?
2. Miten venäjänkielinen henkilö suhtautuu niihin muutoksiin?
3. Kuinka tiivistä venäjänkielisen nimen haltija kokee etunimensä olevan osa omaa itseä ja omaa identiteettiä?
4. Miten venäjänkielisen henkilön nimi-identiteetti rakentuu vieraassa kieli- ja kulttuuriympäristössä?

Tutkimukseni hypoteesi on, että venäjänkieliset eivät voi jatkaa etunimensä käyttöä Suomessa samalla tavalla kuin Venäjällä. Tämän takia monet saattaa kokea oman kulttuurin menetystä. Toisaalta koska virallista ja epävirallista etunimeä ei voi Suomessa käyttää samalla tavoin kuin Venäjällä, venäjänkieliset joutuvat keksimään uusia etunimensä käyttöstrategioita. Etunimen käytöstä tulee kontekstisidonnainen.

Tutkimukseni jakautuu kuuteen lukuun. Johdannossa esittelen tutkimukseni aiheen ja tutkimuskysymykset sekä tutkimukseni keskeiset käsitteet. Luvussa kaksi esittelen aiheeseeni liittyvän aiemman tutkimuksen ja teoriataustan. Luvussa kolme kerron tutkimusaineistostani, joka koostuu 118 kyselylomakkeen vastauksesta ja lisäksi kolmesta aiemmin suoritetusta haastattelusta. Luku neljä on analyysiluku, jossa tuon esille venäläisen nimen käytön liittyvät tendenssit Suomessa sekä esittelen Suomeen Venäjältä muuttaneiden informanttien käsityksiä omasta venäjänkielisestä etunimestään ja sen käytöstä vieraskielisessä ympäristössä. Luku viisi on kokoava analyysiosia ja luku kuusi on päättäntöluku, jossa esittelen aiheeseeni liittyviä jatkotutkimusaiheita.

2 Teoriatausta ja aiempaa tutkimusta

Tutkimuksessani tarjoan Suomen venäjänkielisten identiteetin tarkasteluun uutta näkökulmaa tarkastelemalla venäjänkielisten maahanmuuttajien etunimistön muutosten kautta heidän nimi-identiteettiään. Tässä luvussa esitän tutkimukseni teoreettiset lähtökohdat sekä esittelen tärkeimmät termit. Alaluvussa 2.2 sijoitan tutkimukseni nimistöntutkimuksen viitekehykseen. Sen jälkeen pohdin termiä *identiteetti* ja sen suhdetta ihmisen etunimeen. Luvun viimeisissä alaluvuissa tarjoan lukijalle kuvauksen suomalaisen ja venäläisen nimisysteemeistä sekä tarkastelen venäläisen etunimistön käyttöön liittyviä haasteita.

2.1 Aiempi tutkimus

Tutkimukseni keskipisteessä on venäläinen etunimistö. Venäläisten nimistöä on varsin perusteellisesti tutkinut A.V. Superanskaja, jolla on ollut keskeinen rooli venäläisen nimistöntutkimuksen kehittämisessä. Kuvatessani venäläisten nimistöä käytän apunani hänen teostaan *O russkih imenah* (1991), joka on muodostunut alan klassikoksi. Superanskajan tutkimus on painottunut pääosin 1980-luvulle, venäläisen etunimistön nykyaikaista kehitystä kuvatessani käytän apunani Golomidovan (2005) venäläisessä nimistössä 2000-luvun alussa tapahtuneiden muutosten kokoavaa tarkastelua.

Suomeen muuttaneiden venäjänkielisten etunimistöön vaikuttaa voimakkaasti suomalainen nimisysteemi, siksi katson tärkeäksi kuvata lyhyesti myös suomalaista nimisysteemiä. Apuna suomalaisten nimistön kuvaamisessa käytän Eero Kiviniemen teosta *Suomalaisten etunimet* (2006) sekä hänen aiempia tutkimuksiaan (esim. Kiviniemi 1982, 1993). Hyödynnän myös Pylvänäisen (2011) tutkimusta suomalaisten nimistön rakennetta kuvatessani.

Suomen venäjänkielisten nimistö on varsin niukasti tutkittu Suomessa. Eskola on tutkinut lasten etunimien valintaperusteita Suomessa asuvissa suomalais-venäläisissä

perheissä (2013) sekä vuosina 2000–2013 venäjänkielisten tekemiä pyyntöjä sukunimen suomalaistumisesta (2015). Mirolybov-Nurmela (2008) on puolestaan tutkinut niin sanottujen vanhojen suomenvenäläisten sukunimien muutosanomuksia 1920–1945-luvuilla.

Suomen venäjänkielistä väestöä kuvatessani käytän apuna Siirtolaisuusinstituutin julkaisemaa teosta *Venäjänkieliset Suomessa: huomisen suomalaiset* (2016) ja Cultura-säätiön julkaisemaa tutkimusta *Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt* (2017). Nämä kaksi teosta valottavat kattavasti Suomessa asuvien venäjänkielisten tunnuspiirteitä sekä myös heidän kotoutumiseen liittyviä haasteita. Laajemman näkökulman maahanmuuttajien kotoutumiseen ja maahanmuuttajia koskevaan syrjintään Suomessa antavat Liebkindin (2000, 2004) ja Jasinskaja-Lahden tutkimukset (2002). (ks. myös Laihiala-Kankainen, Pietikäinen & Dufva toim. 2002). Maahanmuuttajan identiteetin rakentumisesta sekä heidän paikastaan suomalaisessa yhteiskunnassa neuvottelemista on pohtinut Varjonen (2013). Venäjänkielisten maahanmuuttajien integroitumisesta Suomeen sekä heidän muuttuvaa identiteettiään on tutkittu myös useissa pro gradu -tutkielmissa. Saikkonen (2008) tarkastelee työssään venäjänkielisten lapsen identiteettiä ja Kangasaho (2014) kirjoittaa kaksi-kielisten aikuisten ajatuksista kieli-identiteetistään.

Suomen venäjänkielisten kieli-identiteettiä on tarkastellut varsin perusteellisesti väitöskirjassaan Sanna Iskanius (2006), joka kuvaa tutkimuksessaan lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien venäjänkielisten nuorten suhdetta venäjän ja suomen kieleen sekä etniseen identiteettiin.

Tutkimuksessani tarkastelen paitsi etunimiä, niiden muuttuvuutta ja käyttöä myös nimenkantajan nimi-identiteettiä. Nimeä ja sen kytköstä henkilön identiteettiin ovat tutkineet ruotsalaiset Emilia Aldrin (ks. esim. 2014, 2017a, 2017b) sekä Charlotte Hagström (2006). Suomessa nimi-identiteetistä on valmistunut useita pro gradu -tutkielmia. Tutkimukseni kannalta keskeisin on Linnea Oljemarkin (2015) tutkielma Suomessa asuvien vieraskielisten nimi-identiteeteistä. Tutkielmassaan Oljemark tarkastelee niitä osatekijöitä, joista vieraskielisten nimenkantajien nimi-identiteetti rakentuu. Omassa tutkimuksessani hyödynnän myös Anna Masantin (2010) kattavaa

tutkimusta nuorten naisten nimi-identiteetistä. Työssään Masanti käsittelee paitsi nimi-identiteetin osatekijöitä myös etunimiin liittyviä mielikuvia. Nimien herättämistä mielikuvista kirjoittaa myös Talvikki Hankala (2013), jonka tutkimus paneutuu hankalien etunimien käytännöllisyyteen sekä niihin keinoihin, joilla hankalien nimien kantajat yrittävät vähätellä nimiensä hanakaluutta.

2.2 Sosio-onomastiikka ja kansanonomastiikka

Tutkielmani on sosiolingvististä nimistöntutkimusta, jota myös kutsutaan *sosio-onomastiikaksi*. Sosio-onomastiikan tutkimuskohteena on nimien lisäksi myös niiden käyttö ja variaatio. Keskeisiä sosio-onomastisissa tutkimuksissa ovat erilaiset tilanteet ja sosiaaliset kehykset, joissa nimiä käytetään. (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008: 75.) Suomessa sosiolingvistinen näkökulma nimistöntutkimukseen nousi vahvemmin esille 1980-luvulla. Suomalaisen sosio-onomastiikan edelläkävijänä on Eero Kiviniemi, joka on tutkinut varsin perusteellisesti suomalaisten nimivalintoja sekä seurannut etunimien suosionvaihtelua läpi vuosikymmenten (ks. esim. Kiviniemi 1982, 2006).

Työni tutkimuskohteena on venäjänkielisten maahanmuuttajien etunimistö Suomessa sekä ne muutokset, jotka tapahtuvat venäjänkielisten nimissä ja niiden käytössä muuton jälkeen. Tarkastelen aineistoni nimiä myös kansanlingvistikä näkökulmasta. Kansanlingvistiikka on tullut Suomeen 2000-luvun alussa ja keskittyy ensisijaisesti kielenkäyttäjien omiin käsityksiin kielestä (Piippo 2016: 31–32). Sosio-onomastiikassa kansanlingvistinen näkökulma ottaa huomioon myös kielenkäyttäjien nimiin kohdistuvat asenteet. Sosio-onomastista ja kansanlingvististä tutkimustapaa yhdistävää tutkimusta kutsutaan *kansanonomastiikaksi* (Ainiala ym. 2008: 77). Tutkimuksessani yhdistän sosio-onomastista ja kansanonomastista tutkimusperinnettä tarkastelemalla venäjänkielisten informanttieni suhtautumista omiin etunimiinsä sekä tutkimalla heidän ajatuksiaan muuttuvista etunimistään. Tarkastelen myös sitä, miten nimi-identiteetti muovautuu uudessa kulttuuri- ja kieliympäristössä.

2.3 Identiteetti ja nimi-identiteetti

Termi *identiteetti* on peräisin psykologiasta, jossa sillä tarkoitettiin ihmisen subjektiivista kokemusta ja käsitystä minuudesta ja persoonallisuudesta (Iskanius 2006: 39). Psykologiasta termi levisi muille tieteenaloille, joilla identiteettiä on käsitelty ja tutkittu monesta eri näkökulmasta. Hall (1999) huomauttaa, että tutkimusten määrästä huolimatta henkilön identiteetin määrittelemine ei ole yksinkertaista. Hänen mukaansa identiteetin käsite on mutkikas ja siksi heikosti ymmärretty nykyisessä yhteiskunnassa (mas. 20).

Hyödynnän tutkimuksessani sosiaalipsykologista ja sosiokulttuurista käsitystä identiteetistä. Sosiaalipsykologinen tutkimus tarkastelee identiteettiä suhteessa minuuden käsitteeseen (Saastamoinen 2006: 172). Sekä minuudella että myös identiteetillä viitataan siihen, miten ihminen kokee itsensä ja ilmaisee itseään sosiaalisessa ympäristössä (Helkama ym. 2015). Identiteetti on silti minuuden käsitettä laajempi, siitä puhutaan silloin, kun minuutta arvotetaan ja määritellään (Saastamoinen 2006: 172). Iskanius (2006: 42) toteaa, että identiteetti on kaikkea sitä, mitä ihminen on ja mitä muut luulevat hänen olevan. Sosiaalipsykologiassa identiteetin käsite jaotellaan *persoonalliseen* ja *sosiaaliseen* identiteettiin (Iskanius 2006; Saastamoinen 2006). Persoonallista identiteettiä kutsutaan myös *henkilökohtaiseksi*. Henkilökohtainen identiteetti viittaa niihin ominaisuuksiin, joiden avulla henkilöstä tulee ainutlaatuinen verrattuna muihin. Sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan henkilön samaistumista erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin ja yhteisöihin. (Helkama ym. 2015: 167–168.) Hall (1999: 251) huomauttaa, että identiteetit liittyvät aina eroon, ja väittelee, että ilman eroa ja vastakkainasettelua identiteetti ei rakennu. Hän myös korostaa, että identiteetti rakentuu nimittäin eron sisällä eikä sen ulkopuolella (mas. 251–252). Muiden joukosta yksilöivä henkilökohtainen identiteetti perustuu eroon minun ja muiden välillä sekä jonkin ryhmän kanssa yhteenkuuluvuutta korostava sosiaalinen identiteetti liittyy eroon meidän ja muiden välillä (Helkama ym. 2015: 167–168).

Identiteettiä voi tarkastella staattisena, pysyvänä ja muuttumattomana ominaisuutena. Tällaista tapaa käsittää identiteettiä voidaan kutsua *essentialistiseksi*. Essentialistisen lähestymistavan kanssa vastakkainaseteltuna on *situatiivinen* tapa, jonka mukaan identiteetti on ihmisen koko elämänkaarta koskeva muutoksen alainen ja dynaaminen prosessi. (Iskanius 2006: 40.) Työni kohteena on venäjänkieliset maahanmuuttajat Suomessa. Paikalta toiselle muuttavan ihmisen identiteettikin paneutuu liikkeeseen ja uuteen maahan muuton jälkeen identiteetti ajautuu yleensä kriisiin (Suomeen muuttaneiden venäjänkielisten kotoutumisesta ja identiteettikriiseistä ks. esim. Liebkind ym. 2004; Saikkonen 2008; Kangasaho 2014). Iskanius (2002: 206) kutsuu tätä kriisiä ”seikkailuksi labyrintissa”, jossa ”törmätään välillä seinään”. Seinään törmätessä maahanmuuttaja joutuu tekemään jatkuvia identiteettiin liittyviä valintoja (mas. 206). Tästä syystä oma tutkimukseni pohjautuu siihen, että identiteetti on muuttuva ja joustava prosessi, joka ei koskaan ole ehjä tai valmis. Vaikka korostan tutkielmassani identiteetin dynaamisuutta ja moninaisuutta, en sulje täysin pois sitä näkemystä, että jotkin identiteetit voivat olla hyvin yhtenäisiä ja pysyviä.

Identiteettiä muuttoliikkeen ja muuttajien näkökulmasta tarkastellut Hua (2017) myös korostaa identiteetin dynaamista ja situatiivista luonnetta. Hän huomauttaa, että muuttajan identiteetit (*identities in mobility*) perustuvat jatkuvaan strategiseen valintaansa siitä, mitä hän haluaa korostaa uudessa ympäristössä ja mitä ei. Maahanmuuttajien valintoja voi täten pitää rationaalisina: muuttajat asettavat itselleen tavoitteet ja saavuttavat ne. Hua mukaan maahanmuuttaja ei pelkästään tee valintoja vaan neuvottelee (*negotiate*) identiteetistään. Maahanmuuttaja joutuu tasapainottamaan eroavuuksia ja yhtäläisyyksiä, joita tulee esille kun hänen identiteettinsä törmää uudessa ympäristössä muiden ihmisiin odotuksiin hänestä ja hänelle sopivista identiteetistä. (mas. 121–123.)

Sosiaalipsykologisessa valossa identiteetti nähdään sosiaalisena ilmiönä, joka muovautuu vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa. Iskanius (2006: 44) korostaa, että sosiaalipsykologinen näkökulma ei silti ota riittävästi huomioon identiteetin sosiokulttuurista kontekstia ja taustaa. Hän kirjoittaa, että on tärkeää kiinnittää huomiota myös identiteettiä ympäröiviin kulttuurisiin yhteisöihin ja niiden representaatioihin.

Tähän pyrkii *diskursiivinen* lähestymistapa, jonka mukaan identiteetti on diskursiivista toimintaa (Hall 1999: 248–251). Diskurssilla Hall tarkoittaa ihmisten puhe- ja ajattelutapoja sekä tapoja esittää jokin kohde tai aihe (mas. 105). Identiteettiä konstruoidaan täten puheina ja teksteinä sekä niiden joukkoina (Mantila 2004: 324).

Identiteetin diskursiivinen luonne määrittää kielen tärkeän aseman identiteetin rakentumisessa. Iskanius (2006: 45) huomauttaa, että kieli ei ole pelkkä merkkijärjestelmä vaan sisältää myös kulttuurista tietoutta. Rakennamme identiteettiä sosiaalista ympäristöä seuraten ja tulkiten (Helkama ym. 2015), mutta myös meidän omien valintojemme ja tekojemme kautta (Hua 2017: 121; Iskanius 2002: 206). Bucholtz ja Hall (2005) korostavat henkilön oman toiminnan merkitystä identiteetin rakentumisessa. Identiteettiä luodaan toiminnassa, siksi sitä voi tutkia vain ihmisten tekojen ja valintojen kautta. Kielellisiä valintoja on tutkittu Suomessa variaatio-tutkimuksen puitteissa (ks. esim. Mantila 2004, 2008; Vaattovaara 2009). Lappalainen (2008: 91) huomauttaa, että kielellisillä valinnoillaan puhuja muovaa tilannetta haluaamaansa suuntaan jopa saman keskustelun aikana. Myös Hua (2017: 123) korostaa kielen ja identiteetin yhteyttä ja huomauttaa, että tämä yhteys tulee selvemmin esille ajan myötä. Nimenantoa ruotsalaisissa perheissä tutkinut Emilia Aldrin (ks. esim. 2014, 2017b) myös toteaa, että identiteetti rakentuu toiminnassa. Aldrinin havaintojen mukaan vanhemmat vaikuttavat lapsensa identiteettiin muun muassa nimenvälinoilla. Nimenannossa yhdistyvät paitsi vanhempien arvot ja näkemykset myös heidän halunsa vaikuttaa omaan sosiaaliseen asemaansa ja tämän seuraksena myös identiteettiinsä.

Nimi on kielellinen ilmaus, jonka ensisijainen tehtävä on yksilöinti. Tämän tehtävänsä takia nimi on tunnepitoinen ja on vahvasti sidoksissa sen kantajansa identiteettiin (Ainiala ym. 2008: 16). Ihmisen identiteetti on monitahoinen ja koostuu eri osista (Fadjukoff 2007), joita voivat olla muun muassa kieli, etnisuus, kulttuuri, uskonto tai elämäntyyli (Fadjukoff 2007: 58; Hua 2017: 124; Iskanius 2006: 43). Kaikissa kulttuureissa nimeä pidetään identiteetin tärkeänä osana, joissakin kulttuureissa nimen ja sen kantajan ajatellaan olevan yhtä ja nimen ajatellaan olevan henkilön kuva (Ainiala ym. 2008: 19). Vaikka nimi ei yksinään rajaisi ihmisen identiteettiä, se kantaa mukanaan tietynlaista tietoa (Hagström 2006). Nimestä syntyy assosiaatioita, joiden avulla

voimme päätellä nimenkantajan taustan tai sosiaalisen aseman yhteiskunnassa (Ainiala ym. 2008; Hagström 2006). Henkilönnimellä on täten myös sosiaalis-kulttuurinen funktio, nimien perusteella luokittelemme ihmisiä sosiaalisesti ja kulttuurisesti (Ainiala ym. 2008: 18). Aldrinin (2017a) suorittama tutkimus nimistä kouluympäristössä osoittaa, että oppilaan nimi ja siitä syntyvät assosiaatiot saattavat vaikuttaa muun muassa opettajan odotuksiin oppilaan menestyksestä. Näin nimi vaikuttaa paitsi nimenkantajan käsityksiin itsestään myös muiden ihmisten suhtautumiseen yksilöön (Aldrin 2014, 2017a, 2017b; Hagström 2006).

Nimi ja identiteetti kytkeytyvät niin tiiviisti yhteen, että voimme puhua *nimi-identiteetistä* (Ainiala 2012; Garagulja 2012). Nimi-identiteetillä tarkoitan tässä tutkimuksessani henkilön suhtautumista omaan nimeensä sekä hänen käsityksiä omasta nimestään. Anna Masantin (2010) mukaan nimi-identiteetti rakentuu monista eri osatekijöistä, jotka ovat jokaisella nimenkantajalla yksilöllisiä. Nimi-identiteettiä muodostavat muun muassa seuraavat tekijät: nimen muoto ja sen leksikaalinen merkitys, nimen kytkös perheeseen tai sukuun, nimen etninen tausta ja kansallisuus sekä nimen yleisyys (mas. 122). Nimi-identiteetti ei pysy samana läpi ihmisen elämän vaan muuttuu tilanteiden muuttuessa ja elämänvaiheiden vaihtuessa. Kiviniemi (1982: 18) korostaa, että omaa nimeä tarkastellaan kaikkein kriittisimmin murros- tai kriisitilanteissa. Muutto uuteen maahan on monelle kriisitilanne, jolloin joutuu järjestämään omia elinoloja uudestaan sekä opettelemaan uusia kulttuurisia tapoja (Liebkind ym. 2004; Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006). Masanti (2010: 124) kirjoittaa, että nimenkantajan joutuessa uuteen kielelliseen ja kulttuuriseen ympäristöön voi aktualisoitua esimerkiksi nimen kansallisuus, joka ei välttämättä ollut merkityksellistä siinä kieliympäristössä, johon nimi kuuluu.

Samaan tapaan kuin identiteetti ylipäänsä, nimi-identiteetti on kaksijakoinen ja koskee sekä henkilön yksilöllisyyttä että myös yhteisöllisyyttä (Masanti 2010: 123). Nimi-identiteetin yhteisöllisyydellä Masanti tarkoittaa henkilön halukkuutta samastua tiettyyn ryhmään, johon kuulumista hänen nimensä heijastaa. Yksilöllisyydellä Masanti (mas. 123–124) viittaa kaikkiin niihin henkilökohtaisiin merkityksiin, joita yksilö liittää omaan nimeensä. Oljemark (2015) on tarkastellut Suomessa asuvien vieraskielisten

nimenkantajien nimi-identiteettiä. Pro gradu -työssään hän kuvaa paitsi vieraskielisten suhtautumista omaan etunimeen myös niitä keinoja, joilla hänen informanttinsa peittelevät tarvittaessa nimensä etnistä taustaa ja tiettyyn ryhmään kuuluvuutta. Omassa tutkimuksessani olen erityisen kiinnostunut informanttini nimi-identiteetin muuttuvasta yhteisöllisyydestä. Paitsi identiteetin näkökulmasta tarkastelen tutkimusaineistoni nimiä myös rakenteelliselta kannalta ja analysoin niitä muutoksia, jotka ovat tapahtuneet informanttini nimissä Suomeen muuton jälkeen.

2.4 Suomalainen ja venäläinen etunimistö

Tässä luvussa käsittelen suomalaisen ja venäläisen etunimistön nykytilannetta, kuvailen näiden kahden nimisysteemin yleispiirteitä, eroja ja yhtäläisyyksiä. Esittelen myös suomalaisten ja venäläisten etunimien rakennetta, minkä jälkeen luvussa 2.4.3 käsittelen venäläisten etunimien translitterointia sekä siihen liittyviä haasteita.

2.4.1 Suomalainen ja venäläinen nimisysteemi

Nykyään Suomessa virallisina henkilönminä pidetään henkilön etu- ja sukunimeä (Ainiala ym. 2008). Virallisia henkilönimiä säätelee nimilaki (2017/946), jota uudistettiin vuonna 2019. Uudistetun nimilain mukaan ihmisellä voi olla enintään neljä etunimeä. Moninimisyys on Suomessa vallitseva käytäntö, vain alle kaksi prosenttia syntyneistä lapsista saa yhden etunimen (Ainiala ym. 2008: 228). Suomalaiselle etunimistölle on tyypillistä myös suuri määrä *yhdysnimiä* (mas. 229). Yhdysnimenä pidetään yhdyssanan tavoin kirjoitettua etunimeä esimerkiksi *Meri-Tuuli* (Kiviniemi 2006: 78). Yhdysnimet katsotaan Suomessa yhdeksi nimeksi (Ainiala ym. 2008: 229).

Suomalaiselle nimisysteemille on ominaista, että virallisen etunimen ohella käytetään myös *epävirallisia lisänimiä*. Tähän ryhmään kuuluvat kaikenlaiset hypokoristiset lisänimet (*Ari* > *Arska*, *Päivä* > *Päkä*), lempi- ja pilkkanimet sekä hellittely- ja hoivanimet (*Anna* > *Annuliini*). Epävirallisten lisänimien avulla ilmaistaan

erilaisia tunteita nimikantajaa kohtaan. (Ainiala ym. 2008.) Kiviniemi (2006: 258) huomauttaa, että tällaisilla epävirallisilla nimiasuilla saattaa usein olla melko vahva emotionaalinen sävy.

Venäläinen nimisysteemi muistuttaa monin tavoin suomalaista nimisysteemiä. Toisin kuin Suomessa Venäjällä henkilön virallinen nimi koostuu kolmesta elementistä: etunimestä, patronyymista ja sukunimestä. Patronyymi eli isän nimestä johdettu lisänimi on pakollinen kaikille Venäjällä syntyneille lapsille. Tämä on erona suomalaiseen nimisysteemiin, jossa suvusta periytyvänä nimenä patronyymi on käytetty valinnaisesti ja varsin harvoin (Järvenpää 2018: 27–28; Kiviniemi 1982: 190). Patronyymien saa myös lapsi, jonka isän etunimi ei kuulukaan venäläiseen nimisysteemiin (Golomidova 2005). Isännimi on pakko antaa lapselle myös silloin, kun lapsen äiti ei ole avio- tai avoliitossa lapsen isän kanssa. Tällöin lapsen äiti voi itse päättää lapsen patronyymista. Voutilainen (2002: 38) on kuvannut patronyymien muodostusta seuraavasti: tytölle patronyymi muodostuu johtimilla *-ovna*, *-jevna* (*Mihailovna* < *Mihail*, *Grigorjevna* < *Grigorij*), kun taas pojille patronyymi muodostetaan johtimilla *-ovitš*, *-jevitš* (*Mihailovitš* < *Mihail*, *Grigorjevitš* < *Grigorij*). Tällainen patronyymien muodostustapa pitää paikkansa monissa Venäjän liittovaltiosubjekteissa. Silti Venäjällä laki turvaa mahdollisuuden muodostaa patronyymeja myös muulla tavalla, mikäli liittovaltiosubjektin väestön nimisysteemi edellyttää jotakin toista käytäntöä (Federalnyj zakon “Ob aktah graždanskogo sostojanija”, 18 §). Venäjän kielessä henkilön virallisen etunimen ja isännimen yhdistelmä on kohtelias tapa puhutella aikuista (Golomidova 2005; Morozova 2009), vaikka moni tutkija huomauttaa, että patronyymien käytön tarve on tuntuvasti heikentynyt (ks. esim. Lukojanova 2011; Voronova 2014).

Venäjällä virallisia henkilönnimiä säädellään kahdessa eri laissa: velvollisuutta antaa lapselle isännimi säätelee perhelaki (Semejnyj kodeks RF), nimenantoa yleisesti ja siihen liittyviä rajoituksia käsittelee siviilisäätylaki (Federalnyj zakon “Ob aktah graždanskogo sostojanija”). Erona Suomen nimilakiin kuitenkin on, että Venäjällä henkilönnimiä säätelevät lait eivät ole saman verran yksityiskohtaisia kuin Suomessa. Venäjällä henkilönnimeä käsittelevät lait eivät esimerkiksi määrittele etunimien enimmäismäärää. Etunimeksi soveltuvuutta laeissa säädellään vain siinä määrin, että

etunimenä ei voi esiintyä kirosana, luku- tai merkkijoukko (Federalnyj zakon “Ob aktah graždanskogo sostojanija”, 18 §). Käytännössä tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että etunimiä saa olla rajattoman paljon tai ne voivat olla kuinka omituisia, vaan kaupunkien siviilirekisteritoimiston virkailijat päättävät lapsen etunimien määrästä ja etunimeksi soveltuvuudesta (Ruzakova 2017). Tarkan etunimiä käsittelevän lainsäädännön puutteen takia paikalliset viranomaiset joutuvat usein ohjailemaan etunimen valitsevia ihmisiä sanomalehtien tai omien verkkosivujen kautta. Vrubljojskajan (2015) tutkimuksen mukaan nykyään Venäjällä nimenvallinnassa vallitsee yksilöllisyys. Yksilöllisyyttä pyritään tavoittelemaan mm. antamalla kaksois- tai yhdysnimiä (Vrubljojskaja 2015: 225). Jottei toinen etunimistä sekoittuisi patronyymiin, suositellaan nimien yhdysviivallista kirjoitusasua (Eskola 2013).

Henkilön virallisen etunimen lisäksi käytetään epävirallista puhuttelunimeä. Samoin kuin Suomessa Venäjällä etunimien erilaisia puhuttelumuotoja tarvitaan osoittamaan erisävyisiä suhteita toiseen henkilöön (Kiviniemi 2006). Venäläiselle nimisysteemille on tyypillistä etunimien varsin runsas muuntelu (Kiviniemi 2006; KN 2008). Superanskaja ja Suslova (1991: 109) huomauttavat, että puhuttelunimien paljous venäjän kielessä riippuu ensisijaisesti virallisten etunimien rakenteellisesta raskaudesta. Rakenteeltaan epäviralliset puhuttelunimet ovat yleensä virallisten etunimien lyhentymiä ja siksi virallisten muotojen kevyimpiä sekä sävyltään neutraaleja (mas. 110). Lyhenn nimiä käytetään eri tilanteissa, yleensä silloin kun puhuja tuntuu olevan ystäviä puheen kohteena olevan henkilön kanssa. Lukojanovan (2011: 231) mukaan, nykyään etunimien lyhentymiä käytetään myös hieman virallisemmissä tilanteissa kuten esimerkiksi haastatteluissa tai televisio-ohjelmissä. Näissä tilanteissa ei vielä kymmenen vuotta sitten olisi ollut mahdollista käyttää mitään muuta paitsi henkilön virallista etunimeä ja sitä seuraavaa patronyymia (mas. 231).

Superanskajan ja Suslovan (1991) mukaan venäläisessä nimisysteemissä muodostetaan erilaisten johtimien avulla helittely- ja lempinimiä, joilla osoitetaan myönteisiä, lempeitä ja jopa intiimejä tunteita toista henkilöä kohtaan. Nämä epäviralliset nimet (*Natašenka*, *Vanušenka*, *Jurotška*) ovat usein paljon pidempiä kuin viralliset nimet (*Natalia*, *Ivan*, *Jurij*) ja kuuluvat yleensä kotipiirin käyttöön.

Kiviniemi (2006: 259–260) huomauttaa, että oikean puhuttelunimen käyttö eri tilanteissa on venäjänkielisille tärkeää. Tämä liittyy jokaisen nimen sosiaalis-emotionaaliseen sävyyn. Kiviniemi (2006: 260) myös muistuttaa, että yksinomaan nimen muoto ei kuitenkaan määritä sävyä, vaan ollennaista on usein myös se, millaisella intonaatiolla kukin nimi lausutaan.

2.4.2 Suomalaisen ja venäläisten etunimien rakenne

Kiviniemen (2006: 108) mukaan suurin osa suomalaisista ensimmäisistä etunimistä on kaksitavuisia ja vokaaliloppuisia. Jälkimmäiset etunimet ovat yleensä kolmi- tai nelitavuisia tai myös kaksitavuisia, mutta konsonanttiloppuisia (mas. 108). Etunimien pituuden mukaiseen järjestykseen vaikuttaa ns. *viskurilaki*, jonka mukaan raskain leksikaalinen aines sijoitetaan suomen kielessä kevyempien aineksien jälkeen (mas. 109). Viskurilaki ei ole ehdoton, silti nimitilastojen mukaan noin 75 prosenttia kaikista nimiyhdistelmistä ovat viskurilain mukaisia (mas. 111). Yksitavuisia etunimiä suomalaisessa nimisysteemissä on suhteellisen vähän (Kiviniemi 1993: 135).

Kiviniemi korostaa, että äännerakenteeltaan suomalainen etunimistö ei ole täysin samanlaista kuin suomen kieli ylipäänsä. Suomalaisen etunimistön äänteellisenä erikoispiirteenä Kiviniemi pitää ensisijaisesti etuvokaalisten, erityisesti pelkkiä vokaaleja *y*, *ä* ja *ö* sisältävien, etunimien vähäisyyttä. (Kiviniemi 1982: 166.) Tätä tukee myös Pylvänäisen (2011) uudempi tutkimus suomalaisten kalenterinimien kielellisestä rakenteesta. Pylvänäisen (mas. 46) mukaan yleisimpiä suomalaisessa nimistössä ovat vokaalit *a*, *i* ja *e*.

Suurin osa suomalaisten etunimistöstä on vierasperäisiä nimiä (ks. esim. Kiviniemi 2006). Kiviniemi (2006: 115) huomauttaa, että siitä huolimatta suomalaisessa nimisysteemissä ei ole täysin selkeitä nimen sukupuoleen viittaavia tuntomerkkejä, joita löytyy muista eurooppalaisista kielistä. Havaittavissa olevat erot miesten ja naisten etunimien välillä ovat seuraavat. Vokaaleista *o* esiintyy enimmäkseen miesten kuin naisten nimissä. Konsonanteista soinnittomat (*k*, *p*, *t*) ovat miesten nimissä yleisimpiä. Naisten

nimissä *i*-vokaali on yleisempi kuin miesten nimissä. Konsonanteista sonnilliset (*l, m, n*) ovat suosittuja naisten nimissä.

Koska nimiin sisältyvät äänteelliset vihjeet ovat heikkoja, ihmiset joutuvat usein päättämään nimen sukupuolesta nimeen sisältyvän merkityksen perusteella. Tämä koskee ensisijaisesti suomalaisten omakielistä etunimistöä. Näin syntyvät ns. *sukupuolineutraalit etunimet* eli nimet, jotka voidaan ymmärtää sopivan sekä naisille että miehille. (Kiviniemi 2006: 116.) Suomalaisten etunimien sukupuolta tutkinut Heli Perttula (2013) mainitsee artikkelissaan, että paitsi kielellistä sukupuoleltaan neutraalilla nimillä yritetään kyseenalaistaa vallitsevaa sukupuolijärjestelmää.

Venäläisten etunimistössä suosioon on noussut ensisijaisesti kaksi-, kolmi- ja nelitavuisia nimiä, mutta myös jotkin viisitavuiset etunimet ovat hyvin suosittuja pituudestaan huolimatta. Yksitavuisia etunimiä pidetään varsin harvinaisina. Kaikki yksitavuiset etunimet ovat miesten nimiä. Venäläisten henkilönnimisysteemiin on aina kuulunut ero naisten ja miesten nimien välillä. Miesten etunimet ovat useimmiten konsonanttiloppuisia tai *-ij*-loppuisia, naisten nimien lopussa yleisin on *a*-vokaali. (Suslova & Superanskaja 1991: 10–11.) Trofimova (2009) toteaa, että *l* on yleisin konsonantti naisten nimissä. Miesten nimissä yleisimpiä ovat konsonantit *r* ja *t* sekä konsonanttiyhdistelmä *st* (Djatškov & Trofimova 2009: 287).

Laajasti käytetyt virallisten etunimien lyhentymät eli epäviralliset puhuttelunimet ovat useimmiten kaksitavuisia. Lyhennenimille on tyypillistä, että konsonantti on liudentunut. Vokaaleista puhuttelunimissä esiintyy yleensä etuvokaali *a*, keskivokaali *i* ja takavokaali *o*. (Svetozarova 2010: 114.) Suslova ja Superanskaja (1991: 112) kirjoittavat, että lyhyen muodonsa takia sama lyhennenimi voi sopia samanaikaisesti monelle eri viralliselle etunimelle (vrt. *Anastasija* > *Tasja* sekä *Taisija* > *Tasja*), myös sekä naiselle että miehelle (esim. *Aleksandr*, *Aleksandra* > *Saša*, *Vasilij*, *Vasilisa* > *Vasja*). Venäjän kieli suosii silti sukupuolten välistä erottelua: miesten puhuttelunimien lopussa on useimmiten *a*, naisten lyhennenimien lopussa on useimmiten *a*-vokaalin pehmeä vastine *ja*-äänne. (mas. 117.)

2.4.3 Venäläinen etunimistö translitteroituna

Venäjässä henkilönnimet kuten muutkin sanat on kirjoitettu kyrillisillä kirjaimilla. Kun venäläisiä henkilönnimiä välitetään muihin kieliin, puhutaan *translitteraatiosta* (Amineva 2010). Translitteroitua nimeä tarvitsevat usein ne Venäjän kansalaiset, jotka joko matkustavat ulkomaille tai asuvat ulkomailla pysyvästi. Tällöin nimi latinalaistetaan ja kirjoitetaan ns. ulkomaalaispassiin, joka toimii Venäjän kansalaisen virallisena henkilöllisyystodistuksena ulkomailla. Ulkomaalaispassiin kirjoitetaan translitteroituna venäläisen kaikki viralliset nimet paitsi patronyymia, patronyymi esiintyy ulkomaalaispassissa translitteroimattomana (GOST 52535.1-2006).

Kyrillisten kirjainten translitterointikaavoissa esiintyy runsasta kirjavuutta niin Venäjällä kuin maailmallakin. Tämä johtuu eri samaan aikaan käytössä olevista translitterointistandardeista (Beloozerov 2014; Palander 2011). Tällä hetkellä Venäjällä käytössä oleva kansallinen translitterointistandardi GOST R 7.0.34-2014 perustuu kansainväliseen standardiin ISO 9:1995 ja IVY-maissa käytössä olevaan standardiin GOST 7.79-2000. Venäjän maahanmuuttoviraston määräyksen (26.03.2014 N 211) mukaan vuodesta 2014 lähtien kaikki ulkomaalaispasseihin translitteroitavat henkilönnimet translitteroidaan vain GOST R 7.0.34-2014 mukaan.

Venäjän federaation ulkoasiainministeriön asetuksessa (29.03.2016 N 4271) lukee, että ulkomailla pysyvästi asuvien Venäjän kansalaisten ennen vuotta 2014 translitteroituja nimiasuja ei muuteta, vaikka nimimuoto ei enää noudattaisi uusinta translitterointistandardia. On myös mainittava, että vuonna 2014 tapahtunut translitterointistandardiuudistus ei ole Venäjällä ensimmäinen. Venäjän kansallinen translitterointisysteemi uudistettiin kahdesti 1990-luvulla, myös Neuvostoliiton aikana käytettiin omaa kansallista translitterointikaavaa. Beloozerov (2014: 90) huomauttaa, että 2000-luvulla silloin voimassa olleesta kansallisesta standardista huolimatta Venäjän sisäministeriö otti voimaan oman translitterointikaavan, jonka mukaan henkilönnimiä tuli merkata ulkomaalaispassiin. Näin ulkomaille eri aikoina muuttaneiden kaimojen latinalaistetut nimiasut voivat olla keskenään hyvin erilaisia esimerkiksi venäläinen nimi *Любовь* (*Ljubov*) voi esiintyä seuraavissa asuissa: *Loubov*, *Lioubov*, *Lyubov* ja

Liubov. Venäjän oman kansallisen translitterointisysteemin kehitys lisää ulkomailla esiintyvien venäläisten etunimien kirjavuutta.

Suomessa suomen yleiskielisessä viestinnässä on käytössä oma kansallinen translitterointikaava SFS 4900 *Kyrillisten kirjainten translitterointi*, joka on viimeksi uusittu vuonna 1998. Kielitoimiston nimioppaan (2008: 244) mukaan tämän kansallisen standardin ansio on, että se ottaa huomioon venäjän kielen äänteiden kvaliteetin ja kvantiteetin, joten tämän standardin perusteella suomenkieliset osaavat ääntää venäläiset nimet lähes oikein. Kahla ja Mikkonen (2005) kuvailevat Suomen kansallista standardia melko yksityiskohtaisesti teoksessaan *Venäläisten henkilönnimien opas*.

Pyysin tutkimukseni informanteja kirjoittamaan omat etunimet sekä niiden kyrillisissä asuissaan että myös siinä asussa, jossa etunimet esiintyvät heidän ulkomaalaispasseissaan. KN:n (2008: 245) mukaan ulkomaalaispassiin merkattu nimimuoto on virallinen eikä sitä voi omaehtoisesti muuttaa. Säilytän kaikki aineistoni 120 nimeä niiden alkuperäisissä muodoissaan. Tutkimukseni muut nimet ja venäjänkieliset sanat translitteroin standardia SFS 4900 noudatten. Merkitsen etunimen painollisen vokaalin alleviivauksella.

3 Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimukseni perustuu kahteen eri aineistoon. Pääaineistona on aineisto, jonka keräsin sähköisen kyselylomakkeen avulla kesällä 2019. Tämän pääaineiston lisäksi tässä tutkimuksessa hyödynnän myös syksyllä 2016 kasvokkaisten haastatteluiden avulla kerättyä pienempää aineistoa. Vaikka keräsin pienemmän aineiston alun perin nimi-identiteettiä käsitellyttä kurssityötäni varten, päätin hyödyntää sitä myös maisterintutkielmassani, koska kyselylomakkeen ja haastatteluiden informanttien vastauksista muodostuu selkeä yhteiskuva. Tässä luvussa esittelen ensin pääaineistoni ja sitten pienemmän aineistoni.

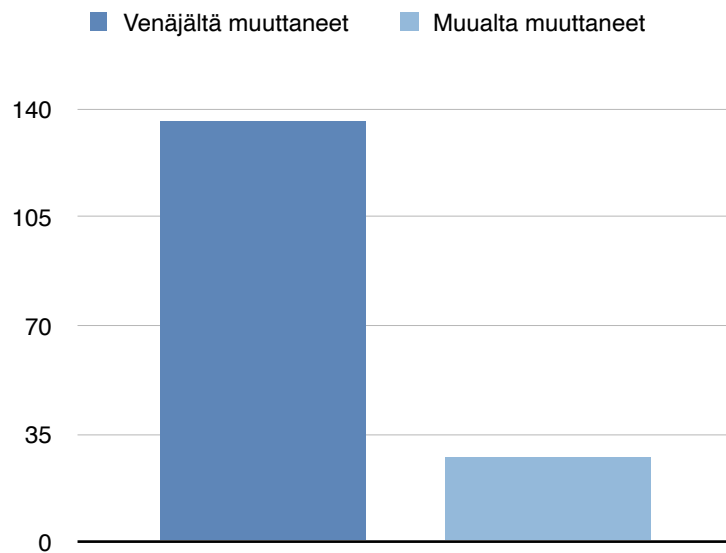
Sähköinen kyselylomakkeeni (ks. liite 1) koostui 21 aiheittain ryhmitellystä kysymyksestä. Kyselylomakkeen laatimisessa käytin hyödyksi yhteiskuntatieteellisen kyselytutkimuksen laatimisen periaatteita koskien lomakkeen ulkoasua, rakennetta ja osien järjestystä (Susokolov 2007; Vehkalahti 2014). Kyselylomakkeen toteutin internetissä Google Forms -kyselyjärjestelmän avulla. Valitsin Google Formsin ensinnäkin sen käytettävyyden takia. Minulle oli tärkeää, että informanttien onnistui täyttää lomakkeen vaivattomasti myös mobiililaitteella.

Kaikki informanttini ovat venäjänkielisiä, siksi laadin varsinaisen lomakkeen venäjän kielellä. Kysymyksiin saattoi vastata myös suomeksi tai jollakin muulla kielellä, mikäli muu kuin venäjän kieli tuntui olevan helpompi kielivaihtoehto. Tutkielmani suomenkielistä lukijaa varten laadin kyselylomakkeen suomennoksen (liite 3), jota en käyttänyt tiedonkeruun välineenä.

Jätin linkin kyselyyni venäjänkieliseen Facebook-keskusteluryhmään *Vsjo o Finljandii* (suomeksi *Kaikkea Suomesta*), jossa kyselyn päättymishetkellä oli yli 19 000 jäsentä. Tämä keskusteluryhmä on Suomessa asuvan venäläisen naisen luoma ja toimii tiedonkeruu- ja keskustelupalstana kaikille Suomesta kiinnostuneille sekä Suomessa asuville venäjänkielisille. Ryhmän jäsenet innostuivat tutkimuksestani, ja ryhmän seinälle jättämästäni kutsuviestistä syntyi pitkä keskustelu, jota ylläpidin kyselyn päättymishetkeen asti. Moni ilmoitti lähettävänsä kyselylomakkeeni eteenpäin. Linkki kyselyyni oli myös Suomen venäjänkielisten ja erilaisten suomalaisten järjestöjen kanssa yhteistyötä tekevän Cultura-säätiön Facebook-sivuilla sekä Helsingin yliopiston Suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoiden ainejärjestö Aksentti ry:n Facebook-keskusteluryhmässä.

Lähetin linkin kyselyyni venäjän- ja suomenkielisine saatekirjeineen myös Helsingin yliopiston ylläpitämille slavbalt-, aleksanteri- ja aksentti-sähköpostilistoille sekä Opetushallituksen ylläpitämälle venäjän opettajien Setka-listalle. Näiden tiedotuskanavien lisäksi kutsuin osallistumaan tutkimukseeni myös työyhteisöni sekä lähipiiriini kuuluvat venäjänkieliset.

Lomakkeen täytti kesällä 2019 yhteensä 163 vastaajaa. Näistä 136 vastausta tuli Suomeen Venäjältä tai entisestä Venäjän SFNT:sta muuttaneilta ja 27 vastausta tuli Suomeen muualta muuttaneilta venäjänkielisiltä (kuva 1). Suomeen muualta kuin Venäjältä tai entisestä Venäjän SFNT:sta muuttaneiden lomakkeet jouduin karsimaan pois. Päätökseni perustuu siihen, että Venäjän ulkopuolella asuvat venäjänkieliset ovat omissa asuinmaissaan enimmäkseen kielivähemmistönä ja heidän nimensä käyttöön sekä nimi-identiteetinsä rakentumiseen vaikuttaa moni sellainen tekijä, joita ei ole olemassa Venäjällä. Näitä tekijöitä ja niiden vaikutusta nimi-identiteettiin on syytä tarkastella erikseen, mikä on mahdotonta maisterintutkielman puitteissa.

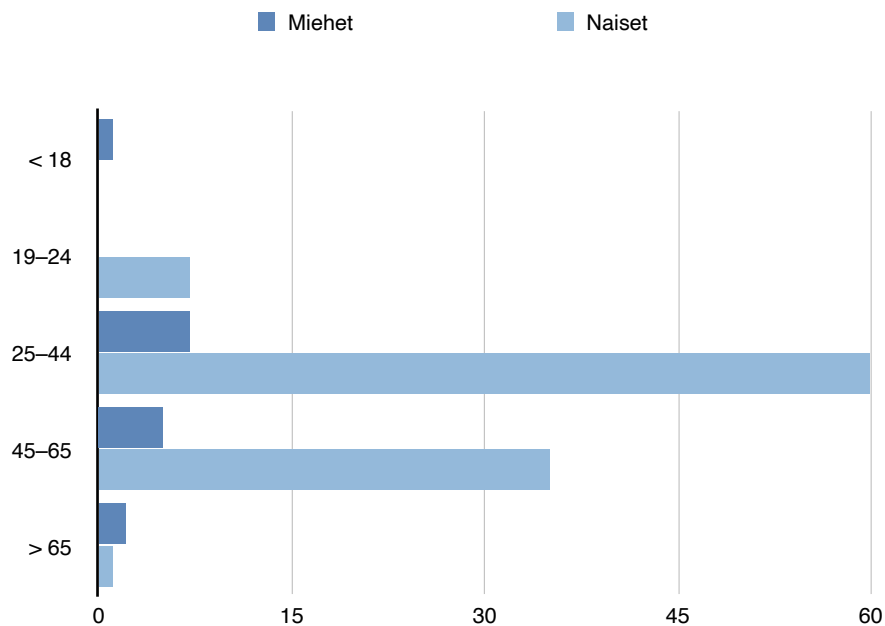
KUVA 1 Tutkimusaineistoni Venäjältä muuttaneiden ja muualta kuin Venäjältä muuttaneiden informanttien lukumäärä.

Keräämästäni aineistosta jouduin karsimaan pois etunimensä latinalaisen ulkoasun kirjoittamatta jättäneiden vastaukset (yhteensä 23 lomaketta, joista 17 lomaketta tuli Suomeen Venäjältä muuttaneilta vastaajilta). Alun perin kyrillisillä kirjaimilla kirjoitetun etunimen latinalainen ulkoasu on tutkimukseni kannalta tärkeä, koska Suomeen muuttaneilla siitä tulee nimen ainoa virallinen muoto, jota käytetään kaikkialla.

Aineistostani karsin pois myös sellaiset vastaukset, joissa vastaaja kirjoitti jonkun toisen henkilön puolesta, esimerkiksi oman lapsensa puolesta. Tämän rajauksen avulla

halusin tutkielmani antavan tietoa nimenomaan vastaajan oman näkökulmansa etunimeensä ja sen käyttöön Suomessa.

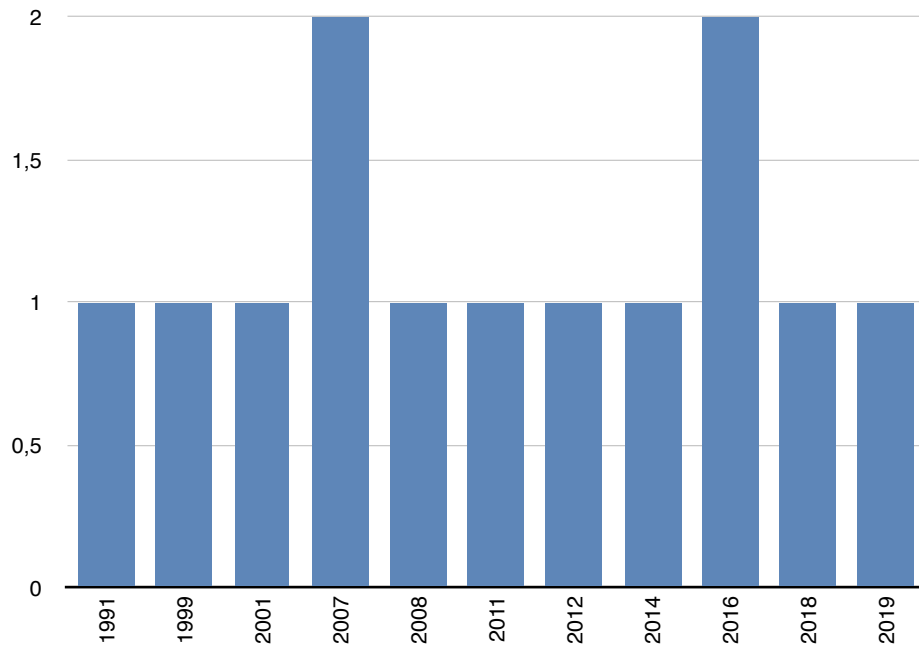
Kaikkien rajauksien jälkeen tarkasteltavaksi jäi yhteensä 118:n henkilön etunimet. Siirtolaisuusinstituutin (Tanner & Söderling 2016) ja Cultura-säätiön (Varjonen ym. 2017) laatimien tutkimusten mukaan Suomessa asuva venäjänkielinen vähemmistö on naisvaltainen. Tämä näkyy myös aineistossani: kyselyn vastaajista 103 (87,3 %) on naisia ja 15 (12,7 %) on miehiä. Aineistoni naisinformantteja on huomattavasti miesinformantteja enemmän etenkin 25–44-vuotiaissa (kuva 2). Miesinformantteja on silti naisia enemmän sekä nuoremmissa ikäluokassa (alle 18-vuotiaat) ja vanhemmassa ikäluokassa (yli 65-vuotiaat). Alle 18-vuotiaissa aineistossani on yksi miesinformantti eikä ole yhtäkään naista, kun taas yli 65-vuotiaissa on kaksi miesinformanttia ja yksi naisinformantti.

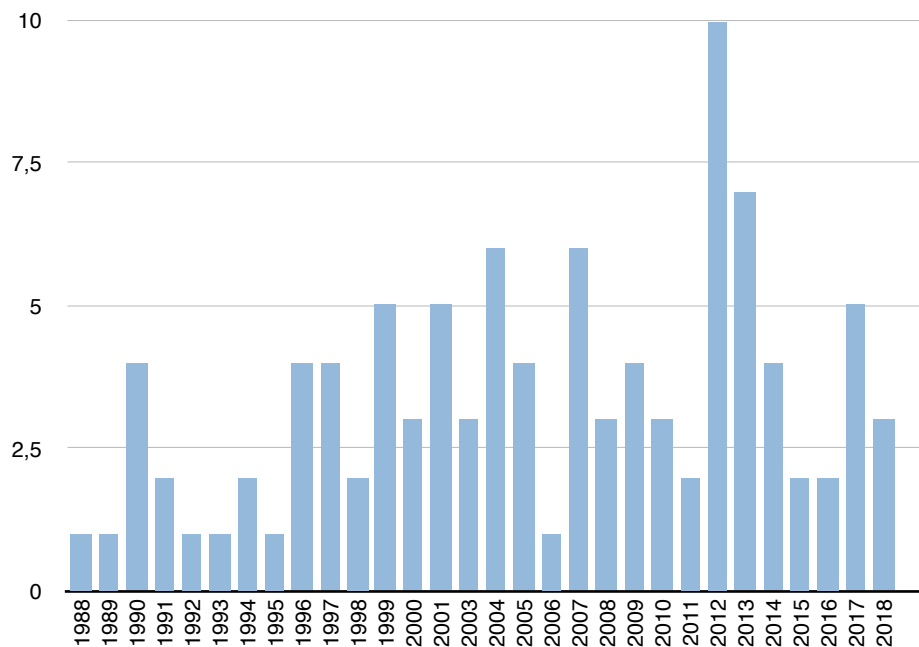
KUVA 2 Aineistoni informanttien ikärakenne.

Nuolijärvi (2010: 420) on korostanut iän tärkeää roolia sosiolingvistisessä tutkimuksessa. Myös Pirkola (2012) ja Oljemark (2015) kirjoittavat pro gradu-tutkielmissaan iän tärkeästä roolista nimistöntutkimuksessa. Heidän mukaansa ikä voi vaikuttaa merkittävästi henkilön mielikuviin ja käsityksiin nimestä. Aldrin (2014) huomauttaa silti, että ikä taustamuuttajana ei ole aina tärkeä nimistöntutkimuksessa. Omassa tutkimuksessani en rajaa vastaajajoukkoa iän mukaan. Ikää tärkeämmäksi

taustamuuttajaksi näen Suomeen muuton jälkeistä murrostilannetta ja sen mahdollista vaikutusta informantin nimi-identiteettiin.

KUVA 3 Maahantulovuodet (miehet)

KUVA 4 Maahantulovuodet (naiset)

Cultura-säätiön laatiman raportin (Varjonen ym. 2017) mukaan vuosittainen maahanmuutto Venäjältä Suomeen vaihtelee 1500–2700 henkilön välillä.

Maahanmuuton nopea kasvu oli vuosina 2003–2008, minkä jälkeen maahanmuutto hidastui ja vilkastui uudelleen vuonna 2011 (Tanner & Söderling 2016). Tämä näkyy kuvissa 3 ja 4.

Aineistoni 118 vastauksesta sain kolme vastausta suomeksi, kaksi vastaajaa käytti suomea ja venäjää sekä yksi venäjää ja ruotsia.

Pienempi aineistoni koostuu kolmen Suomeen Venäjältä muuttaneen informantin haastatteluista, jotka suoritin Terhi Ainialan *Nimi-identiteetti* -nimisellä kurssilla vuoden 2016 syksyllä. Liitän näiden kolmen informantin haastatteluihin pohjautuvan analyysin (Batanina 2016) osaksi tätä maisterintutkielmaani. Näistä kolmesta haastattelusta yhtä on täydennetty kesän 2019 aikana, kun informantti on vastannut kirjallisesti myös sähköiseen kyselylomakkeeseeni. Penemmän aineiston informantit lukuun ottaen tarkasteltavaksi sain yhteensä 120:n henkilön nimet, joista uniikinimiä on 47. Uniikinimet luetteloin liitteissä 7 ja 8.

Pienemmän aineistoni keräsin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla (Hirsjärvi & Hurme 2000), joka antaa enemmän tilaa haastateltavan pohdintoihin ja samalla mahdollistaa vapaampaa kertomista emotionaalisemmasta aiheesta. Haastattelurunkoni koostui 19 avoimesta kysymyksestä (ks. liitteet 4 ja 5). Haastattelukieleksi valitsin venäjän, koska se oli kaikkien informanttieni ensisijainen kielivalinta. Haastattelut kestivät kolmestakymmenneestäseitsemästä minuutista viiteenkymmenneenviiteen minuuttiin. Tästä haastatteluaineistostani ei ole olemassa enää litteraatteja, mutta minulla on haastatteluiden nauhoitteet, joten olen pystynyt kuuntelemaan ne uudestaan tätä tutkimustani varten. Koska kaikki haastattelut on ääninauhoitettu, aineistonkeruun aikana oli muistettava tutkimusetiikka ja ensinnäkin tutkittavien oikeudet yksityisyyteen (Kuula 2011). Kaikilta nauhoituksiin osallistuvilta pyysin kirjallisen luvan aineiston käyttöön. Kaikkia henkilötietoja ei silti voinut muuttaa tai poistaa kokonaan tuloksista tutkimuksen luonnon vuoksi. Tästä informantit saivat silti tietää ennen omaa varsinaista nauhoitusta.

Haastatteluihin osallistuneet ovat vuosina 1982–1990 syntyneitä kavereitani. Haastatteluhetkellä he olivat kaikki asuneet ennen Suomeen muuttoa suurimman osan

elämästään täysin venäjänkielisessä ympäristössä. Informanteilla oli vastaamishetkellä eri oleskeluaikoja Suomessa (noin 1,5 vuotta, 7 vuotta ja 12,5 vuotta), mutta silti jokaisella on aika laaja venäjänkielinen lähipiiri, joten venäjän kieltä joutuu käyttämään päivittäin paljon suomen kielen rinnakkain. Haastateltavien taustastaan olin tiennyt riittävän paljon jo ennen haastatteluja, siksi haastattelurungossani on vain kuusi informanttien taustaa koskevaa kysymystä, koska haastatteluissa en keskittynyt ensisijaisesti taustan hankintaan. Näiden kuuden kysymysten avulla pyrin ensinnäkin johtamaan haastateltavia haastattelutilanteeseen. Haastattelurunkoni jäljellä olevat 13 kysymystä koskevat informanttien etunimeään.

Tutkimukseni analyysiluvussa en erottele pääaineistoon ja pienempään aineistoon kuuluvia vastauksia toisistaan. Informanttien venäjänkieliset vastaukset olen suomentanut. Suomennoksen jälkeen olen laittanut loppuviitteeksi roomalaisen numeron, jonka mukaan alkuperäinen venäjänkielinen sitaatti löytyy liitteestä 9. Pitkistä sitaateista korostan käsiteltäviä osia alleviivauksella.

Tässä tutkimuksessa käytän informanttien venäjänkielisistä nimistä niitä latinalaisia kirjoitusasuja, jotka he itse ilmoittivat kyselylomakkeessa tai kirjoittivat paperille haastattelun aikana. Informanttien etunimien luettelo on liitteessä 6. Liitteen etunimet ovat kyselyvastausten saapumisjärjestyksessä. Luettelon loppuun olen lisännyt myös pienemmän aineistoni informanttien etunimet. Liitteissä 7 ja 8 on informanttien etunimien venäjänkieliset asut latinalaisasuineen. Liitteiden nimihakemisto on aakkostettu nimien venäjänkielisten asujen mukaan, koska translitterointikaavassa esiintyy runsasta kirjavuutta (ks. luku 2.4.3) ja joskus saman etunimen alkuosa translitteroidaan eri tavalla.

Analyysissa viitaan naisinformantteihin kirjaimella *n* ja miesinformantteihin kirjaimella *m*. Tämän kirjaimen perään olen liittänyt vastaajan numero liitteestä 6. Aineistoni vastaajajoukossa on paljon samannimisiä informantteja. Numero paljastaa, kenestä vastaajasta on kyse. Esimerkiksi koodi *n 1* viittaa naispuoliseen vastaajaan, joka lähetti lomakkeensa ensimmäisenä. Liitteessä 6 olevan nimiluettelon mukaan tämän informantin nimi on *Viktoria*.

Analysoin aineistoani osaksi kvalitatiivisesti, osaksi kvantitatiivisesti. Teen joitakin laskelmia esimerkiksi siitä, kuinka moni vastaajista mainitsi etunimeensä liittyvän tietyn piirteen. Pääpaino tutkielmassani on kuitenkin laadullisessa analyysissä, aineistosta esille tulevien ilmiöiden välisten suhteiden selvittämisessä.

4 Venäläisten etunimet Suomessa

Tässä luvussa esittelen keräämääni tutkimusaineiston analyysin. Tarkastelen aineistoni etunimiä sekä rakenteelliselta kannalta että myös nimi-identiteetin näkökulmasta analysoiden informanttien käsityksiä etunimissään tapahtuneista muutoksista ja etunimensä käytöstä Suomessa. Tämän luvun teemat olen valinnut tutkimusaineistoni keskeisimpien teemojen pohjalta.

4.1 Venäläisen virallinen etunimi ja sen käyttö Suomessa

Venäläisten aakkosten erilaisuuden takia ulkomaille matkustavan tai muuttavan venäläisen nimi translitteroidaan (ks. luku 2.4.3). Ulkomaalaispassiin kirjoitetusta latinalaistetusta nimestä tulee venäläisen ainoa ulkomailla käytettävissä oleva virallinen nimimuoto, kunnes venäläinen päättää vaihtaa sen. Venäläiselle nimisysteemille ominainen patronyymi, jota Venäjällä käytetään monessa virallisessa tilanteessa etunimen yhteydessä, jätetään translitteroimatta. Näin virallisen nimen olennaisena osana oleva patronyymi lähtee kokonaan pois käytöstä venäläisen muuttaessa Venäjän ulkopuolelle.

Tutkimusaineistoni 118 vastaajaa (98,3 % kaikista informanteista) käyttää Suomessa ulkomaalaispassissaan olevaa etunimen muotoa. Etunimen virallista muotoa käyttävistä informanteista 20 vastaajaa mainitsee, että he käyttävät etunimensä virallista

muotoa ainoastaan virallisissa tilanteissa. Informantit kokevat tilanteen viralliseksi eri tavalla. Toisille informanteille virallisia ovat vain ne tilanteet, joissa heidän pitää esittää henkilöllisyystodistus. Tällaisiin tilanteisiin kuuluu esimerkiksi asiointi pankissa tai Kelassa. Tilanteissa, joissa henkilöllisyystodistusta ei kysytä, informantit käyttävät muuta kuin virallista etunimeään.

(1) Käytän [virallista etunimeäni] virastoissa ja asiakirjoissa. En käytä [virallista etunimeäni] täyttäessäni lomakkeita mm. arpalippuja kaupassa.

(n 45)ⁱ

(2) Käytän [virallista etunimeäni] aina ja kaikkialla paitsi kirppiksessä. (n

107)ⁱⁱ

Toiset informantit pitävät virallisena myös vuorovaikutusta päiväkodissa, koulussa tai työssä. Yksi tähän ryhmään kuuluvista informanteista huomauttaa, että hänen epävirallinen nimensä on tunnepitoinen ja siksi ei hänen mielestään sovi virallisiin tilanteisiin.

(3) [Se nimi] on käytössä perheen piirissä, tunnepitoisuutensa takia sitä ei sovi käyttää pankissa tai Kelassa. (n 103)ⁱⁱⁱ

Kaksi informanttia (1,7 % kaikista vastaajista) ilmoitti, että he eivät käytä omaa virallista etunimeään Suomessa ollenkaan nimenvaihdon takia. Toinen näistä kahdesta informantista valitsi uudeksi nimeksi entisen nimensä hypokoristisen muodon, toinen entisen nimen hypokoristisen muodon lisäksi myös jälkimmäisen etunimen.

Kyselyvastaukset paljastavat, että virallisella etunimellä on vahva identifioiva tehtävä Suomessa. Vastauksista käy ilmi, että identifioinnissa arvostetuksi nousee nimen yksilöllisyys. Yksi informantti kokee tärkeäksi, että samaa etunimen ja sukunimen yhdistelmää ei löydy Suomessa keneltäkään. Näin nimiensä yhdistelmä tekee hänestä ainutlaatuinen. Yksilöllisyys rakentuu myös pelkällä uniikkinimellä. Kiviniemen (2006: 65) mukaan uniikkinimeen ei koskaan liity sitä yhteisöllisyyden tuntua, mikä luonnollisesti seuraa saman nimen jakamisesta toisten ihmisten kanssa. Tämän toteaa myös informanttini, joka pitää virallista etunimeään harvinaisehkona Suomessa ja siksi hyvin yksilöivänä:

(4) [Nimen] suhteellisen harvinaisuuden takia kaveripiirissä siihen liittyy vahvoja mielikuvia juuri minusta. (n 22)^{iv}

Käyttämällä virallista etunimeänsä informantit pyrkivät myös muovaamaan tilannetta haluaamaansa suuntaan ja luomaan tietynlaisen kuvan itsestään. Informanttien virallinen etunimi tuo esille paitsi siihen liittyviä mielikuvia myös nimenkantajansa arvomaailman. Yhden informanttini mukaan hänen virallinen etunimensä on viesti muille, miten häneen pitää suhtautua. Hän uskoo virallisen nimensä lisäävän hänen arvoansa muiden silmissä.

(5) [Käytän virallista etunimeäni] töissä ja virallisissa tapahtumissa, myös jos haluan nostaa arvoani muiden silmissä. (n 63)

On huomautettavaa, että henkilönnimeen liittyvät mielikuvat ovat subjektiivisia ja vaihtelevat henkilöittäin (Sjöblom 2004; Pirkola 2012). Näin samakin nimi voi eri ihmisissä herättää täysin erilaisia tunteita (Kiviniemi 1982: 12). Yllä mainitusta informanttini vastauksesta ei valitettavasti käy ilmi, minkälaisia assosiaatioita hänen virallinen nimi herättää todellisuudessa vuorovaikutuksen toisessa osapuolella eikä myöskään tule ilmi, toimiiko hänen käyttöstrategiansa odotetusti. Sitaatti jatkuu informantin näkökulmalla siihen, miksi virallinen etunimensä nostaa hänen arvoansa muiden silmissä:

(6) *Ekaterina* kuulostaa hienolta ja keisarilliselta, myös eksoottiselta. (n 63)

Kiviniemi (1982: 13) huomauttaa, että henkilönnimeen liittyvät sivumielteet perustuvat sekä kielensisäisiin että myös kielenulkoisiin seikkoihin. Kielensisäisiin mielteisiin kuuluvat esimerkiksi nimen ääntäminen tai rakenne, kielenulkoisissa mielteisissä on kyse henkilökohtaisista kokemuksista nimenkantajasta. Yllä olevassa informantin vastauksessa on esillä ensisijaisesti kielenulkoisia mielteitä, mutta myös kielensisäinen aines on läsnä. Informantin mielikuvan kielenulkoisen aines perustuu todennäköisesti nimensä historialliseen taustaan: kaksi kuuluisimpaa Venäjän keisarinnaa oli nimeltään *Ekaterina* (Suomessa niihin viitataan nimellä *Katariina*). Informantin kielensisäinen

konnotaatio perustuu nimensä vierasperäiseen äännerakenteeseen ja tämän mahdolliseen tarttumiseen suomalaiseen korvaan.

Omiin etunimiin liittyvät mielikuvat ovat tärkeä osa henkilön nimi-indentiteettiä. Nimeen liittyvät mielikuvat ovat moniulotteisia ja johtuvat yleensä monesta eri seikasta, joten niitä on syytä tarkastella omassa luvussa. Käsittelen informanttien suhtautumista omaan etunimiin sekä etunimiinsä liittyviä mielikuvia ja sivumerkityksiä tarkemmin luvussa 4.3.

Muut ihmiset käyttävät informanttien virallista etunimeä useimmiten virastoissa tai muunlaisen asiointitilanteen yhteydessä, jolloin ei ole tapana käyttää asiakkaan epävirallista etunimeä. Virallinen etunimi on muiden käytössä myös niissä tilanteissa, joissa informantti ei ole paljastanut epävirallista puhuttelunimeään.

(7) Vieraat ihmiset käyttää *Ekaterina*-nimeä, koska he eivät tiedä, mikä on minun lempinimi. Myös ne [käyttävät *Ekaterina*-nimeä], joille olen esitellyt itseäni Ekaterinana. (n 63)

Mikäli henkilö ei halua paljastaa virallista etunimeänsä kenellekään paitsi viranomaisille, se ei ole yleensä edes muiden ihmisten tiedossa. Yksi informantti korostaa erityisesti, että monet hänen sosiaaliseen piiriinsä kuuluvat muunkieliset ihmiset eivät tiedä, että hänen virallinen etunimensä on *Ekaterina* eivätkä he liitä hänen käyttämäänsä *Katia*-puhuttelunimeänsä *Ekaterina*-nimeen.

(8) Melkein kaikissa tilanteissa ja kaikilla kielillä käytetään *Katia*-nimeä. Harva tietää, että se on ”epävirallinen” nimi. (n 118)^v

Sitaatissa sana epävirallinen on lainausmerkeissä, koska informantti ei pidä *Katia*-nimeään epävirallisena ja käyttää sitä kaikialla paitsi virastoissa.

Viralliseen etunimeen ja sen käyttöön Suomessa liittyy erilaisia haasteita, joista useimpia tarkastelen seuraavassa luvussa.

4.2 Venäläiseen etunimen käyttöön liittyviä haasteita

Informanteista 53 vastaajaa (44,2 % kaikista vastaajista) mainitsee, että virallisen etunimen käyttö on aiheuttanut erilaisia haastavia tilanteita. Mainituimpia haasteita ovat virallisen etunimen latinalaisen kirjoitusasuun käytännöllisyys sekä etunimeen perustuva syrjintä. 67 vastaajaa (55,8 % kaikista informanteista) kertoo, että virallinen etunimi ei ole aiheuttanut heille mitään erikoista tai haasteellista. Heistä kaksi huomauttaa, että venäjänkielisen sukunimen käyttö on Suomessa haasteellista, koska sen kirjoitusasuun ja ääntämiseen liittyy paljon selittämistä.

Useimmiten etunimeen liittyvistä haasteista puhuvat informantit, joiden etunimessä esiintyy suomen kielelle vieraita äänteitä. Näitä äänteitä käsittelen tarkemmin luvussa 4.2.1. Myös informantit, joiden etunimet ovat suomen kielen kannalta pitkiä (kolmi-, neli- ja viisitavuisia), kertovat etunimeen liittyvistä haasteista. Harvemmin haasteista kertovat informantit, joiden etunimet ovat kaksitavuisia eivätkä sisällä suomen kielelle vieraita äänteitä.

Syrjintä on aineistossani toiseksi mainituin haaste. Sitä ja etunimeen perustuvia stereotyyppejä käsittelen tarkemmin luvussa 4.2.2.

4.2.1 Kirjoitusasu ja ääntäminen

Etunimen latinalaistettu muoto ja sen käytännöllisyys on tavallisimmin mainittu haaste aineistossani. Kaikista etunimiinsä liittyvistä haasteista puhuvista informanteista oman etunimen käytännöllisyydestä puhuu 50 vastaajaa (94,3 % haasteista kertovista vastaajista). Tarkoitan *etunimen käytännöllisyydellä* tutkimuksessani sitä, kuinka hämääviä etunimen kirjoitusasu ja ääntäminen ovat suhteen suomenkieliseen ympäristöön. Etunimien käytännöllisyyttä tutkineen Hankalan (2013: 8) mukaan teknisiä ongelmia tuottavia etunimiä voidaan kutsua myös *hankaliksi*. Aineistossani kymmenen informanttia mainitsee, että etunimi aina tuottaa vastaanottajille erityyppistä hankaluutta tai vaikeutta. Hankalan (mas. 8) mukaan, jos sama nimi tuottaa

hankaluuksia monelle vastaanottajalle, voidaan puhua *objektiivisesti hankalista* nimistä. Hankala huomauttaa, että nimen objektiivinen hankaluus voi olla nimilähtöistä, kantajalähtöistä tai molempia. Tutkimuksessani tarkastelen ensisijaisesti nimilähtöistä hankaluutta, joka perustuu nimen harvinaisuuteen tai sen kirjoitusasun epätavallisuuteen.

Informanttien etunimet ovat Kiviniemen (1993: 124–125) typologian mukaan vieraskielisiä. Termi *vieraskielinen nimi* ei silti ole selvärajainen, siksi tulen jakamaan aineistoni etunimet kolmeen ryhmään. Ryhmittelyssä hyödynnän Kiviniemen (1993; 2006), Könösen (2001) sekä Oljemarkin (2015) näkökulmia etunimien ryhmittelyyn.

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ne informanttien nimet, jotka ovat jo hyvin vakiintuneet myös suomalaiseen etunimistöön. Vakiintuneisuuden mittarina käytän tutkimuksessani ensisijaisesti nimipäiväkalenteria ja nimien kirjoitusasuja. Kaikki ensimmäisen ryhmän nimet löytyvät suomalaisesta nimipäiväkalenterista sekä esiintyvät aineistossani sellaisissa kirjoitusasuissa, joissa ne esiintyvät myös suomalaisessa nimipäiväkalenterista. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi sellaiset naisten nimet kuin *Alina*, *Anna*, *Julia*, *Irina* ja *Maria*. Tähän ryhmään kuuluvien nimien haltijat korostavat, että oman etunimen käyttö ei ole aiheuttanut heille mitään haastavia tilanteita, koska etunimensä löytyy myös suomen kielestä.

Toiseen ryhmään olen sijoittanut ne aineistoni etunimet, joita ei löydy suomalaisesta nimipäiväkalenterista, mutta jotka ovat joko kalenterinimien lähivariantteja tai näiden kirjoitusasu on rakenteeltaan sopiva suomeen kieleen eli näissä nimissä ei ole suomen kielen kannalta vierasperäisiä foneemeja. Kalenterinimien lähivariantilla tarkoitan nimeä, joka eroaa kalenterinimestä äänteen tai aksentin perusteella (Könönen 2001: 112). Osa tähän ryhmään kuuluvista nimistä löytyy suomenruotsalaisten tai ortodoksisten nimipäiväluetteloista. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi naisten nimet *Natalia*, *Marina*, *Vera*, *Velta* sekä miesten nimet *Aleksei*, *Konstantin*, *Pavel*, *Taras*. Suurin osa tähän ryhmään kuuluvista nimenkantajista kertoo, että oma etunimen käyttö ei ole aiheuttanut heille mitään hankaluuksia. Joidenkuiden informanttien mielestä tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että suomen kielestä löytyy

etunimensä lähivariantti. Jotkut tässä ryhmässä olevat informantit mainitsevat, että heidän virallisen etunimensä käytön aiheuttamat haastavat tilanteet ovat mitättömiä ja liittyvät useimmiten nimen väärään painotukseen.

Kolmanteen ryhmään kuuluvat ne aineistoni etunimet, joita ei ole suomalaisessa nimipäiväkalenterissa ja joiden asu on suomen kielen äänne- tai kirjoitusjärjestelmän vastainen. Kiviniemi (1993: 125) kutsuu tällaisia etunimiä *vierasasuiksi*. Könösen (2001: 108–109) mielestä termi *vierasasuinen* ei ole riittävän selkeä, sen sijaan hän ehdottaa termiä *varsinaiset sitaattilainat*. Varsinaisella sitaattilainalla hän tarkoittaa vieraskielistä etunimeä, jolle ei löydy minkäänlaista lähivarianttia suomenkielisestä nimipäiväkalenterista ja joka on otettu käyttöön jonkin vieraan kielen mukaisessa nimiasussa (mas. 121). Oman tutkimusaineistoni kannalta on huomautettava, että tarkastelemaani etunimiä ei oteta Suomessa käyttöön venäjän kielen mukaisissa asuissa, vaan niiden latinalaistetuissa asuissa. Koska venäläisen etunimen latinalaistettu asu on aina jonkin latinalaisia aakkosia käyttävän kielen mukainen (ks. luku 2.4.3) sekä sitä asua käytetään muuttamattomana, myös omassa tutkimuksessani pidän tällaisia etunimiä sitaattilainoina. Seuraavaksi esittelen aineistooni sisältyviä varsinaisia sitaattilainoja, jotka olen jakanut ryhmiin niiden kielellisten piirteiden perusteella.

1) Vieraskielisiä konsonantteja sisältävät nimet

Varsinaisten sitaattilainojen tunnuksena ovat esimerkiksi suomen kielen kirjoitusjärjestelmään kuulumattomat konsonantit (Kiviniemi 1993: 127, 139; Könönen 2001: 109). Aineistossani tämän ryhmän nimien kirjoitusasuissa esiintyvät tällaiset suomen kielen kirjoitusjärjestelmään kuulumattomat konsonantit kuin *g*, *x* ja *z*. Nämä konsonantit esiintyvät esimerkiksi aineistoni naisten nimissä *Evgeniya*, *Nadezda*, *Elizaveta* ja *Oxana* sekä miehen nimessä *Alexander*. Nimissä *Nadezda* ja *Elizaveta* kirjainmerkki *z* ei äänny *ts*:nä, vaan se äännetään joko dentaalisena sibilanttina [z] tai väljänä sibilanttina [ʒ]. Dentaalista sibilanttia venäjän kielessä vastaa kirjainmerkki *з*, väljää sibilanttia vastaa kirjainmerkki *ж*. Informantit, joiden etunimissä esiintyy konsonantti *z* korostavat, että nimensä ääntäminen aiheuttaa muille ihmisille jatkuvaa hankaluutta. Esimerkiksi yksi *Elizaveta*-niminen informantti huomauttaa, että

etunimensä yleensä vaatii erillistä selitystä. Hän selostaa yksityiskohtaisesti omiaan keinojaan nimensä selittämiseksi:

(9) [...] hyvin usein suomalaiset hämmästyvät ääntämästäni, heidän on vaikeaa ymmärtää nimen ääntämistä puheesta. Tällaisissa tapauksissa yleensä toistan nimeni ja äännän sen hitaasti, kirjoitan sen paperille ja selitän, miten se äännetään. Jos olen puhelimesta, selitän, miten nimeni kirjoitetaan. Joskus käytän kuningatar Elisabetin nimeä esimerkkinä, tavallisesti tällainen analogia auttaa, kuuntelija niin kuin vapautuu ennakkoluuloistaan ja nimeni alkaa vaikuttaa tutulta ja vaarattomalta. [...] kirjain *z* aiheuttaa ääntämishankaluuksia, tavallisesti käytän englannin kielen sanaa *zoo* esimerkkinä [...] sana *zoo* on kaikille tuttu, kaikki osaavat ääntää sitä (n 103)^{vi}

Nimissä *Oxana* ja *Alexander* kirjainmerkki *x* luetaan kuin *ks*. Molemmat informantit mainitsevat, etteivät heidän nimensä ole aiheuttaneet mitään haastavia tilanteita. *Alexander*-nimisen informantin mukaan ihmiset joskus puhuttelevat häntä ruotsin kielellä, mitään selityksiä siihen hän ei kuitenkaan omasta puolestaan anna. Ihmisen mielikuviin jostakin etunimestä voi vaikuttaa moni seikka (Pirkola 2012; Marttinen 2019). Esimerkiksi nimi *Alexander* löytyy samassa kirjoitusasussa suomenruotsalaisesta nimipäiväkalenterista, mikä voi luoda mielikuvia ruotsinkielisille tyypillisestä etunimestä. Toisten mielessä nimi *Alexander* voi liittyä tiiviisti entiseen pääministeriin Alexander Stubbiin, joka on ruotsinkielinen.

2) Vieraskielisiä konsonantti- ja vokaaliyhtymiä sisältävät nimet

Sitaattilainojen joukosta aineistossani löytyy myös etunimiä, joissa esiintyy suomen kielelle vieraita konsonantti- sekä vokaaliyhtymiä. Näillä yhtymillä venäläisten latinalaistetuissa etunimissä yritetään kuvaamaan mahdollisimman tarkasti venäjän kielelle tyypillisiä äänneitä, joita ei usein löydy muista kielistä. Nimien venäjänkielisissä kirjoitusasuissa tällaisia latinalaistetuissa nimiasuissa esiintyviä konsonantti- ja vokaaliyhtymiä vastaa yksi kirjainmerkki. Aineistossani konsonanttiyhtymiin kuuluvat *kh*, *sh*, *zh* ja vokaaliyhtymiin *iou*, *iu*, *ya*.

Suomen kielelle vieraita konsonanttiyhtymiä esiintyy esimerkiksi tällaisissa aineistoni naisten nimissä kuin *Nadezhda*, *Natasha* sekä miehen nimessä *Mikhail*. Konsonanttiyhtymällä *kh* merkitään *h*-äännettä, *zh*:lla merkitään edellä mainittua väljää sibilanttia [ʒ], jonka venäjänkielinen kirjainmerkki on *ж*. Yhtymällä *sh* merkitään suhuš:ää, jota kirjoituksessa vastaa kirjainmerkki *ш*. Tähän ryhmään kuuluvat informantit korostavat, että nimissään esiintyviä konsonanttiyhtymiä äännetään lähes aina kahtena erillisenä konsonanttina. Tällainen ääntämistapa on suomen kielen ortografian mukainen: ortografisen periaatteen mukaan kutakin äännettä vastaa kirjoituksessa lähes aina yksi kirjainmerkki (Könönen 2001: 109). Suurin osa informanteista on tottunut väärään ääntämistapaan, joillekuille se kuitenkin tuo jatkuvaa pettymystä. Yksi *Nadezhda*-niminen informantti mainitsee, että nimen väärä ääntämistapa oli syynä hänen nimenvaihtoonsa.

(10) Valitsin nimen *Nadia*, koska muiden ääntämistapa rumensi virallisen etunimeni *Nadezhda* [...] Minua erityisesti ärsytti tämä “zhda”. (n 2)^{vii}

Yleisin vokaaliyhtymien ääntämiseen liittyvä ongelma on *iu*-yhtymän alkavan etunimen ääntäminen. Vokaaliyhtymällä *iu* merkitään venäläistä kirjainta *ю*, joka vastaa oikeinkirjoituksessa *ju*-äännettä. Aineistossani vokaaliyhtymä *iu* esiintyy naisten nimissä *Iuliia*, *Liudmila*, *Liubov* ja miehen nimessä *Iurii*. Informantit Iuliia ja Iurii, joiden etunimi alkaa tällä vokaaliyhtymällä, kertovat, että *iu*:n sijaan muut ihmiset sanovat yleensä *lu*-yhtymän. Aineistossani kirjainta *ю* venäläisten etunimien latinalaistetuissa asuissa vastaa myös *iou*-yhtymä, joka esiintyy naisen nimessä *Liubov*. Tämän nimen haltija korostaa, että nimensä ääntäminen on monelle haastavaa myös *ju*-äännettä edeltävän konsonantin liudennuksen takia.

Aineistoni ainoa nimi, jossa esiintyy *ya*-vokaaliyhtymä on naisen nimi *Evgeniya*. Vokaaliyhtymää *ya* vastaa venäjän kielessä kirjainmerkki *я*. Myös *Evgeniya*-niminen informantti huomauttaa, että hänen nimensä tuottaa hankaluutta suomenkielisille sekä ääntämisen että kirjoitusasun osalta. Hänen mielestään nimen kirjoittaminen ja ääntäminen on vaikeaa.

3) Loppuvokaalin -y ja -i vaihtelu

Aineistoni -j-loppuisissa miesten nimissä esiintyy nimen päätettä koskevaa vaihtelua. Venäjänkielisessä kirjoitusasussa -j-loppuisissa nimissä lopussa on kirjain *й*. Tällaisten etunimien latinalaistetuissa asuissa *й*-kirjainta vastaa aineistossani joko *i* tai *y*. *Sergey* on aineistoni ainoa miehennimi, jossa -j-äännettä merkitään *y*:llä. Sellaisissa nimissä kuin *Dmītrii*, *Evgenii* ja *Iurii* sitä merkitään *i*:llä. *Sergey* kertoo, että muut ihmiset yleensä kirjoittavat nimessä olevan *y*-kirjaimen sijaan *i*-kirjaimen. Syytä siihen voidaan etsiä *Sergei*-nimiasun vakiintuneisuudesta suomen kieleen. Vaikka nimeä *Sergei* ei ole suomenkielisessä nimipäivälistassa, tällainen nimen *i*-loppuinen muoto näyttää olevan hyvin vakiintunut suomen kieleen. Etunimi löytyy *i*-loppuisena ortodoksisesta kalenterista, jossa se on sijoitettu kuudelle eri päivälle. Myös VHO:ssa (2005) mainitaan, että *Sergei* on ainoa suositeltava nimen muoto suomenkielisissä teksteissä. Sellaisena sitä käytetään mm. uutisjulkaisuissa, joista tämä nimimuoto voi päästä helposti suomenkielisen väestön käyttöön.

Etunimi *Dmītrii* esiintyy aineistossani myös kirjoitusasuissa *Dmītri* ja *Dmītry*. Näissä kirjoitusasuissa kahdesta eri äänneestä muodostuvaa venäjänkielistä -ij-päätettä vastaa vain yksi vokaali. *Dmītry*-nimisen informantin mukaan ne, jotka näkevät nimensä ensimmäisen kerran, ääntävät sen yleensä suomalaisella *y*:llä. Hän korostaa, että hyvin usein suomenkieliset lisäävät *i*-vokaalin *d*:n ja *m*:n väliin. Tällaisen nimensä kirjoitusasun haastavuuden takia *Dmitry* omaksui suomalaistuneen *Dimitri*-nimen, jota hän käyttää vuorovaikutuksessa suomenkielisten kanssa. Informanttien etunimien muunnoksia ja niiden käyttöstrategioita tarkastelen lähemmin luvussa 4.5.

4) e-vokaalin ääntämisen variaatio

Aineistossani on joukko *e*-vokaalin sisältäviä etunimiä. Tämä vokaali esiintyy esimerkiksi naisten nimissä *Elena*, *Elizaveta*, *Evgeniya* ja *Ekaterina* sekä miesten nimissä *Evgenii* ja *Fedor*. Venäjän kielessä sananalkuinen *e* äännetään *j*-alkuisena, mikä ei kuitenkaan heijastu aineistoni etunimien latinalaistettuihin kirjoitusasuihin. Tällainen ääntämyksen ja kirjoitusasun välinen sekavuus aiheuttaa yleensä hämminkiä. Informanttien mukaan muut ihmiset pyrkivät *je*-alkuiseen kirjoitusasuun venäjän kielen

mukaisen ääntämyksen perusteella. Tästä syystä moni informantti, joiden etunimi alkavat *e*:llä, joutuvat ääntämään nimeään suomalaisella *e*:llä välttääkseen pitkiä selityksiä nimen kirjoitusasusta.

Myös nimessä *Fedor* esiintyy nimen venäjän kielen ääntämyksen ja sen latinalaistetun kirjoitusasun välinen epäjohdonmukaisuus. Venäjänkielisessä nimessä *Фёдор* ei ole *e*-vokaalia, vaikka se esiintyy nimen latinalaistetussa kirjoitusasussa. Nimessä on sen sijaan *ě*-vokaali, jota äännetään kuin *jo*. Informantti Fedor ei mitenkään kommentoi nimensä haastavuutta, mutta voi arvella, että hänen nimensä voi välillä tuoda haastavia tilanteita. Joillekuille suomenkielisille nimi *Fedor* taitaa olla tuttu venäläisen kirjailijan Fjodor Dostojevskin nimen kautta. Dostojevskin nimen kuulleelle on yleensä tuttu myös sen oikea ääntämys. Dostojevskin etunimi ja sen oikea ääntämys ovat kuitenkin tuskin tuttuja kaikille. On myös muistettava, että *Fjodor*-etunimen kirjoitusasussa suomen kielessä on esiintynyt pitkään kirjavuutta: ennen vuotta 1977 nimi neuvottiin translitteroimaan *Fedor*, nykyisen suosituksen mukaan nimi kirjoitetaan *Fjodor* (VHO 2005: 19). *Fedor*-kirjoitusasu voi edelleenkin löytää esimerkiksi 2000-luvulla ilmestyneiden kirjojen kansista. Tällainen kirjoitusasujen sekavuus saattaa tuottaa hankaluutta niille suomenkielisille nimen vastaanottajille, joille nimi ei ollut tuttu ennaltaan.

Kuten aineistoni osoittaa, venäläisten etunimien latinalaistetut kirjoitusasut eivät ole täysin ongelmattomia. Tämä johtuu siitä, että venäläisten etunimiä latinalaistetaan kiinnittäen huomiota ensisijaisesti kansainvälisiin translitterointistandardeihin (ks. luku 2.4.3). VHO:n (2005: 14) mukaan kansainvälinen translitteroinnin tavoitteena on translitterointijärjestelmä, joka on mahdollisimman monissa samaa peruskirjaimistoa käyttävissä maissa sovellettavissa. Venäjällä käytössä olevalla translitterointistandardilla ei täten pyritä venäjän kielen eri äänteiden tarkimpaan ilmaisemiseen kunkin vastaanottavan kielen kirjainmerkein, mikä voi tuoda venäjänkielisen nimen haltijalle haastavuutta. Alla olevaan taulukkoon olen koonnut keskeisiä aineistossani esiintyviä nimien kirjoitusasuihin liittyviä haastavia tilanteita (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Etunimen kirjoitusasuun liittyviä haastavia tilanteita.

Nimen käyttöön liittyviä haastavia tilanteita	Mainintoja
Muiden on vaikeaa ääntää nimeäni	18
Joudun selittämään nimeni kirjoitusasua muille	11
Muut kirjoittavat nimeni väärin	9
Muiden on vaikeaa ymmärtää nimeäni puheesta	4
Muiden on vaikeaa muistaa nimeni	2
Mainintoja yhteensä:	44

On muistettava, että vaikka etunimen latinalaistettu kirjoitusasu voi aiheuttaa nimenkantajalle huomattavaa hankaluutta Suomessa, sen kirjoitusasua ei aina ole helppoa tai mahdollista muuttaa. Venäläisen ulkomaalaispassiin kirjoitettu etunimen muoto on aina virallinen, siihen ei voi vapaasti puuttua (KN 2008: 245). Suomessa asuvien Venäjän kansalaisten nimien muutoksia käsitellään Venäjän federaation suurlähetystössä Helsingissä. Kolme informanttia mainitsee, että he vaihtoivat etunimensä latinalaistetun muodon Suomen kansalaisuuden saatuaan. Toiset informantit kuitenkin pitävät etunimen latinalaistetun muodon muuttamista hankalana siihen liittyvän byrokratian takia.

4.2.2 Nimeen pohjautuva syrjintä

Aineistossani syrjinnästä puhuu seitsemän informanttia (13,2 % kaikista erilaisista haasteista puhuvista vastaajista). Näistä seitsemästä informantista viisi mainitsee, että he ovat kokeneet nimeen perustuvaa syrjintää Suomessa. Kaksi informanttia ilmoitti, että he eivät ole kokeneet syrjintää. Käsittelen kuitenkin näiden kahden informantin näkökulmaa nimeen perustuvaan syrjintään tässä luvussa, koska mielestäni heidän käsitys siitä on otettava huomioon.

Kaikki syrjinnästä puhuvat informantit ovat naisia. Jasinskaja-Lahden, Liebkindin ja Vesalan (2002: 105) laatiman raportin mukaan Suomessa asuvista venäläisistä nimenomaan naiset ilmoittavat kokeneensa enemmän kaikenlaista syrjintää. Sukupuolen

lisäksi myös maahanmuuttajan iällä sekä Suomessa asumisajalla on merkitseviä yhteisvaikutuksia syrjintäkokemuksiin: nuoremmat maahanmuuttajat ilmoittavat syrjintäkokemuksia enemmän kuin vanhemmat ja Suomessa pidemmän ajan asuneet enemmän kuin lyhyemmän ajan asuneet (mas. 105). Aineistoni viidestä syrjivää kohtelua kokeneesta informantista kaksi on asunut Suomessa yli 23 vuotta, yksi on asunut Suomessa yli 17 vuotta, yksi yli 15 vuotta ja yksi yli 13 vuotta. Iältään kolme informanttia oli vastaushetkellä 44–65-vuotiaita ja kaksi oli 25–44-vuotiaita.

Syrjivää kohtelua kokeneista informanteista kolme mainitsee kohdanneensa kaikenlaisia ennakkoluuloja, syrjintää ja rasismia, muttei kerro tarkemmin, mitä heille on tapahtunut eikä kerro, missä ympäristössä he ovat saaneet tällaisen kokemuksen. Aineistossani vain yksi informantti kuvaa yksityiskohtaisesti kokemaansa syrjivää kohtelua. Informantti on asunut Suomessa yli 13 vuotta. Vastaushetkellä hän oli 44–65-vuotias. Hän kertoo joutuneensa kokemaan syrjintää asioidessaan eri laitoksissa mm. sosiaalitoimistoissa ja pankeissa. Myös Jasinskaja-Lahden, Liebkindin ja Vesalan (2002: 82–83) raportin mukaan maahanmuuttajien kielteisimmät kokemukset liittyvät usein sosiaalitoimistossa asioimiseen. Informantti korostaa, että syrjintää perustuu hänen venäläiseen nimeensä ja sukunimeensä eikä suomen kielen taidon puutteeseen.

(11) Vaikka asioinnin alku sujuisi suomen kielellä hyvin, aika usein asiakasneuvojan palvelutyö vaihtuu heti, kun hän näkee minun Kela- tai pankkikortin – ja minä tajuan, että hänen ei ole mukavaa nähdä venäläinen etunimi ja venäläinen sukunimi. Monet eivät vaan pysty hallitsemaan epäystävällistä ilmettään saatuaan selville minun venäläisen taustani. (n 88)^{viii}

Maahanmuuttajat voivat kokea rasismia ja syrjintää myös työpaikalla tai työtä hakiessaan (Jasinskaja-Lahti ym. 2002; Liebkind ym. 2004). On huomautettavaa, että eri maahanmuuttajaryhmien työhön ja työnhakuun liittyvät syrjintäkokemukset poikkeavat merkitsevästi toisistaan (Liebkind ym. 2004: 200). Suomessa asuvat venäläiset kuuluvat maahanmuuttajaryhmään, joka kokee jatkuvasti vaikeuksia työnhaussa (mas. 200). Aineistossani vain yksi informantti ilmoitti kokeneensa työnhakuun liittyvää syrjintää nimensä perusteella. Hän ei kuitenkaan kuvaa mitään

yksittäistapauksia eikä kerro, mitä työtä hän on hakenut. Akhlaq Ahmadin (2019) tutkimusraportin mukaan nimellä ja äidinkielellä on iso vaikutus työnhakuun Suomessa. Ahmadin tutkimus osoittaa, että ei-eurooppalaisen nimen haltijan on vaikeampi saada työpaikka Suomessa.

Tätä Ahmadin tutkimustulosta tukee osittain myös aineistoni informantin henkilökohtainen kokemus työnhausta Suomessa. Informantin etunimi on *Velta*, joka kuuluu vuosisadan suosituimpien etunimien joukkoon Latviassa (CSB 2019), mutta on Venäjällä harvinainen. Velta on syntynyt Venäjällä venäjänkieliseen perheeseen ja toteaa, että lapsuudessa moni lapsi kiusasi häntä hänen etunimensä takia. Hän ei kuitenkaan kerro etunimensä historiaa eikä kerro, miksi venäjänkieliset vanhemmat valitsivat hänelle latvialaisen nimen. Veltan mielestä aikuisiästä lähtien hänen etunimensä on aina ollut enimmäkseen etuna työnhaussa kuin esteenä. Veltalla on myös saksalaisperäinen sukunimi, joka on hänen sukunsa sukunimi. Hänen mukaansa Venäjällä rekrytoijat myönsivät muutaman kerran, että he olivat kutsuneet hänet työhaastatteluun ensisijaisesti hänen nimensä vuoksi. Informantin mielestä nimenomaan hänen yleiseurooppalaiselta kuulostava nimensä on auttanut häntä saamaan työpaikan vaivatta Suomessakin.

Hieman toisenlaisen näkökulman nimeen liittyviin stereotyyppeihin antaa aineistoni toinen informantti, jonka nimi on *Ekaterina*. Ekaterinan mukaan hän ei ole kokenut häneen kohdistuvaa syrjintää tai rasismia Suomessa. Hän kuitenkin mainitsee, että hänen oma virallinen etunimensä herättää hänessä itsessään Neuvostoliittoon ja Venäjään liittyviä kielteisiä tunteita. Hän ei haluaisi samojen tunteiden tulevan jonkun muun henkilön mieleen, joten hän on päättänyt käyttää virallista etunimeään vain erilaisissa virastoissa, muulloin hän mieluummin jättää virallisen etunimensä käyttämättä. Seuraavassa alaluvussa käsitellenkin informanttien omaa suhtautumista etunimeensa.

4.3 Suhtautuminen omaan etunimeen

Kaikenlaisista etunimeen ja sen muotoon liittyvistä haastavista tilanteista huolimatta suurin osa informanteista suhtautuu etunimeensä myönteisesti. Aineistossani on vain kaksi informanttia, jotka suhtautuvat etunimeensä kielteisesti. Molemmat informantit ovat olleet tyytymättömiä nimeensä lapsuudesta asti. Toinen informanteista, Ekaterina, on jo pitkään miettinyt nimen vaihtamista. Hän pelkkää kuitenkin vaihtoon liittyvää byrokratiaa eikä ole ihan varma, minkä uuden nimen hän haluaisi. Toisin kuin Ekaterina, toinen informantti, Mikhail, ei voi kuvitella vaihtavansa etunimeään. Hänen mielestään hänen täytyy vain sopeutua vanhempien nimivalintaan. Masantin (2010: 100) mukaan henkilön haluttomuudesta vaihtaa epämiellyttävä nimi voi päätellä, että henkilö kuitenkin identifioituu etunimiinsäkin hyvin vahvasti.

Etunimestä puhuessaan informantit ovat lähes yksimielisiä siitä, että etunimi on tärkeä osa heitä. Kaksi informanttia korostaa, että nimen vaihtaminen tekisi heistä toisia ihmisiä eivätkä he enää tuntisi itseään omaksi itsekseen. Useat informantit kertovat, että heidän etunimissään näkyy heidän perheensä tai sukunsa nimistöä ja historiaa.

(12) Nimi on ilman muuta osa minua. Minut nimettiin äidin siskojen kunniaksi. He kärsivät paljon toisesta maailmansodasta. (n 88)^{ix}

Suvun nimistön jatkaminen on usein edellisten sukupolviensa kunnioittamista, mutta myös mahdollisuus kytkeytyä omiin juuriin, mikä voi olla entistä tärkeämpää uudessa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Omien juurien kunnioituksen lisäksi puheen aiheeksi nousee identiteetti ja sen säilyttäminen. Oman etunimen säilyttämisen on nähty turvaavan myös tarvittaessa mukavampaa paluumuuttoa Venäjälle.

(13) [...] en ole koskaan pohtinut nimeäni vaihtamista. En haluaisi olla Senja tai Senni. Etunimeni on vahva osa identiteettiäni. Sukunimen olen vaihtanut kaksikin kertaa, mutta etunimeä en haluaisi vaihtaa. Vaikka olen mielestäni suomalaistunut Suomessa 10 vuoden asumisen takia, haluan säilyttää venäläisen identiteettini. Ja koska ei koskaan tiedä, joutuuko esim. muuttamaan takaisin Venäjälle, niin siellä joku Senni olis tosi outo nimi. (n 117)

Identiteetistä puhuvat informantit jakautuvat kahteen vastakkaiseen leiriin. Toiset ovat sitä mieltä, että etunimi kannattaa muuttaa, jos kokee nimeen perustuvaa syrjintää ja rasismia. Toiset ovat ylpeitä etunimistään ja korostavat, että omaa nimeä ei saa hävetä eikä sitä saa muuttaa muille mieliksi. Tähän ryhmään kuuluvat informantit puhuvat välillä jyrkästi nimien vaihtaneista maahanmuuttajista.

(14) En voi [kuvitella vaihtavani etunimeäni suomalaiseksi etunimeksi].
En pidä siitä, että Suomeen vasta muuttaneet unohtavat omat juurensa ja “ehostavat” itsensä toisenlaiseksi nimenvaihdolla. (n 100)^x

Näissä informanttien käsityksissä omasta venäläisestä etunimestä ja sen käytöstä Suomessa näkyvät henkilön identiteetille tyypilliset pyrkimykset yksilöllisyyteen ja yhteisöllisyyteen sekä niiden vastakkainasettelu (Helkama ym. 2015; Saastamoinen 2006). Toiset informantit ovat valmiina menettämään tarvittaessa yksilöllisyytensä jatkakseen tietyn yhteisön jäsenenä. He ovat valmiina myös muuttamaan kielellistä toimintaansa ja käyttämään toiseen kieleen perustuvaa nimeä. Hua (2017: 121) mainitsee kielen käytön olevan etnisyyden korostamisen keino. Mielestäni yhtä lailla kielen käytön voi nähdä myös etnisyyden peittämisen keinona. Kuten esimerkiksi 14 näkee, toiset informantit vetävät selvempää rajaa omaan ryhmään kuulumisen ja toiseen ryhmään kuulumisen mahdollisuuden välille. Näille informanteille omassa ryhmässä jäsenyyden säilyttäminen näyttää olevan erittäin tärkeää. Voisi myös päätellä, että Huan (2017: 122–123) mainitsemissa identiteettineuvotteluissa nämä informantit eivät ole myöskään valmiina menettämään venäläisen nimen tuottamaa yksilöllisyyttä. Toisin sanoen heidän nimen tuottama yksilöllisyytensä ei ole neuvottelun kohteena. On muistettava, että nimi-identiteetti ei pysy koko aikaa samana ja henkilön tuntemukset saattavat muuttaa ajan myötä (Masanti 2010: 99).

Paitsi nimeen sisältyvää viittausta taustaan informantit pitävät tärkeänä myös etunimiensä etymologiaa ja leksikaalista merkitystä. Useat informantit ovat hyvin tietoisia etunimiensä taustasta ja osaavat esimerkiksi kertoa, mistä kielestä heidän nimensä ovat peräisin. Kun informantit puhuvat etunimiensä merkityssisällöstä, he usein mainitsevat sellaisia sanoja tai nimiä, jotka ovat hyvin lähellä heidän nimiään.

(15) Semanttisesti nimeni yhdistyy sanoihin ”usko”, ”uskoa”, ”uskollinen” jne. Englannin kielessä on nimi *Faith*, jolla on vastaava semanttinen sisältö. (n 88)^{xi}

Etunimeen liitetyt merkitykset saattavat olla myös nimenkantajan henkilökohtaisia mielikuvia, joita kukaan muu ei pystyisi selittämään pelkän nimen muodon perusteella. Puhuessaan nimiinsä liittyvistä mielikuvista informantit usein arvioivat nimiään erilaisin adjektiivein tai laatua kuvailevin sanoin.

(16) [Nimeni] on lyhyt, mutta siihen sisältyy paljon kaikenlaista. Mielestäni se ilmaisee sisua, vapaata tahtoa, yksilöllisyyttä, kilttiä luonnetta. (n 62)^{xii}

(17) [...] pidän nimestäni kovasti, se on kansainvälinen, kuninkaallinen ja kaunis. (n 103)^{xiii}

Omaa etunimeä koskevat pohdinnat ovat tärkeä osa henkilön identiteettiä (Masanti 2010). Ne kertovat ensisijaisesti siitä, minkälaiseksi ihminen kokee itsensä verrattuna muihin. Tämän lisäksi ne saattavat viitata myös siihen, minkälaisena henkilö haluaisi muiden häntä näkevän. Tällainen toive nimen osoittamasta viestistä näkyy muutaman informantin vastauksissa. Esimerkiksi esimerkistä 6 käy ilmi, että informantti pitää omaa etunimeään hienona ja keisarillisena. Sama informantti sitten jatkaa ja väittelee etunimensä nostavan hänen arvoaan myös muiden silmissä (ks. esimerkki 5). Voidaan päätellä, että tällainen informantin ajatus perustuu hänen näkemykseensä oman etunimensä ominaisuuksista. On kuitenkin huomautettava, että meidän omaa etunimeämme koskevat käsityksemme ja mielikuvamme eivät aina ole samanlaisia kuin ympäristöllämme (Pirkola 2012). Myös henkilönnimien mahdollisesti selkeä leksikaalinen merkitys voi hämärtyä ajan myötä (Ainiala ym. 2008: 166).

Etunimeen myönteisesti suhtautuvista informanteista kaikki eivät identifioitu yhtä vahvasti omaan etunimeensä. Muutama informantti ajattelee nimiensä olevan heille pelkkiä nimiä ilman erityistä merkitystä. Tähän ryhmään kuuluvien informanttien kuvaukset omasta nimestään ovat yleensä niukempia kuin muiden informanttien vastaukset. Myös henkilön aiempi sukunimen vaihto voi vaikuttaa etunimeen

suhtautumiseen. Lähes kaikki sukunimensä vaihtaneet informantit ajattelevat vaihdon vaikuttaneen heihin vain vähän ja ovat sitä mieltä, ettei myöskään mahdollinen etunimen vaihtaminen muuttaisi heitä mitenkään. Aineistossani on vain yksi sukunimensä kahdesti muuttanut informantti, joka ei voi kuvitella vaihtavansa etunimeään (ks. esimerkki 13).

Siihen, miten informantit suhtautuvat omaan etunimeensä, voi vaikuttaa myös ympäristö. Henkilön tyytyväisyyttä omaan nimeen voi heikentää esimerkiksi nimen jatkuva väärä ääntäminen. Vaikka oma etunimi ei olisikaan ollut epämieluisa, nimen väärä ääntäminen voi aiheuttaa nimenkantajalle harmia.

(18) On vaikea sanoa [vaihtaisinko etunimeni suomalaiseksi nimeksi].
Kenties vaihtaisin. Suomalainen *Olga* särähtää korvaan. Nimeni on ikään
kuin karkeutunut. (n 26)^{xiv}

Myös nimen muuttunut leksikaalisen merkityksen läpinäkyvyys voi aiheuttaa nimenkantajalle harmia. Yksi *Anna*-niminen informantti mainitsee, että hän on joutunut vähentämään nimensä käyttöä suomen kielessä siihen sisältyvän verbaalisen merkityksen takia (imperatiivi *anna*). Henkilön nimi-identiteetin liittyvät elementit aktualisoituvat eri tavalla eri henkilöillä. Esimerkiksi *Jurii*-nimisen informantin mielestä etunimensä kuulostaa jopa paremmalta suomen kielellä (*Juri*).

Etunimen rakenteeseen ja sisältöön suhtautumisen lisäksi aineistossani vaihtelee myös suhtautuminen nimen kansallisuuteen. Masanti (2010) muistuttaa, että nimen kansallisuus on niitä nimi-identiteetin elementtejä, jotka voivat aktualisoitua vain täysin uudessa kieli- ja kulttuuriympäristössä. Informantit pohtivat nimensä kansallisuutta eri tavalla. Useat informantit mainitsevat vain muiden ihmisten kiinnostuksen heidän ulkomaalaiselta näyttävältä nimeään kohtaan. Kahdella informantilla on kuitenkin vahvempi käsitys omasta etunimestään ja omasta suhtautumisestaan siihen. Molemmat informantit ovat *Ekaterina*-nimisiä naisia. Toisen informantin suhtautuminen omaan nimeen on muuttunut ajan myötä ja nimi on noussut arvokkaampaan asemaan. Hän kuitenkin korostaa sitä noloutta, jota hän tunsu heti muuton jälkeen.

(19) Kun vasta muutin Suomeen, niin tuntui aina nololta, että minulla on ulkomaalainen nimi. Mutta nyt olen siitä ylpeä ja käytän mieluummin sitä, kuin suomenkielistä versiota — *Katjaa*. (n 63)

Toinen informantti suhtautuu omaan nimeensä torjuvimmin siihen liittyvien stereotyyppien takia. Hänelle nimen selkeä venäläisyys on taakka, jota hän ei mieluummin kantaisi.

Alla olevaan taulukkoon olen koonnut keskeisiä aineistossani esiintyviä etunimeen liittyviä mielteitä (taulukko 2). En ole laskenut mukaan vastauksia, joihin liittyy pelkkä “kyllä” eikä informantin suhtautuminen omaan nimeensä käy muuten ilmi. Taulukosta näkyy, että moni informantti on pohtinut omaa etunimeään ja sen merkitystä. Tämän lisäksi kaikista 17 vastajaa mainitsee, että heillä on väliä, miten muut ääntävät heidän nimensä.

TAULUKKO 2. Omaan etunimeen suhtautuminen.

Suhtautuminen etunimeen	Mainintoja
Nimessäni näkyy juureni, suvun tai perheen historia	15
Nimeni on osa minua kuin käsi tai jalka	2
Nimessäni näkyy persoonallisuuteni ja luonteeni	22
Nimelläni on vaikutusta kohtalooni	4
Pidän nimestäni	7
Nimeni on todella tärkeä minulle	4
Nimeni on pelkkä nimi, ei kerro minusta paljon	10
En pidä etunimestäni	2
Mainintoja yhteensä:	66

4.4 Epävirallisen venäjänkielisen lisänimen käyttö Suomessa

Venäläiselle nimisysteemille on tyypillistä etunimien varsin runsas muuntelu (ks. luku 2.4.1). Tutkimusaineistoni 111 vastaajalla (92,5 % kaikista informanteista) on etunimensä lisäksi myös epävirallinen venäjänkielinen lisänimi. Suurimmalla osalla

informanteista on käytössä rinnakkain yli kolme epävirallista etunimeä, harvempien joukkoon kuuluvat mainitsevat vain yhden epävirallisen lisänimen. Niistä yhdeksästä informanteista, joilla ei ole lisänimeä, yksi mainitsee myös syyn lisänimettömyyteensä. *Iļona*-nimisen informantin mielestä kaikki etunimensä epäviralliset lisänimet ovat “vääristeltyjä muotoja”, joista hän ei tykkää.

Venäläisen epävirallisen lisänimen haltijoista 67,5 % kertoo rajoittaneensa sen käytön venäjänkieliseen piiriin. Syitä siihen on monenlaisia. Suurin osa vastaajista mainitsee venäjänkielisen lisänimensä olevan liian vaikea suomenkielisille. Tähän ryhmään kuuluvien informanttien lisänimet sisältävät usein suomen kielelle vieraita äänteitä (ks. luku 4.2.1). Äänteellisesti vaikeiden lisänimien joukossa on ensisijaisesti suhuäänteen sisältävät nimet kuten *Ženja* (*Женя*), *Daša* (*Даша*) ja *Ksjuša* (*Ксюша*). Myös muita suomen kielelle vieraita äänneyhtymiä sisältäviä epävirallisia lisänimiä sanotaan aineistossani vaikeiksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi *Elena*-nimen lyhentymä *Ljoka* (*Лёка*) sekä *Varya* (*Варя*), muunnelma naisennimestä *Varvara*. Informantin mukaan *Varya*-nimensä äännetään aina väärin.

Venäjänkielisen lisänimen käyttöä suomenkielisessä ympäristössä estää myös lisänimen muuttunut leksikaalinen merkitys. Esimerkiksi *Viktoria*-niminen informantti mainitsee suomenkielisten välttävän hänen epävirallista lisänimeään *Vika* (*Бука*) sen negatiivisen merkityksen takia (*vika*). Yksi informantti mainitsee joutuneensa luopumaan lisänimiensä käytön, koska hänen mielestään “Suomessa ei ole tapana kutsua ihmistä monella eri nimellä”. Informantti ei kuitenkaan kerro, mihin hänen käsityksensä perustuu. Mahdollinen syy paljastuu toisen informantin vastauksesta. *Larisa*-niminen informantti kertoo, että suomenkielisen miehensä on vaikeaa ymmärtää, miten voi viitata samaan henkilöön monella eri nimellä.

(20) Ei, [muut eivät käytä venäjänkielisiä epävirallisia lisänimiäni muunkielisessä ympäristössä]. Suomalainen mieheni ei ymmärrä, miksi venäläiset voi kutsua samaa henkilöä monella ei nimellä. (n 109)^{xv}

Informantin miehen näkemys epävirallisista lisänimistä on mielenkiintoinen, koska epävirallisen lisänimen käyttö on suomalaiselle nimisysteemille tyypillistä (Ainiala ym.

2008; Kiviniemi 2006). Ainiala kirjoittaa, että suomalaisessa nimisysteemissä epävirallisia lisänimiä käytetään usein yksilön puhuttelun ja hänestä puhumisen helpottamiseksi sekä myös yhteisön ryhmähengen vahvistamiseksi (Ainiala ym. 2008: 249). Lisänimiä käytetään myös yksilöiden välisen kiintymyksen osoittamiseen (mas. 250). Tämän osoittavat myös aineistoni kysely- ja haastatteluvastaukset. Epävirallista lisänimeä käyttävät informantit mainitsevat, että lisänimensä ovat käytössä useimmiten lähiomaisten tai ystävien piirissä, myös töissä kollegojen piirissä.

Aineistossani 32,5 % informanteista käyttää venäläistä epävirallista lisänimeään Suomessa. Heidän lisänimensä voi jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat lisänimet, jotka eivät sisällä suomen kielelle vaikeita äänneyhtymiä, esimerkiksi *Dmītri*-nimen muunnelma *Dīma* (*Дума*) tai *Viktoria*-nimen lyhentymä *Vīki* (*Буки*).

Toiseen ryhmään kuuluvat lisänimet, joilla on lähivariantti suomalaisessa nimipäiväkalenterissa. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi sellaiset venäjänkieliset epäviralliset lisänimet kuten *Аня*, *Катя* ja *Таня*. Suomalaisessa kalenterissa niiden lähivariantit ovat *Anja*, *Katja* ja *Tanja*. On mielenkiintoista, että informantit pitävät näitä suomalaisia lähivariantteja samassa lisänimijoukossa heidän venäläisten epävirallisten lisänimiensä kanssa. Informantit ovat lähes yksimielisiä siitä, että suomalainen lähivariantti ja venäläinen lisänimensä ovat "samoja nimiä". Tätä näkemystä tukee osittain myös nimien *Anja*, *Katja* ja *Tanja* etymologia, jonka mukaan nämä nimet lainautuivat suomeen kieleen venäjän kielestä (Kiviniemi 2006: 260). On kuitenkin muistettava, että suomalaisessa nimipäiväluettelossa oleva lähivariantti on Suomessa itsenäinen virallinen etunimi, kun taas venäjän kielessä melkein samalta kuulostava nimi on epävirallinen lisänimi.

Edellä mainittuun toiseen ryhmään olen sijoittanut myös ne informanttien lisänimet, joiden suomenkielisessä nimipäiväkalenterissa oleva lähivariantti ei ole itäistä perua, esimerkiksi *Лена* (*Leena*). Näiden lisänimien lisäksi samassa ryhmässä ovat myös ne lisänimet, joiden lähivariantit löytyvät suomenruotsalaisten tai ortodoksisten nimipäiväkalenterista. Näihin nimiin kuuluvat esimerkiksi naisten lisänimen *Лена*

ruotsinkielinen lähivariantti *Lena* sekä miehen lisänimen *Митя* ortodoksisten nimiluetteloon kuuluva lähivariantti *Mitja*.

Kysely- sekä haastatteluvastaukset paljastavat, että suurin osa informanteista on ottanut lisänimiensä suomenkieliset lähivariantit käyttöön oma-aloitteisesti. Osa informanteista kertoo kuitenkin saaneensa lisänimensä suomenkielisen lähivariantin venäjän kielestä ja kulttuurista kiinnostuneilta suomenkielisiltä tai niiltä suomea puhuvilta, joille venäläinen kulttuuri on muuten tuttu. Tästä ovat esimerkkeinä lisänimet, joita venäjän kielessä pidetään helittelyniminä kuten *Katjuska* (*Катюшка*) tai *Liljuska* (*Лилюшка*). Helittelevän funktiona takia *-juska*-loppuisilla naistennimillä on vahva emotionaalinen sävy. Tunnepitaisuutensa takia *-juska*-loppuisia lisänimiä sopii käyttää vain rajallisissa tilanteissa venäjän kielessä. Myös yhteisöllä, jossa helittelynimi on käytössä, on väliä. Tämä saattaa olla syynä siihen, että venäjänkieliset eivät aina hyväksy lisänimiensä *-juska*-loppuisten suomenkielisten lähivarianttien käyttöä suomenkielisessä ympäristössä.

(21) *Katjuska*, sen keksi työkaveri. Mielestäni *Katjuska* on tosi söpö, mutta itse en käytä sitä missään. (n 63)

Suomeen muutettuaan venäläisen nimen haltija saattaa myös saada sellaisen puhuttelunimen, joka ei ole hänen venäläisen lisänimensä suomenkielinen lähivariantti. Tähän ryhmään olen sijoittanut sellaiset lisänimet kuin *Ana*, *Ansku*, *Anskuliini* (< *Anastasia*), *Dimmu* (< *Dmitri*), *Eksu* (< *Ekaterina*), *Irkku* (< *Irina*) ja *Natsku* (< *Natalia*). Nämä sekundaariset lisänimet on muodostettu pääosin suomalaiselle nimisysteemille tyypillisten johdinten sekä loppuheiton avulla (*Ekaterina* > *Eksu*, *Irina* > *Irkku*, *Natalia* > *Natsku*), mutta myös pelkän loppuheiton avulla (*Anastasia* > *Ana*). Tällaisen sekundaarisen lisänimen saaneista vain yksi informantti ei ole hyväksynyt mukautettua nimeään. *Natalia*-nimisen informantin mielestä *Natsku* ei kuulosta kovin mieluisalta. Hän ei kuitenkaan paljasta, millainen sivumielle hänestä liittyy nimeen *Natsku*. Suurin osa informanteista suhtautuu sekundaarisiin lisänimiinsä myönteisesti. Yksi informantti korostaa suomenkielisten antaman lisänimensä tärkeää asemaa. Hänen

mukaansa suomenkielinen lisänimensä *Irkku* viittaa siihen, että suomenkielinen yhteiskunta on hyväksynyt hänet sen jäsenekseen.

(22) Pidän, että olen *Irina* tai *Irkku*, ensimmäinen vaihtoehto on hieman virallinen, mutta miksi ei, kun taas toinen on merkki siitä, että minut hyväksytään tässä yhteiskunnassa. (n 102)^{xvi}

Vaikka informantti olisi tottunut uuteen suomenkieliseen lisänimeensä, hänellä voi silti olla ikävä omaa venäjänkielistä lisänimeään ja sen herättämiä tunteita. Esimerkiksi *Anastassia*-niminen informantti kertoo, että hänen virallisen etunimensä laajempi käyttö Suomessa on saanut hänet tuntemaan oman ikänsä toisella tavalla: hän tunsii olevansa vanhempi kuin hän todellisuudessa oli. Samalla hän korostaa myös etunimensä muuttunutta sanapainoa ja lisänimeensä liittyvää ääntämisen poikkeavuutta, mitkä vaikuttavat oman nimen tuntemukseen. Alla olevassa esimerkissä olen merkinnyt *Anastassian* etunimen muuttuneen painon painollisen vokaalin lihavoinnilla ja alleviivauksella.

(23) [Suomenkielinen] *Nastja* kuulostaa karhealta, mutta näin minua kutsuvat vain ystävät ja annan heille siitä anteeksi. Jouduin tottumaan *Ana*-nimelle pitkään. Nykyään minua on kutsuttu *Anastassiaksi* jo 25 vuotta ja minun on ollut tosi ikävä tuttua *Настя*-lisänimeäni. Olen ikään kuin aikuistunut ennenaikaisesti: ennen 17 vuoden ikää olin *Настя* ja äsken 17-vuotiaana minusta tuli *Anastassia*. (n 37)^{xvii}

Aineistossani on kaksi informanttia, joiden epäviralliset lisänimet perustuvat muihin kieliin kuin venäjään tai suomeen. Yksi näistä kahdesta informantista, Tatiana, korostaa, että lisänimensä lähivariantti *Tanja* ei miellytä häntä. Espanjankielisiltä kavereiltaan hän on saanut lisänimen *Tati*. Informantti piti *Tati*-lisänimestään niin paljon, että käyttää sitä muissa kieliympäristöissään, myös suomenkielisessä.

(24) Espanjankieliset kaverini sekä myös portugalinkieliset, ranskalaiset ja suomalaiset kutsuvat minua *Tatiksi*. Vieraskieliset eivät pysty ääntämään nimeä *Таня* oikein, heidän ääntämänsä *Tanja* kuulostaa minusta huonolta, epämieluisalta. (n 19)^{xviii}

Toinen informantti, Ekaterina, on muokannut omaa virallista etunimeään niin, ettei hänen taustansa tulisi helposti selville lisänimensä vastaanottajalle. Suurimmassa osassa tilanteita Ekaterina käyttää lisänimeä *Katia*. Hänen mukaansa *Katia*-muoto perustuu nimen espanjankieliseen asuun. Informantti uskoo, ettei nimen muodosta *Katia* voi helposti päätellä hänen venäläisyydestään.

Tilanteita, joissa venäläinen käyttää Suomessa virallisen venäläisen etunimensä muunkielestä muunnosta, on monenlaisia. Paikoin puuttuvan aineistotiedon takia on kuitenkin vaikeaa vetää tarkkaa rajaa lisänimien erilaisten käyttötilanteiden välille. Luvussa 4.5 käsittelen niitä informanttien etunimien muunnoksia, joita informantit käyttävät tai pitävät muina kuin pelkkinä lisäniminä.

4.5 Kohti lisänimen virallistamista

Aineistostani paljastuu lisänimen käyttöön liittyvä tendenssi, jota kutsun *lisänimen virallistumisprosessiksi*. Lisänimen virallistumisprosessilla tarkoitan henkilön epävirallisen lisänimen käytön laajentumista hyvin suppeasta piiristä laajempaan tilannejoukkoon. Tässä luvussa tarkastelen vain niiden informanttien vastauksia, joista käy selvästi ilmi lisänimen laajentunut käyttö.

Lisänimen käyttötilanteiden laajeneminen voi alkaa nimen haltijansa havainnoista lisänimensä käytännöllisyydestä verrattuna virallisen etunimeensä. Esimerkiksi *Dmītry*-niminen informantti kertoo, että etunimensä suomenkielinen lähivariantti *Dimitri* on paljon käytännöllisempi arkitilanteissa Suomessa kuin suomalaiselle korvalle vaikealta kuulostava *Dmītry*. Informantti sai *Dimitri*-lähivariantin suomenkielisiltä kavereilta ja ensin käytti sitä vain niiden kavereiden piirissä. Myöhemmin informantti pyrki kuitenkin käyttämään *Dimitri*-lisänimeään myös muissa tilanteissa, joissa ei tarvitse esittää henkilöllisyystodistusta mm. parturi-kampaamoissa, puhelinasioinnissa. Dmitry pitää *Dimitri*-muodon helppoutta ratkaisevana tekijänä. Hänestä on tärkeää, että muut tajuavat hänen nimensä heti.

Vastaajat pohtivat lisänimen käytännöllisyyttä laajemminkin kuin pelkästään Suomessa asumisen näkökulmasta. *Ekaterina*-niminen informantti mainitsee, että *Katja*-lisänimensä käytännöllisyys on hänelle tärkeää myös muissa maissa. Lisänimensä on runsaassa käytössä sekä Suomessa, että myös ulkomaanmatkoilla. Ekaterinan mukaan *Katja*-lisänimensä “eurooppalainen sävy” auttaa häntä lähestymään muita ihmisiä helpommin.

Myös muiden suhtautumisella henkilön lisänimeen saattaa olla vaikutusta epävirallisen lisänimen käytön laajenemiseen. Saavuttuaan Suomeen *Konstantin*-niminen informantti sai suomenkielisiltä kollegoiltaan lisänimen *Konsta*. Konstantinin mukaan hänen alun perin ehdottamansa *Kostja*-lisänimeen suhtauduttiin kielteisesti, koska hänen suomenkielisten kollegojensa mielestä nimi vaikutti vaikealta. Epävirallisen lisänimen hyväksyntä yhteisössä on ehdoton edellytys sille, että lisänimestä tulee osa yhteisön kielenkäyttöä (Ainiala ym. 2008: 251). Informantin ehdottama venäläinen lisänimi ei ollut hyväksytty suomenkielisessä yhteisössä, mikä hänen mukaansa vaikutti lisänimen jatkokäyttöönkin. Konstantin mainitsee, että *Kostja* on jäänyt venäjänkielisten piirin sisäiseen käyttöön, kun taas *Konstasta* on tullut nimi, jota hän käyttää muunkielisessä yhteisössä Suomessa. Alun perin vain työkavereiden piirissä käytetystä lisänimestä on ajan myötä tullut ikään kuin virallisen etunimensä rinnakkaismuoto Suomessa. Konstantin korostaa, että nykyään hän myös esittäytyy *Konsta*-nimellä, jos kyseessä on vieraskielinen henkilö.

Joskus lisänimen käytön laajeneminen voi perustua ulkopuolisen henkilön suositukseen tai neuvoon eikä nimen haltijan omiin havaintoihin lisänimen hyödyllisistä puolista. Esimerkiksi *Evgeniya*-nimisen informantin *Jenni*-lisänimen runsas käyttö perustuu työnohjaajansa neuvoon, jonka mukaan *Jenni*-nimen käyttö olisi lisännyt mahdollisuuksia saada työn Suomessa.

(25) [Suomessa] sain muodon *Jenni*. Näin minua neuvoi esittäytymään työhaussa minua auttanut työnohjaajani. Päätimme, että tällainen suomalaisille tuttu ja selvä nimi suostuttelisi ihmisiä helpommin puolelleni kuin vaikeasti ääntyvä *Evgeniya*. Olen ollut hyvin tyytyväinen,

käytän tätä nimeä aina ja kaikialla mm. ansioluettelossa, LinkedInissä jne. (n 20)^{xix}

Toisessa kyselyvastauksessaan Evgeniya toteaa, että asu *Jenni* on helpottanut työhön liittyvää vuorovaikutusta suomenkielisten kollegojen ja asiakkaiden kanssa. Hän kertoo, että hän käyttää *Jenni*-nimeään myös vieraskielisten ystävien piirissä. Näin ensin ainoastaan töissä käytössä olevan epävirallisen lisänimen käyttö on laajentunut henkilökohtaisempiin tilanteisiin.

Luvussa 4.4 tarkastelin kansainvälisyyteen pyrkivän Ekaterinan lisänimeä *Katia*. Ekaterina käyttää omaa lisänimeään laajemmin kuin kukaan muu aineistoni informanteista. *Katia* on Ekaterinalla käytössä aina. Tällä nimellä hän esittäytyy muille sekä allekirjoittaa sähköpostiviestejään. Hänen pyynnöstään epävirallinen lisänimensä *Katia* on laitettu myös Suomessa kirjoittamaansa tutkielmaan. *Katia*-lisänimen runsas päivittäinen käyttö on vaikuttanut myös siihen, miten informantti käyttää etunimeään venäjänkielisessä ympäristössä Suomessa. Ekaterinan mukaan hän käyttää aina epävirallista venäjänkielistä lisänimeään *Катя*, kun taas hänen virallinen etunimensä *Екатерина* on jäänyt kokonaan pois käytöstä. Näin kahden eri nimisysteemin ja kulttuurin törmätessä toisiinsa Ekaterinan vanhan nimisysteemin elementtinä oleva virallinen etunimi syrjäytyy ja tilalle tulevat uudet elementit ja kulttuuripiirteet (Ainiala ym. 2008: 179–180). On kuitenkin muistettava, että kahden kulttuurin ja nimisysteemin kohtaamisen aiheuttamia muutoksia on mahdotonta ennustaa helposti. Vanhalle nimisysteemille ominaiset elementit eivät aina joudu syrjään, vaan ne saattavat jäädä elämään uusien elementtien rinnalle. (mas. 180.) Tämä on havaittavissa muiden tähän ryhmään kuuluvien informanttien nimien käytössä. Toisin kuin Ekaterina muut informantit vetävät selkeämpää rajaa venäjänkielisen ja muunkielisen ympäristön välille sekä venäjänkielisen ja muunkielisen nimisysteemin välille.

Lisänimen käytön laajenemisesta huolimatta informantit eivät haluaisi lisänimeään virallistuvan passiin. Suurin osa informanteista on sitä mieltä, että heillä ei ole riittävän painavia syitä lisänimensä virallistumiseen. Toisaalta nimenvaihtamista pidetään erittäin vaivalloisena virastokankeuden takia. *Evgeniya*-nimisen informantin

mielestä myös globalisaatiolla on vaikutusta nimenvaihtamisen tarpeeseen: hän ei haluaisi sitoa itseään nimellä vain tiettyyn maahan.

(26) [Lisänimen virallistaminen] ei ole merkityksellistä eikä tarpeellista. Olen varma, että nykymaailmassa on jotakuinkin vähäpätöistä, mikä nimi sinulla on passissa. [...] Minun on ehkä vaikeaa kuvitella [että vaihdan etunimeni suomalaiseksi nimeksi], koska en ole varma, että elämäni sitoutuu ainoastaan Suomeen. (n 20)^{xx}

Lisänimensä käytön laajentaneilla informanteilla etunimi näyttää olevan niitä identiteetin elementtejä, joita voi tarvittaessa helposti muuttaa, mikäli uusi ympäristö sitä vaatii. Huan (2017: 122–123) kuvailemassa identiteettineuvottelussa tähän ryhmään kuuluvat informantit ovat valmiina vastaanottamaan uuden yhteisön vaatimuksia aktiivisimmin kuin muut informantit saavuttakseen tavoitteensa. Tavoitteita on monenlaisia, yleisin tavoite on sujuvampi vuorovaikutus suomen- ja muunkielisten kanssa. Tämä tavoite näkyy kaikkien tähän ryhmään kuuluvien informanttien vastauksissa, mutta ehkä kaikkein selvemmin Evgeniyan kyselyvastauksissa. Hän kertoo käyttävänsä *Jenni*-lisänimeä suomenkielisessä ympäristössä ja *Jennin* sijaan *Jane*-lisänimeä englannikielisten asiakkaidensa kanssa, mikä hänen mielestään mahdollistaa sujuvampaa vuorovaikutusta. Myös maahanmuuttajan työuratavoitteet ovat tärkeitä. Maahanmuuttajien sopeutumisongelmia käsittelevän raportin (Jasinskaja-Lahti ym. 2002: 22) mukaan työllisyys on keskeinen tekijä maahanmuuttajan sopeutumisessa Suomessa. Työhön pääseminen vaatii Suomeen muuttajalta usein kulttuuriympäristöön kytköksessä olevia ominaisuuksia (mas. 23). Nimi on kielellinen ilmaus, mutta myös osa kulttuuria, se kytkeytyy ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuurin samaa kieltä puhuvan yhteisön kautta (Ainiala ym. 2008: 15–16). Näin nimi saattaa olla joillekin työnantajille merkinä siitä, että työnhakijalla on riittävä inhimillinen ja kulttuurinen pääoma. Tätä tukee Akhlaq Ahmadin (2019) laatima tutkimusraportti (ks. luku 4.2.2). Kuten Evgeniyan vastauksesta näkee (esimerkki 25), jotkut maahanmuuttajat eivät pidä tätä tilannetta syrjivänä, vaan näkevät sitä voimaantumisen (*empowerment*) keinoksi. (Voimaantumisesta ks. Hua 2017.) Nimestä ja sen käytöstä tulee väline, jonka avulla saavutetaan omia tavoitteita.

Tavoitteiden saavuttaminen tekee lisänimen käytöstä uudessa ympäristössä kontekstisidonnainen. Informanttien lisänimen käytön kontekstisidonnaisuus Suomessa muistuttaa osittain venäläisille nimisysteemille tyypillistä etunimen epävirallisten muotojen kontekstisidonnaisuutta. Venäjänkielisessä ympäristössä epävirallisten lisänimien käyttö liittyy kuitenkin useimmiten puhujan ilmaisemaan emotionaaliseen sävyyn kohti puhuteltavaa (ks. luku 2.4.1). Tällainen emotionaalinen sävy saattaa puuttua venäjänkielisten laajentuneesta lisänimen käytöstä Suomessa. Uudessa ympäristössä etusijalle nousee edellä mainitsemani selkeän tavoitteen saavuttaminen. Seuraavassa luvussa esitän tutkimustulosten kokoavan tarkastelun ja pohdin tulosten luotettavuutta.

5 Tulosten kokoavaa tarkastelua

Olen edellä luvussa 4 tarkastellut venäläisten informanttini etunimiä ja niiden käyttöä Suomessa. Olen myös tarkastellut informanttien suhtautumista omaan etunimeen. Tässä luvussa kokoan saamani tulokset yhteen.

Luvuissa 4.1–4.3 olen tarkastellut informanttien virallisen etunimen käyttöä ja siihen liittyviä haasteita. Venäläistä virallista etunimeä käytetään Suomessa useimmiten virallisissa asiointitilanteissa. Informantit kokevat tilanteen viralliseksi eri tavalla. Monelle virallisia ovat vain tilanteet, joissa kysytään henkilöllisyystodistusta. Virallinen etunimi näyttää myös olevan kytköksessä venäjänkielisen informantin perheeseen ja sukuun sekä ylipäänsä venäläiseen kulttuuriin. Tästä syystä se saattaa nousta monella informantilla aikeisempaa tärkeämpään asemaan Suomeen muuton jälkeen.

Suomessa venäläisen etunimen käyttöön liittyy erilaisia haasteita. Eniten haasteita liittyy etunimen kirjoitusasuun ja ääntämiseen. Informantit, joiden etunimessä esiintyy suomen kielelle vieraita äänneitä ja äänneiden yhtymiä, kertovat kirjoitusasuun ja ääntämiseen liittyvistä haasteista useimmiten kuin muut. Tutkimukseni osoittaa, että

toiseksi mainituin etunimeen liittyvä haaste on syrjintä ja rasismi. Aineistossani vain kaksi informanttia paljastaa omat syrjintätarinat, muut syrjintää maininneet informantit eivät valitettavasti kerro tarkemmin omasta syrjintäkokemuksestaan. Aineistostani paljastuu, että venäjänkieliset saattaa kokea syrjintää työhaussa tai asiointitilanteessa erilaisissa virastoissa. Tutkimuksessa myös selvisi, että syrjintää kokemattomat informantit tietävät kuitenkin mahdollisesta syrjinnästä ja yrittävät välttää sitä vaihtamalla venäläisen etunimensä käytön.

Kaikenlaisista etunimeen liittyvistä haasteista huolimatta suurin osa aineistoni informanteista suhtautuu omaan etunimeen myönteisesti. Etunimestään puhuessaan informantit ovat lähes yksimielisiä siitä, että etunimi on tärkeä osa heitä. Jotkut informantit korostavat, että nimen vaihtaminen tekisi heistä toisia ihmisiä eivätkä he enää tuntisi itseään omaksi itsekseen. Informanttien vastauksista pystyy havaitsemaan myös etunimen kansallisuuden aktualisoitumisen. Suhtautuminen oman etunimensä kansallisuuteen vaihtelee informanteittain. Toisille informanteille etunimensä on noussut jopa arvokkaampaan asemaan Suomessa, toisille venäläinen etunimi on raskas taakka.

Luvuissa 4.4–4.5 olen käsitellyt venäläisten epävirallisten lisänimien käyttöä Suomessa. Suomeen muuton jälkeen monessa arkipäivän tilanteessa ensisijaisessa käytössä ovat useimmiten informanttien viralliset etunimet. Tästä huolimatta suurimmalla osalla informanteista on käytössä epävirallinen lisänimi, joka voi perustua joko venäjän kieleen tai johonkin muuhun kieleen mm. suomeen tai ruotsiin. Epävirallista etunimeä käytetään useimmiten perhe- tai kaveripiirissä. Oman venäjänkielisen lisänimen käyttö voi olla Suomessa ongelmallista sen vieraan kirjoitusasun ja muunkielisten korvalle vaikean ääntämisen takia. Tutkimuksessani selvisi, että venäjänkieliset pyrkivät usein korvaamaan oman venäjänkielisen epävirallisen lisänimen suomenkielisellä lähivariantilla tai lähivariantilla, joka esiintyy suomenruotsalaisten tai ortodoksisten kalenterissa. Suomenkielinen lähivariantti voi olla suomenkielisten ehdottama tai nimenkantajan oma-aloitteisesti valitsema. Joskus venäjänkielinen nimenkantaja voi saada Suomessa suomalaiselle nimisysteemille tyypillisten johdinten tai loppuheiton avulla muodostetun lisänimen. Ylipäänsä

suomenkielistä lisänimeä käyttävät informantit suhtautuvat siihen myönteisesti. Muuhun kieleen perustuva epävirallinen lisänimi on informanttien venäläisen lisänimen korvaamisen toinen keino. Tällainen lisänimi voi olla muiden ehdottama tai nimenkantajan oma-aloitteisesti valitsema.

Keräämästäni kysely- ja haastatteluvastauksista pystyy havaitsemaan myös venäjänkielisten epävirallisen lisänimien virallistumisprosessin. Epävirallisen lisänimen virallistumisprosessilla tarkoitan henkilön lisänimen käytön laajentumista suppeasta tilannejoukosta laajempaan tilannejoukkoon. Joissakin tapauksissa epävirallinen nimi saattaa toimia kuin virallinen etunimikin. Lisänimen käyttötilanteiden laajeneminen johtuu usein informantin lisänimensä käytännöllisyydestä. Mitä käytännöllisempi informantin epävirallinen lisänimi on verrattuna hänen viralliseen etunimeensä, sitä todennäköisempää sen virallistuminen on.

Tutkimukseni alussa oletin, että Suomeen muuton jälkeen venäjänkielinen maahanmuuttaja ei enää pystyisi käyttämään etunimeään samalla tavalla kuin Venäjällä. Tutkimukseni tulokset tukevat suurelta osin tätä hypoteesiäni. Muuton jälkeen virallisen etunimen käyttö lisääntyy ja erilaisten venäläisille nimisysteemille ominaisten epävirallisten lisänimien määrä vähentyy. On kuitenkin tärkeää muistaa, että osa muutoksista tapahtuu jo ennen Suomeen muuttoa. Henkilön venäläinen etunimi latinalaistetaan ulkomaalaispassiin, mikä vaikuttaa heti nimen kirjoitusasuun ja sen ääntämiseen. Venäläiseen nimisysteemiin kuuluva tärkeä elementti, patronyymi, jätetään passissa translitteroimatta, siksi se ei ikinä tule esille muunkielisessä ympäristössä.

Toisin kuin arvelin, virallisen etunimen lisääntyvästä käytöstä huolimatta venäjänkieliset pyrkivät kuitenkin vetämään selvempää rajaa heidän virallisen etunimensä ja epävirallisen lisänimensä välille. Perhe- ja kaveripiireissä monilla on käytössä epävirallinen lisänimi, mikä muistuttaa nimenkäytön kaavaa Venäjälläkin. Epävirallisena lisänimenä pyritään usein käyttämään ensisijaisesti omaa venäjänkielistä lisänimeä. Mikäli tämä ei onnistu, otetaan käyttöön muuhun kieleen perustuvan lisänimen. Tutkimustulokseni osoittavat, että moni venäjänkielinen huomaa suomen kielessä olevat etunimensä lähivariantit ja käyttävät niitä. Mikäli käyttökelpoista

suomenkielistä lisänimeä ei löydy tai se ei miellytä, venäjänkielinen saattaa ottaa käyttöön muunkielisen lisänimen. Suomen- tai muunkielisen lisänimen käyttöön ottaminen perustuu suurelta osin kielensisäisiin seikkoihin: lisänimen on oltava kielellisesti helpompi kuin venäjänkielinen virallinen etunimi tai venäjänkielinen epävirallinen lisänimi. Myös kielenulkoisilla seikoilla on iso rooli muunkielisen lisänimen käyttöön ottamisessa. Esimerkiksi se, että nimi on suomen- tai muunkielisen kaverin ehdottama, voi vaikuttaa informantin halukkuuteen käyttää sitä. Joidenkuiden informanttien mielestä tällainen nimiehdotus on merkki siitä, että heidät hyväksytään uuteen yhteisöön.

Tutkimustulokseni osoittavat, että virallisen etunimen ja epävirallisen lisänimen välinen suhde saattaa muuttua Suomessa. Uudessa kieli- ja kulttuuriympäristössä lisänimi voi vaihtaa paikkaa virallisen etunimen kanssa ja tulla ensisijaisena käyttöön niissä tilanteissa, joissa sitä ei välttämättä käytettäisi venäjänkielisessä ympäristössä. Tällainen nimien välisen suhteen muutos on osa *akkulturaatioprosessia*, jossa kaksi eri kulttuuria ja nimisysteemiä törmää toisiinsa. Akkulturaatioprosessissa uuden kulttuurin nimisysteemin elementtejä lainautuu vanhan kulttuurin nimisysteemiin aiheuttaen siinä erilaisia muutoksia (Ainiala ym. 2008: 179–180). Informantit näyttävät suhtautuvansa tällaiseen kulttuurien ja nimisysteemien törmäämiseen eri tavalla. Aineistostani paljastuu kolme kahden eri kulttuurin ja nimisysteemin törmäämisen tendenssiä, jotka esittelen alla.

1) Vanhan nimisysteemin elementin syrjäytyminen

Tähän ryhmään kuuluvat informantit syrjäyttävät venäläisille nimisysteemille ominaiset elementit ja pyrkivät käyttämään uuden kulttuurin nimisysteemin elementtejä niiden sijaan. Esimerkkinä tästä on luvussa 4.5 tarkastelemani Ekaterina-nimisen informantin lisänimen *Katia* käyttö. Informantin lisänimi *Katia* näyttää syrjäyttäneen hänen virallisen etunimensä. Ekaterina luopui virallisen etunimen käyttämästä melkein kokonaan. Hänen virallinen etunimensä tulee esille vain harvoin asiointitilanteissa, joissa kysytään henkilöllisyystodistusta.

2) Vanhan nimisysteemin elementin rinnakkaistaminen

Tähän ryhmään kuuluvien informanttien venäläisen nimisysteemin vanhat elementit jäävät elämään uuden kulttuurin nimisysteemin elementtien rinnalle. Informantit näyttävät vetävänsä selkeää rajaa vanhan ja uuden elementin välille sekä venäjänkielisen ja muunkielisen kontekstin välille. Näin venäläisen nimisysteemin elementtejä pyritään käyttämään useimmiten venäjänkielisessä kontekstissa, kun taas uuden nimisysteemin elementtejä käytetään tavallisesti vieraskielisessä kontekstissa. Esimerkkinä tästä ovat vieraskielistä lisänimeä käyttävät informantit, joiden vastauksia olen käsitellyt luvuissa 4.4 ja 4.5.

Tutkimustulokseni myös osoittavat, että erilaiset informantit käyttävät uudesta nimisysteemistä lainautuvia elementtejä eri tavalla. Osalla informanteilla uuden nimisysteemin elementtien käyttötilanteet rajoittuvat tiukasti vieraskieliseen perhe- ja kaveripiiriinsä. Toiset informantit laajentavat uuden elementin käyttöä perhe- ja kaveripiirinsä ulkopuolelle (ks. luku 4.5). Uuden nimisysteemin elementin käytön laajentaneilla informanteilla saattaa usein olla jokin konkreettinen tavoite, jonka he pyrkivät saavuttamaan käyttämällä uuteen kulttuuriin kuuluvaa etunimeä. Näin nimenkäytöstä tulee väline, joka edesauttaa venäjänkielisen maahanmuuttajan sopeutumista uuteen yhteiskuntaan. Tämä tutkimustulokseni tukee aiempaa tutkimusta (ks. luku 2.3), jonka mukaan nimenkantaja saattaa muovata tilannetta haluamaansa suuntaan etunimensä käytöllä. Tutkimustulokseni tukee myös aiempaa ajatusta maahanmuuttajan aktiivisesta roolista identiteettineuvotteluissa (Hua 2017).

3) Uuden nimisysteemin elementin torjuminen

Aineistossani on myös niitä informantteja, jotka ovat vastaanottaneet uuden nimisysteemin elementtejä torjuvasti. Tällaisia informantteja ei kuitenkaan ole paljon, mikä voi johtua aineistoni suhteellisesta suppeudesta. Tähän informanttiryhmään kuuluu esimerkiksi Natalia, jonka lisänimeä *Natsku* olen käsitellyt luvussa 4.4. Natalia on suhtautunut suomenkielisiltä saatuun *Natsku*-lisänimeen kielteisesti eikä ole koskaan käyttänyt sitä. Uuden kulttuurin ja nimisysteemin elementtinä pidän myös venäläisen etunimen väärää painoa ja venäläisen nimisysteemin kannalta tilanteen vastaista

nimenkäyttöä. Tulokseni osoittavat, että venäjänkielinen maahanmuuttaja saattaa suhtautua torjuvasti myös näihin seikkoihin. Esimerkkinä siitä on informantti Anastassian nimen käyttö, jota olen tarkastellut luvussa 4.4.

Sitä, miten maahanmuuttaja vastaanottaa uuden kulttuurin elementtejä, ei voi ennustaa etukäteen. Akkulturaatiossa on usein käynnissä monta eri sisäistä ja ulkoista prosessia samanaikaisesti. Nimistöntutkimusta käsiteltävässä teoksessaan Ainiala, Saarelma ja Sjöblom mainitsevat ainakin kuusi mahdollista lähdettä, jotka saattavat vaikuttaa henkilön nimenmuutokseen. Näihin lähteisiin kuuluvat mm. uuden ja vastaanottavan kulttuurin kielellinen ja kielenulkoisen ympäristö sekä myös vanhan henkilön nimenmuutoksen sisäiset tekijät. (Ainiala ym. 2008: 180.) Tutkimustulokseni osoittavat, että kielellisellä ympäristöllä on iso rooli venäjänkielisen maahanmuuttajan nimenkäytössä Suomessa. Kielellinen ympäristö on se nimi- ja kielisysteemi, jonka osa henkilön nimenmuutoksen tekijä on (mas. 180). Etunimen kielellinen käytännöllisyys sekä sopivuus vieraskieliseen ympäristöön näyttävät olevan Suomeen muuton jälkeisessä kulttuurimurroksessa ratkaisevimpiä tekijöitä monille informanteilleni. Nämä tulokseni tukevat Oljemarkin (2015) aiempaa tutkimusta, jonka mukaan vieraskielisen nimen muoto on merkittävimpiä osatekijöitä sen kantajan nimi-identiteetin muodostumisessa Suomessa. Tutkimuksessani myös osoittautui, että etunimen kansallisuus ja etnisyys saattavat ohjata sitä, miten venäjänkielisen nimen haltija identifioituu nimiinsä. Nimessä näkyvä venäläisyys mahdollistaa toisaalta nimen kantajansa yksilöitymistä, mutta toisaalta voi aiheuttaa syrjivää kohtelua ja näin tuottaa nimenkantajalle hankaluutta sosiaalisen identiteetinsä kanssa. Etunimensä poikkeavuuden takia venäläisen nimen haltijan saattaa olla vaikeampi päästä osaksi haluamaansa yhteisöä.

Venäjänkielisen maahanmuuttajan nimi-identiteetin rakentumisen keskeisimmäksi osatekijäksi nousee myös etunimessä näkyvä suku tai kytkös perheeseen. Nimen kytköksestä perheeseensä tai sukuunsa kertoneilla informanteilla näyttää olevan syvä kiintymys etunimeensä. Nämä informantit eivät voi kuvitella vaihtavansa etunimensä suomalaiseksi tai muunkieliseksi, koska nimen vaihtaminen katkaisisi heistä yhteyttä venäläiseen kulttuuriin sekä perheensä historiaan. Myös etunimen leksikaalista merkitystä pidetään osana henkilökohtaista historiaa. Leksikaalisesta merkityksestä

puhuvat informantit huomauttavat, että nimi heijastelee heidän persoonallisuuttaan ja kuvaa hyvin sitä, millaiseksi he kokevat itsensä.

Henkilön nimi-identiteetin elementit voivat aktualisoitua eri ihmisillä eri tavalla ja eri aikoihin, koska kahden eri kulttuurin kohtaamisen kokeminen on henkilökohtaista. Kahden eri kulttuurin kohtaamisessa uuteen maahan tulleella saattaa olla myös omia tavoitteita, jotka eivät tule esille hänen kyselyvastauksissaan. Nimi-identiteetin rakentuminen on dynaaminen prosessi, ja siksi henkilön tuntemukset saattavat muuttua ajan myötä. Hyvänä esimerkkinä siitä on informantti Ekaterinan tarina etunimestään ja hänen ajan myötä muuttuvasta suhtautumisestaan siihen (ks. luku 4.3). Nimi-identiteetin luonteen takia sitä on syytä tarkastella laajemman aineiston avulla ja samalla syventää ymmärrystä kulttuurien ja henkilönnimisysteemien kohtaamisesta tapaus- tai jopa reaaliaikatuksella.

6 Lopuksi

Tutkimuksessani olen selvittänyt, millainen on Suomessa asuvan venäjänkielisen nimi-identiteetti ja minkälaisia muutoksia tapahtuu venäjänkielisten etunimistöissä muuton jälkeen. Venäjänkielisten nimenkäyttöä on tutkittu varsin niukasti Suomessa ja toivon tutkimukseni antavan tietoa siitä, millaista on olla venäjänkielisen nimen haltija Suomessa.

Tutkimustavoitteenani oli saada mahdollisimman laaja kuva Suomessa asuvien venäläisten etunimistöistä ja sen käytön tendensseistä. Valitsemani pääaineiston keruun metodi on mielestäni tukenut tätä tavoitetta hyvin. Kyselylomakkeen avulla sain aineistooni paljon erilaisia etunimiä sekä informanttien käsityskirjon heidän virallisista etunimistään ja epävirallisista lisänimistään. Tutkimustuloksia ei kuitenkaan voi yleistää koskemaan kaikkia Suomessa asuvien venäläisen nimen haltijoita aineistoni suhteellisen suppeuden takia. Koska päädyin rajoittamaan aineistoni vain Venäjältä muuttaneiden

venäjänkielisten vastauksiin, muualta Suomeen muuttaneiden venäjänkielisten etunimien haltijoiden käsitykset omasta etunimestä ja sen käytöstä jäävät tutkimukseni ulkopuolelle. Jatkossa olisi kiinnostavaa suorittaa tätä nykyistä tutkielmaani laajempi tutkimus, jossa tarkasteluun pääsisivät myös Suomeen muualta muuttaneiden venäjänkielisten käsitykset etunimistään. Venäjän ulkopuolella asuvat venäjänkieliset ovat omissa asuinmaissaan enimmäkseen kielivähemmistönä, ja heidän nimensä käyttöön sekä nimi-identiteetinsä rakentumiseen vaikuttaa moni sellainen tekijä, joita ei ole olemassa Venäjällä. Näitä tekijöitä ja niiden vaikutusta nimi-identiteettiin on syytä tarkastella erikseen, mikä oli mahdotonta maisterintutkielmani puitteissa.

Tutkimustani varten keräämiäni kyselyvastauksia ei ole ollut mahdollista täydentää kysymällä lisätietoa suoraan informanteilta, siksi kyselyvastauksiin on suhtauduttava kriittisesti. Tutkimuksessani yritin kuitenkin nostaa esille vain ne informanttien mielipiteet, jotka eivät jätä tilaa mahdollisiin väärinkäsityksiin. Tutkielmassani olen hyödyntänyt laadullisen ja määrällisen menetelmien yhdistämistä lisätäkseni tutkimukseni luotettavuutta. Käytin kvalitatiivista menetelmää saadakseni aiempaa syvällisemmän näkemyksen Suomen venäjänkielisten etunimistöön, sen käyttöön sekä venäjänkielisten nimi-identiteettiin. Kvantitatiivisella menetelmällä pyrin yleistämään saatua tietoa.

Henkilön nimi-identiteetti on erittäin laaja ja monikerroksinen ilmiö, jota ei ole mahdollista käsitellä perinpohjaisesti yhden tutkielman puitteissa. Tutkimuksessani osoittautui, että toisilla Suomessa asuvilla venäjänkielisillä maahanmuuttajilla etunimensä on tiiviissä kytköksessä venäläiseen kulttuuriin ja historiaan sekä heidän omaan sukuunsa, kun taas toisille etunimensä on myös väline, jonka avulla saavutetaan erilaisia tavoitteita uuteen kieli- ja kulttuuriympäristöön muuton jälkeen. Tutkimusaineistostani paljastuu paljon muitakin Suomen venäjänkielisten etunimistöön ja sen käyttöön liittyviä seikkoja, joita en tullut ajatelleeksi ennen kyselyvastausten purkamista ja joita ei kuitenkaan ollut mahdollista kytkeä nykyiseen tutkielmaani, muuten tutkimuksestani olisi tullut liian laaja-alainen.

Suomen venäjänkielisten maahanmuuttajien henkilönnimistö tarjoaa sitä tutkivalle paljon jatkotutkimusmahdollisuuksia. Jatkossa olisi mielenkiintoista tarkastella lähemmin Suomessa asuvan venäjänkielisen etunimen haltijan etunimen muuttamista muunkieliseksi nimeksi. Tällaisen tutkimuksen puitteissa voisi sekä tutkia Suomen venäjänkielisten nimenmuuttajien uuden nimen valintaa että myös käsitellä tarkemmin syitä nimen muuttamiseen. Etunimien muuttamista tutkinut Kotkaranta (2017) mainitsee tutkielmassaan, että Suomessa uudeksi nimeksi valitaan usein lempinimi. Myös tutkimusaineistossani on vihjeitä siihen, joten jatkossa olisi kiinnostavaa tarkastella tätä mahdollista tendenssiä tarkemmin. Nimenmuutosta käsittelevässä tutkimuksessa voisi pohtia myös uuden nimen vaikutusta nimenmuuttajan elämään sekä muutoksia hänen identiteetissään.

Aineistoni kyselyvastauksista paljastuu, että joillekuille venäjänkielisille venäjänkielinen sukunimi saattaa tuottaa enemmän haasteita kuin etunimi. Näin myös Suomeen muuttaneiden venäjänkielistä sukunimistöä ja siihen liittyviä haasteita olisi mielenkiintoista tutkia. Olisi erityisen mielenkiintoista tarkastella venäjänkielistä sukunimeä suhteessa informanttien etunimeen. Kyselyvastauksissaan informantit ovat pohtineet paitsi omia nimiään myös heidän mukanaan Venäjältä muuttaneiden lastensa venäjänkielisiä etunimiä. Jatkossa voisi tutkia esimerkiksi sitä, mitä lapsi, jolla on venäjänkielinen etunimi, joutuu kokemaan muuttaessaan Suomeen.

Edellä esittelemäni lista mahdollisia jatkotutkimusten aiheista ei ole tyhjentävä, uskon kuitenkin näiden mahdollisten jatkotutkimusten lisäävän huomattavasti ymmärrystä Suomen venäjänkielisten maahanmuuttajien identiteetistä sekä heidän integroitumisestaan uuteen maahan.

Lähteet

- AHMAD, AKHLAQ 2019: When the Name Matters: An Experimental Investigation of Ethnic Discrimination in the Finnish Labor Market. – *Sociological Inquiry*, Early View, s. 1–29.
- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA – SJÖBLÖM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: SKS.
- AINIALA, TERHI 2012: Nimi ja identiteetti. – *Hiidenkivi* 5. – <http://www.hiidenkivi-lehti.fi/Digipaper/OldNews.aspx?id=3661>
- ALDRIN, EMILIA 2014: Choosing a Name = Choosing Identity? : Towards a Theoretical Framework. – *Names in daily life: Proceedings of the XXIV ICOS International congress of onomastic sciences. September 5–9, 2011*, s. 392–401 – <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/044.pdf>
- 2017a: Assessing Names? Effects of Name-Based Stereotypes on Teachers’ Evaluations of Pupils’ Texts. – *Names: A Journal of Onomastics* vol. 65 (1) s. 3–14.
- 2017b: Creating identities through the choice of first names. Teoksessa Ainiola, Terhi – Östman, Jan-Ola (toim.) *Sosio-onomastics: The Pragmatics of Names*. Pragmatics & Beyond New Series vol. 275. s. 46–68. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- AMINEVA, S. N. 2010: *Praktičeskaja transkriptsija litšnyh imjon v jazykah narodov mira*. Moskva: Nauka.
- BATANINA, TATIANA 2016: Venäläisten kutsumanimet suomenkielisessä ympäristössä: valintaperusteita ja käyttöstrategioita. Helsingin yliopiston Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- BELOOZEROV, V. N. 2014: Latinskij alfavit dlja russkih slov. – *Problemy sovremennogo obrazovanija* 2 s. 89–95. – http://pmedu.ru/res/2014_2_11.pdf

- BUCHOLTZ, MARY — HALL, KIRA 2005: Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach. — *Discourse studies: an interdisciplinary journal for the study of text and talk* 7 (4–5) s. 585–614.
- CSB = Central Statistical Bureau 2019: Top 100 Latvian names of the past 100 years [verkkojulkaisu]. – <https://vardi.csb.gov.lv/?mainID=1&subID=0>
- DJATŠKOV, V. L. – TROFIMOVA, E. V. 2009: Dviženije ruskogo imennika v XVII–XX vv.: istotšniki i metodika ih obrabotki, harakter i faktory izmenenij. – *Vestnik TGU* 12 (80) s. 284–288. — <https://cyberleninka.ru/article/n/dvizhenie-ruskogo-imennika-v-xvii-xx-vv-istochniki-i-metodika-ih-obrabotki-harakter-i-factory-izmeneniy/viewer>
- ESKOLA, KSENIA 2013: *Suomalais-venäläisten lasten etunimet: valintaperusteet ja rakenne*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. – <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/92134/gradu2013Eskola.pdf?sequence=2>
- 2015: Fennicising Russian surnames and Russifying Finnish surnames in Finland 2000–2013. – Katharina Leibring & Lennart Ryman (toim.), *Studia anthroponymica Scandinavica* 33 s. 79–110. Uppsala: Textgruppen.
- FADJUKOFF, PÄIVI 2007: *Identity formation in adulthood*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. – <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/13394>
- GARAGULJA, S. I. 2012: K voprosu ob antroponimitšeskoj identitšnosti (na materiale anglijskih litšnyh imjon). – *Voprosy onomastiki* 2 (13) s. 43–52. – <http://onomastics.ru/content/2012-№2-13-2>
- GOLOMIDOVA, M. V. 2005: Russkaja antroponimitšeskaja sistema na rubeže vekov.– *Voprosy onomastiki* 2 s. 11–22. – <http://onomastics.ru/content/2005-№2>
- HAGSTRÖM, CHARLOTTE 2006: *Man är vad man heter. Namn och identitet*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- HALL, STUART 1999: *Identiteetti*. Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

- HANKALA, TALVIKKI 2013: *Hankalat henkilönnimet ja niiden kantajien nimi-identiteetti*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- HELKAMA, KLAUS – MYLLYNIEMI, RAUNI – LIEBKIND, KARMELA – RUUSUVUORI, JOHANNA – LÖNNQVIST, JAN-ERIK – HANKONEN, NELLI – MÄHÖNEN, TUULI ANNA – JASINSKAJA-LAHTI, INGA – LIPPONEN, JUKKA 2015: *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. 10:s, uudistettu painos. Sähköinen julkaisu. Helsinki: Edita Publishing Oy. – <https://www-ellibslibrary-com.libproxy.helsinki.fi/book/978-951-37-6625-2>
- HIRSJÄRVI, SIRKKA – HURME, HELENA 2000: *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- HUA, ZHU 2017: New orientations to identities in mobility. Teoksessa Canagarajah, Suresh (toim.) *The Routledge Handbook of Migration and Language* s. 117–132. London: Routledge.
- ISKANIUS, SANNA 2002: Kahden kielen ja kulttuurin labyrintissa — venäjänkielisten maahanmuuttajanuorten kieli-identiteetti. Teoksessa Laihiala-Kankainen, Sirkka — Pietikäinen, Sari — Dufva, Hannele (toim.) *Moniääninen Suomi: kieli, kulttuuri ja identiteetti* s. 200–218. Jyväskylän yliopisto: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- 2006: *Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. – <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/13433>
- JASINSKAJA-LAHTI, INGA – LIEBKIND, KARMELA – VESALA, TIINA 2002: *Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia*. Helsinki: Gaudeamus.
- JÄRVENPÄÄ, TAINA 2018: *Sukupolvelta toiselle siirtyvät perintönimet 2010-luvulla*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201803141451>

- KANGASAHO, ELISA 2014: *“Mikä mä oon?” Mä en oo Venäjällä venäläinen enkä Suomessa täysin suomalainen*: kaksikielisten aikuisten ajatuksia kieli-identiteetistään. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. – <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135519/mikamaoo.pdf>
- KIVINIEMI, EERO 1982: *Rakkaan lapsen monet nimet: Suomalaisten etunimet ja nimervalinta*. Espoo: Weilin + Göös.
- 1993: *Iita Linta Maria: etunimiopas vuosituhatosen vaihteeseen*. Helsinki: SKS.
- 2006: *Suomalaisten etunimet*. Helsinki: SKS.
- KN = MIKKONEN, PIRJO – SALONEN, MINNA – MANNI- LINDQVIST, TIINA 2008: *Kielitoimiston nimiopas*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 148. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- KOTKARANTA, SUVI 2017: *Etunimien muuttajat*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- KÖNÖNEN, SILJA 2001: Vieraskieliset etunimet. Teoksessa Komppa, Johanna — Mallat, Kaija – Suutari, Toni (toim.) *Nimien vuoksi* s. 106–130. Kielen opissa 5. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KUULA, ARJA 2011: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- LAPPALAINEN, HANNA 2008: Kielellinen vaihtelu vuorovaikutuksen resurssina. Teoksessa Routarinne, Sara — Uusi-Hallila, Tuula (toim.) *Nuoret kielikuvassa: kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 85–102. Tietolipas 220. Helsinki: SKS.
- LIEBKIND, KARMELA (toim.) 2000: *Monikulttuurinen Suomi*. Helsinki: Gaudeamus.
- LIEBKIND, KARMELA – MANNILA, SIMO – JASINSKAJA-LAHTI, INGA – JAAKKOLA, MAGDALENA – KYTÄJÄ, EVE – REUTER, ANNI 2004: *Venäläinen, virolainen,*

suomalainen: kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

- LUKOJANOVA J. K. 2011: Osnovnyje izmenenija v russkom retševom etikete na rubeže XX – XXI vekov. – *Utšonyje zapiski Kazanskogo universiteta* 153, kniga 6 s. 227–233. – http://old.kpfu.ru/uz_r/bin_files3/153_6_gum_25.pdf
- MANTILA, HARRI 2004: Murre ja identiteetti. – *Virittäjä* 108 (3) s. 322–346 <https://journal.fi/virittaja/article/view/40346>
- 2008: Variaatiosta identiteettiin. Teoksessa Routarinne, Sara — Uusi-Hallila, Tuula (toim.) *Nuoret kielikuvassa: kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 63–80. Tietolipas 220. Helsinki: SKS.
- MARTTINEN, ROOSA 2019: “*Ei sovi nimeksi. Kenellekään. Ikinä.*”: *Kielenkäyttäjien arvioita epämiellyttäviksi koetuista nimistä.* Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- MASANTI, ANNA 2010: *Oman nimen kuuleminen on kuin halaus: nuorten naisten nimi-identiteetin ja nimimielteiden tarkastelua.* Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- MIROLYBOV-NURMELA, ALEKSANDRA 2008: *Pavlov, Paulanne vai Paulomaa? Russkije familii i zajavlenija na ih izmenenija na finskije sredi ‘staryh russkih’ v Finljandiji v 1920–40 gg.* Venäjän kielen ja kulttuurin pro gradu -tutkielma. Tampeeren yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. – <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-18865>
- MOROZOVA J. G. 2009: Shodstva i razlitšija v antroponimitšeskih formulah russkogo i finskogo jazykov i ih utšjot v prepodavanii RKI v finnojazytšnoj auditorii. – *Izvestija rossijskogo gosudarstvennogo pedagogičeskogo universiteta imeni A. I. Gertsena* 116 s. 189–193. – https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/116/morozova_116_189_193.pdf

- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2010: Sosiolingvistin laboratorio ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Teoksessa Lappalainen, Hanna – Sorjonen, Marja-Leena – Vilkuna, Maria (toim.) *Kielellä on merkitystä: Näkökulmia kielipolitiikkaan* s. 417–439. Helsinki: SKS.
- OLJEMARK, LINNEA 2015: “Mä en oo puolikskaan niin italialainen ku nimi antaa ymmärtää.”: vieraskieliset etunimet ja niiden kantajien nimi-identiteetti. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- PALANDER, ULIANA 2011: *Kyrillisten kirjainten translitterointi. Opetusmateriaali Kymenlaakson ammattikorkeakoululle*. Liiketalouden koulutusohjelman opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201102182476>
- PERHONIEMI, RIKU – JASINSKAJA-LAHTI, INGA 2006: *Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla: Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004*. Tutkimuksia – Helsingin kaupungin tietokeskus 2006:2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- PERTTULA, HELI 2013: Etunimen sukupuoli. *Kielikello* 3. – <https://www.kielikello.fi/-/etunimen-sukupuoli>
- PIIPPO, IRINA 2016: Kielen kuva. Teoksessa *Kielen taju: vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat* s. 23–52. Tallinna: Art House.
- PIRKOLA, SAARA 2012: *Etunimien herättämät mielikuvat*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. – <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/38258>
- PYLVÄNÄINEN, LIINA 2011: *Suomalaisten kalenterinimien kielellinen rakenne*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- RUZAKOVA, O. A. 2017: Pravo rebjonka na dostojnoe imja: sovremennyje problemy, voprosy soveršenstvovanija rossijskogo zakonodatelstva. – *Aktualnyje problemy*

rossijskogo zakonodatelstva 5 s. 87–91. – <https://aprp.msal.ru/jour/article/view/491>

SAASTAMOINEN, MIKKO 2006: Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, Pertti — Saastamoinen, Mikko (toim.) *Minuus ja identiteetti: sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma* s. 168–179. Sähköinen julkaisu. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. — <https://www.ellibslibrary.com/book/951-44-6731-0>

SAIKKONEN, LIOUBOV 2008: “Älä kerro muille, et mä oon venäläinen”: Venäjänkielisen lapsen identiteetti. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos.

SJÖBLOM, PAULA 2004: Kognitiivinen näkökulma proprien semantiikkaan. – *Virittäjä* 108 (1) s. 80–91 <https://journal.fi/virittaja/article/view/40315>

SUSLOVA, A. V. — SUPERANSKAJA, A. V. 1991: *O russkih imenah*. 3. painos. Lenizdat.

SUSOKOLOV, A. A. 2007: *Tehnologija sosiologitšeskogo issledovanija. Utšebnoje posobie po kursu “Praktikum po ekonomitšeskoi sotsiologii”*. Moskva: Russkaja panorama. – <http://ecsocman.hse.ru/text/19208679/>

SVETOZAROVA N. D. 2010: Fonetitšeskije osobennosti russkih antroponimov. — *Fonetika segodnja: materialy dokladov i soobšenij VI meždunarodnoj nautšnoj konferentsii 8–10 oktjabrja 2010*. Moskva: Institut russkogo jazyka im. V. V. Vinogradova RAN. — http://www.spsl.nsc.ru/FullText/konfe/fonet-rus_2010.pdf

SVT = Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. 2018, Liitekuvio 2. Suurimmat vieraskieliset ryhmät 2008 ja 2018. Helsinki: Tilastokeskus. – http://www.stat.fi/til/vaerak/2018/vaerak_2018_2019-03-29_kuv_002_fi.html

TANNER, ARNO – SÖDERLING, ISMO (toim.) 2016: *Venäjänkieliset Suomessa: huomisen suomalaiset*. Turku: Painosalama.

TROFIKOVA, E. V. 2009: Nekotoryje stranitsy sotsialnoj istorii Rossii vo vtoroj polovine XIII — natšale XXI v. tšerez prizmu dviženija russko-pravoslavnogo imennika

(zvuk [l] v istoričeskom dviženii russkih ženskih imjon). — *Vestnik TGU 11 (79)* s. 208–213. — <https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-stranitsy-sotsialnoy-istorii-rossii-vo-vtoroy-polovine-xviii-nachale-xxi-v-čerez-prizmu-dvizheniya-russko-pravoslavnogo>

VAATTOVAARA, JOHANNA 2009: *Meän tapa puhua*. Helsinki: SKS.

VARJONEN, SIRKKU 2013: *Ulkopuolinen vai osallistuja? : Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Helsinki.

VARJONEN, SIRKKU – ZAMIATIN, ALEKSANDR – RINAS, MARINA (toim.) 2017: *Suomen venäjänkieliset: tässä ja nyt. Tilastot, tutkimukset, järjestökentän kartoitus*. Helsinki: Cultura-säätiö sr. — https://culturas.fi/wp-content/uploads/2018/05/Suomen_venajankieliset_tassa_ja_nyt_A4_WEB_002.pdf

VEHKALAHTI, KIMMO 2014: *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Finn Lectura.

VHO = KAHLA, MARTTI – MIKKONEN, PIRJO, 2005: *Venäläisten henkilönnimien opas: Venäjän federaatiossa käytössä olevia etunimiä muunnoksineen ja sukunimiä*. 3:s, laajennettu laitos. Kielenkäytön oppaita 5. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

VORONOVA T. A. 2014: O nekotoryh osobennostjah obraštšeniya v sovremennom russkom jazyke. — *Nautšnyj vestnik Voronežskogo gosudarstvennogo arhitekturno-stroitel'nogo universiteta 14* s. 41–44. — [https://cchgeu.ru/upload/science/nauchnye-izdaniya/lingvistika-i-mezhkulturnaya-kommunikatsiya/Vestnik%2014%20\(2014\).pdf](https://cchgeu.ru/upload/science/nauchnye-izdaniya/lingvistika-i-mezhkulturnaya-kommunikatsiya/Vestnik%2014%20(2014).pdf)

VOUTILAINEN, HILDA 2002: Inkeriläiset ja venäläiset nimet. Teoksessa Pirjo Mikkonen (toim.) *Sukunimi? Etunimi? Maahanmuuttajien nimijärjestelmästä*. Kielen käytön oppaita 3. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 114. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

VRUBLJOVSKAJA, O. V. 2015: Demonstrativnost lišnogo imeni: modnyje tendentsii. – *Vestnik Krasnojarskogo gosudarstvennogo pedagogičeskogo universiteta imeni V. P. Astafjevo* 32 s. 221–225. – <https://cyberleninka.ru/article/n/demonstrativnost-lichnogo-imeni-modnye-tendentsii>

Lait, lakikokoelmat ja säädökset

FINLEX: Etu- ja sukunimilaki 19.12.2017/946. Edita Publishing Oy.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170946>

Federalnyj zakon “Ob aktah graždanskogo sostojanija” ot 15.11.1997 N 143-FZ.
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_16758/

Prikaz FMS Rossii ot 26 marta 2014 N 211 “Ob utverždenii Administrativnogo reglamenta predostavlenija Federalnoj migratsionnoj služboj gosudarstvennoj uslugi po oformleniju i vydatše pasportov graždanina Rossijskoj Federatsii, udostoverjajuštših lišnost graždanina Rossijskoj Federatsii za predelami territorii Rossijskoj Federatsii, soderžaštših elektronnyj nositel informatsii”. – <https://rg.ru/2014/08/08/pasport-dok.html>

Prikaz MID Rossii ot 29 marta 2016 N 4271 “Ob utverždenii Administrativnogo reglamenta Ministerstva inostrannyh del Rossijskoj Federatsii po predostavleniju gosudarstvennoj uslugi po oformleniju i vydatše pasporta, udostoverjajuštšego lišnost graždanina Rossijskoj Federatsii za predelami territorii Rossijskoj Federatsii”. – https://www.kdmid.ru/content/normdocs_doc/Prikazy/Prikaz_№4271_29.03.2016.doc

Semejnyj kodeks Rossijskoj Federatsii ot 29.12.1995 N 223-FZ.
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8982/

Standardit ja translitterointistandardit

GOST R 52535.1-2006 Mašinosštšityvajemyje dorožhnye dokumenty. Chast 1. Mašinosštšityvajemyje pasporta. – <http://docs.cntd.ru/document/1200045268> (viitattu 18.11.2019)

GOST R 7.0.34–2014. Sistema standartov po informatsii, bibliotetšnomu i izdatelskomu delu. Pravila uproštšjonnoj transliteratsii russkogo pisma latinskim alfavitom. – <http://docs.cntd.ru/document/1200113788> (viitattu 18.11.2019).

GOST 7.79–2000. Pravila transliteratsii kirillovskogo pisma latinskim alfavitom. – <http://docs.cntd.ru/document/1200026226> (viitattu 18.11.2019)

ISO 9:1995 Information and documentation – Transliteration of Cyrillic characters into Latin characters – Slavic and non-Slavic languages. Genève: ISO.

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake venäjäksi

Русские имена в Финляндии

08/10/2019, 14.40

Русские имена в Финляндии

Добрый день!

Меня зовут Татьяна Батанина. Я – студент-магистр факультета гуманитарных наук Хельсинкского университета. В настоящее время я делаю исследовательский проект, посвященный вопросам идентичности русскоязычных в Финляндии, и буду очень рада вашему участию в моем исследовании.

Заполните, пожалуйста, анкету ниже. Анкета состоит из 4 коротких секций с вопросами. Заполнение анкеты займет у вас не более 15–20 минут. Все полученные данные будут обрабатываться конфиденциально.

На вопросы анкеты можно отвечать по-русски, по-фински или по-английски или на всех трех языках сразу, если вам так удобнее.

По всем вопросам касательно анкеты и проводимого мною исследования вы можете связаться со мной по электронной почте (tatiana.batanina@helsinki.fi).

Заранее спасибо вам за участие!

* Required

Мое официальное русское имя

1. **Напишите, пожалуйста, полную форму вашего нынешнего официального русского имени русскими и латинскими буквами. ***

Форма должна совпадать с той, что указана у вас в гражданском и заграничном паспортах. Отчество и фамилию указывать не надо. Пример: Татьяна, Tatiana.

2. **Ваше нынешнее официальное имя получено вами при рождении? ***

Mark only one oval.

Да.

Нет.

3. **Если нет, то когда и как вы получили свое нынешнее имя?**

4. В каких случаях вы пользуетесь своим официальным русским именем в Финляндии, а в каких – никогда не используете это имя, находясь в Финляндии? *

5. В каких ситуациях другие люди используют ваше официальное личное имя в Финляндии? *

6. Доставляло ли вам когда-либо ваше официальное русское имя некоторого рода неудобства в Финляндии? Какого рода неудобства? В каких ситуациях? *
(например, в больнице, магазине, при решении вопросов в различных госучреждениях и т.п.)

Неофициальные формы моего русского имени

7. Есть ли у вас неофициальные формы вашего русского имени (сокращенные, уменьшительно-ласкательные, домашние имена, например: Таня, Танечка, Танюша и т.д.)? *

Mark only one oval.

- Да.
- Нет.

8. Перечислите, пожалуйста, все неофициальные формы вашего русского имени, которые вы используете сами и которые используют люди из вашего русскоязычного круга общения. Напишите эти варианты русскими буквами. Укажите также, кто и в каких ситуациях их использует. Если возможно, то укажите, кто придумал эти варианты. *

Пример ответа: Танюша, Татюля > так обращается ко мне моя бабушка, которая живет в России. Таня > так называет меня моя русская подруга, которая живет в Хельсинки.

9. В каких случаях вы используете неофициальные формы своего русского имени, общаясь на иностранном языке в Финляндии? Какие именно формы своего имени вы используете? Напишите, пожалуйста, при общении на каком языке (или языках) вы их используете. Если вы используете неофициальные формы своего русского имени в письменном общении, то укажите их написание латинскими буквами. *

Пример ответа: На работе (рабочий язык - финский) я всегда представляюсь клиентам Таней, в рабочей переписке на финском и английском языках я всегда подписываюсь именем Тапуа, даже когда отправляю письмо клиенту, с которым лично еще не знакома.

10. Используют ли другие люди неофициальные формы вашего русского имени при общении с вами на иностранном языке? Какие это формы? Кто использует, в каких ситуациях и при общении на каком языке? *

Изменения в имени после переезда в Финляндию

11. Появились ли у вас в связи с переездом в Финляндию новые варианты вашего официального имени? Запишите эти варианты ниже в том виде, в котором они существуют и используются. При каких обстоятельствах они у вас появились? Предложили ли вам их другие люди или же вы придумали их сами? Укажите также, кто и в каких ситуациях их использует. *

Пример ответа: Да, появились. Мои друзья-финны с первой же минуты нашего знакомства стали называть меня Tanjuska. Также появился финский вариант Tanja. Его я взяла себе сама и часто использую, когда представляюсь финнам и людям, не говорящим по-русски.

12. Если после переезда в Финляндию у вас появился новый вариант вашего имени, то, напишите, пожалуйста, как вы к нему относитесь. Он вам нравится? Он кажется вам подходящим? Почему? Если у вас появилось несколько новых вариантов вашего имени, опишите, пожалуйста, каждый из них. *

13. Прижился ли тот новый вариант вашего имени, которым вы чаще всего пользуетесь, живя в Финляндии, настолько, чтобы вы могли бы сделать его своим официальным именем? Поясните, пожалуйста. *

14. Вы можете представить себе ситуацию, при которой вы официально сменили бы свое нынешнее русское имя на финское? Напишите, пожалуйста, почему. *

15. **Имеет ли для вас значение то, как произносят ваше русское имя другие люди? ***

Mark only one oval.

- Да
 Нет

16. **Считаете ли вы свое имя неотъемлимой частью себя? Что для вас значит ваше имя? ***

И еще несколько вопросов напоследок

17. **Ваш возраст: ***

Mark only one oval.

- до 18 лет
 19–24
 25–44
 45–65
 старше 65 лет

18. **В каком году вы переехали в Финляндию? ***

19. **Откуда вы переехали в Финляндию? ***

Mark only one oval.

- из России / РСФСР
 из другой страны

20. **В рамках своего исследования я провожу также ряд личных интервью и интервью по скайпу. Хотели бы вы поучаствовать в одном из таких интервью? ***

Mark only one oval.

- Да, конечно. *Skip to question 21.*
 Нет, спасибо. *Stop filling out this form.*

Контактные данные для возможного дополнительного интервью

21. Оставьте, пожалуйста, ниже адрес своей электронной почты, чтобы я могла связаться с вами и договориться о дополнительном интервью: *

Powered by
 Google Forms

Liite 2: Suomenkielinen saatekirje

Hei!

Teen Helsingin yliopistossa suomen kielen ja kulttuurin oppiaineeseen pro gradu -työtä Suomeen muuttaneiden venäläisten nimi-identiteetistä ja etsin vastaajia tutkimuskyselyyni.

Sovit vastaajaksi, jos puhut venäjää äidinkielenä ja olet muuttanut Suomeen muualta.

Kyselylomake on venäjän kielellä, mutta lomakkeen voi täyttää myös suomeksi tai englanniksi.

Kyselyyn pääsee tästä linkistä.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 15-20 minuuttia.

Lisätietoja saat tarvittaessa sähköpostitse, osoitteeni on tatiana.batanina@helsinki.fi.

Ystävällisin tutkimusterveisin,

Tatiana Batanina

Suomen kielen ja kulttuurin maisteriopiskelija

Helsingin yliopisto

Liite 3: Kyselylomakkeen suomennos

Minun virallinen venäläinen nimeni

1. Kirjoita alle nykyinen virallinen etunimesi sekä kyrillisillä että latinalaisilla kirjaimilla. Isän- ja sukunimeä ei tarvitse kirjoittaa.

[*mallivastaus*]

2. Onko nykyinen virallinen nimesi syntymänimesi?

- Kyllä.

- Ei.

3. Millä perusteella olet saanut nimesi? (jos nykyinen nimesi on eri kuin syntymänimesi)

4. Milloin käytät Suomessa omaa virallista nimeä ja milloin et?

5. Milloin muut käyttävät sinun virallista nimeäsi Suomessa?

6. Onko virallinen nimesi aiheuttanut haastavia tilanteita arjen toiminnassa? Mitkä? (esim. terveyskeskuksessa, kaupassa, virastoissa jne.)

Virallisen nimeni epäviralliset muodot

7. Onko sinulla venäjänkielisiä lempinimiä?

[*mallivastaus*]

- Kyllä.

- Ei ole.

8. Jos on, kirjoita kaikki itsesi sekä muiden venäjänkielisten käyttämät lempinimesi alle kyrillisillä kirjaimilla. Kirjoita myös kuka ne antoi ja kuka niitä käyttää.

[*mallivastaus*]

9. Missä tilanteissa käytät venäjänkielisiä lempinimiäsi muualla kuin venäjänkielisessä ympäristössä? Mitä lempinimiä käytät? Kirjoita myös minkäkielisessä ympäristössä käytät niitä lempinimiä. Mikäli käytät niitä lempinimiä kirjoitusviestinnässä, kirjoita myös niiden latinankieliset ulkoasut.

[*mallivastaus*]

10. Kutsuvatko sinua muut omalla venäjänkielisellä lempinimelläsi vieraskielisessä ympäristössä? Ketkä kutsuvat ja missä tilanteissa?

Muutoksia nimessäni Suomeen muuton jälkeen

11. Onko sinulle tarjottu suomen kieleen mukautettua tai muuten lyhennettyä varianttia nimestäsi Suomeen muuttuasi? Mitkä ja miten ne kirjoitetaan? Jos sinulle ei ole tarjottu suomen kieleen mukautettua varianttia nimestäsi, oletko itse tehnyt aloitteen nimen mukauttamiseksi? Kirjoita kaikki mukauttamasi variantit nimestäsi alle.

[*mallivastaus*]

12. Miten suhtaudut nimesi mukautettuun varianttiin?

13. Tuntuuko mukautettu nimi niin omalta, että voisit kuvitella virallistavasi sen? Voitko selittää miksi (miksi et).

14. Voisitko kuvitella muuttavasi nimesi suomalaiseksi nimeksi? Miksi? Miksi et?

15. Onko sinulle merkitystä, miten nimesi lausutaan?

- Kyllä.

- Ei.

16. Kuinka kiinteästi ajattelet nimesi olevan osa sinua? Mitä nimesi sinulle tarkoittaa?

Ja vielä muutama kysymys

17. Minkäikäinen olet?

alle 18 vuotta

19–24 vuotta

25–44 vuotta

45–65 vuotta

yli 65 vuotta

18. Minä vuonna olet muuttanut Suomeen?

19. Mistä olet muuttanut Suomeen?

– Venäjältä / SFNT:sta

– muualta

20. Haluaisin mielelläni haastatella sinua nimistöntutkimukseni varten. Olisitko kiinnostunut osallistumisesta haastatteluun joko kasvokkain tai Skypen välityksellä?

- Kyllä, kiitos.

- En, kiitos.

Yhteystiedot mahdollista kasvokkaista haastattelua varten

Jos sinua kiinnostaa, voit jättää yhteystiedot tähän:

Liite 4: Haastattelurunko venäjäksi

1. Я знаю, что ты переехал(а) в Финляндию из России. Сколько лет ты уже живешь в Финляндии?
2. Где живут твои родители?
3. У тебя есть родные в Финляндии (например, брат или сестра, муж или жена и т.д.), с которыми бы у тебя был общий родной язык?
4. У тебя есть друзья в Финляндии, с которыми бы у тебя был общий родной язык?
5. Ты можешь назвать свое полное имя (ФИО)? Напиши его, пожалуйста.
6. Как ты получил(а) это имя? (по рождению, через смену имени и т.д.).
7. Сейчас ты живешь в Финляндии. Бывали ли ситуации, в которых твое русское имя доставляло тебе некоторого рода неудобства? Какого рода неудобства?
8. У тебя есть неофициальные варианты твоего русского имени (то, что мы называем уменьшительно-ласкательными именами)? Какие это варианты? Кто их придумал? Кто их использует?
9. Появились ли у тебя в связи с переездом в Финляндию новые варианты твоего имени? Кто их придумал? Кто их использует? Какое из них тебе нравится больше всего?
10. На каком основании ты выбрал(а) именно этот вариант? (по звучанию, близок к русскому варианту и т.д.).
11. Есть ли ситуации, в которых ты намеренно используешь неофициальную версию своего имени (например, одновременно с официальным именем)? Какие это ситуации? Какую именно версию своего имени ты используешь? Напиши, пожалуйста.

12. А есть ли ситуации, когда ты намеренно используешь только эту неофициальную версию своего имени? Например, в кругу друзей, в соцсетях, в университете, на работе.
13. Как люди вокруг реагируют на твое официальное русское имя или на тебе, когда слышат твое русское имя впервые? Какие чувства вызывает в тебе их реакция?
14. Как ты представляешься в Финляндии при первой встрече? Зависит ли это как-то от ситуации, в которой ты находишься?
15. Есть ли ситуации, в которых ты считаешь, что представиться только своим русским полным именем важно? Что ты делаешь, если твое имя не понимают?
16. Есть ли ситуации, в которых, по твоему мнению, твое официальное русское имя не столь релевантно и ты можешь назваться как угодно лишь бы достичь конкретной цели?
17. Какое имя ты бы хотел(а), чтобы люди вокруг использовали постоянно?
18. Как ты относишься к своему неофициальному имени, которое часто используешь? Тебе оно нравится? Оно кажется подходящим тебе? Почему? Ты используешь его, находясь в других странах? А как ты относишься к официальному имени?
19. Ты бы мог(ла) представить ситуацию, в которой ты бы официально сменил(а) свое нынешнее русское имя и взял(а) бы то, которым ты чаще всего пользуешься? Почему? Почему нет?

Большое спасибо за согласие поучаствовать в интервью.

Liite 5: Haastattelurunko suomeksi

1. Olet muuttanut Suomeen Venäjältä. Kuinka kauan olet jo asunut Suomessa?
2. Missä vanhempasi asuvat?
3. Onko sinulla Suomessa sukulaisia (esimerkiksi, veli tai sisko, mies tai vaimo yms.), joiden kanssa sinulla on sama äidinkieli?
4. Onko sinulla Suomessa ystäviä, joiden kanssa sinulla on sama äidinkieli?
5. Lausuisitko koko nimesi? (sukunimi, isännimi ja etunimi). Kirjoittaisitko sen paperiin.
6. Millä perusteella olet saanut nykyisen nimesi? (vanhemmiltasi, nimenmuutoksen kautta yms.)
7. Onko venäläinen nimesi aiheuttanut sinulle Suomessa haasteita? Mitä haasteita?
8. Onko sinulla venäjänkielisiä lempinimiä? Mitä? Kuka antoi? Kuka käyttää?
9. Onko sinulle tullut uusia nimenmukauttamisehdotuksia Suomeen muuttuasi? Ketkä keksivät? Kuka käyttää? Mistä niistä nimistä pidät enemmän? Kirjoittaisitko sen paperiin.
10. Millä perusteella olet valinnut juuri tämän mukautetun nimen?
11. Onko tilanteita, joissa tarkoituksella käytät mukautettua nimeä virallisen nimesi rinnalle? Mitä tilanteita? Mitä nimesi mukautettua muotoa käytät?
12. Onko tilanteita, joissa tarkoituksella käytät vain tätä mukautettua muotoa? Mitä tilanteita?
13. Miten ihmiset suhtautuvat viralliseen venäläiseen nimeesi tai sinuun kuultuaan sen? Miten reagoit siihen?
14. Miten esittäydyt uusille ihmisille Suomessa? Riippuuko se tilanteesta?
15. Onko tilanteita, joissa luulet olevan tärkeää, että sinua kutsutaan vain virallisella nimelläsi? Mitä teet, jos nimesi ei saada selville?

16. Onko tilanteita, joissa luulet, että voi kutsua itseä miksi vaan nimeksi, jotta saavuttaa tavoitteesi?
17. Mitä nimeä haluaisit itsestäsi käytettävän jatkuvasti?
18. Tuntuuko mukautettu nimesi omalta / sopivalta? Pidätkö sinä siitä? Miksi? Käytätkö sinä sitä ulkomaanmatkoilla? Entäs miltä oma virallinen nimesi tuntuu?
19. Voisitko kuvitella virallistavasi mukautetun nimesi? Miksi?

Kiitos paljon haastatteluun osallistumisesta.

Liite 6: Informantit vastausten saapumisjärjestyksessä

1	Viktoria	n	31	Elena	n
2	Nadia	n	32	Yulia	n
3	Anna	n	33	Ekaterina	n
4	Svetlana	n	34	Irina	n
5	Anastasiia	n	35	Elvira	n
6	Maria	n	36	Marina	n
7	Olga	n	37	Anastassia	n
8	Anna	n	38	Marina	n
9	Tamara	n	39	Daria	n
10	Elena	n	40	Ksenia	n
11	Liubov	n	41	Anna	n
12	Dmitri	m	42	Ekaterina	n
13	Olga	n	43	Marina	n
14	Aleksei	m	44	Liliia	n
15	Anastasia	n	45	Yulia	n
16	Mikhail	m	46	Iuliia	n
17	Irina	n	47	Elena	n
18	Lev-Aleksandr	m	48	Olga	n
19	Tatiana	n	49	Dmitrii	m
20	Evgeniya	n	50	Pavel	m
21	Ekaterina	n	51	Tatiana	n
22	Alina	n	52	Marija	n
23	Taras	m	53	Ksenia	n
24	Larisa	n	54	Nina	n
25	Vera	n	55	Anna	n
26	Olga	n	56	Olga	n
27	Oksana	n	57	Anna	n
28	Elena	n	58	Elena	n
29	Fedor	m	59	Julia	n
30	Ruslana	n	60	Tatiana	n

61	Iurii	m	91	Marina	n
62	Anna	n	92	Polina	n
63	Ekaterina	n	93	Natalia	n
64	Natasha Agneta	n	94	Nadezhda	n
65	Mariia	n	95	Anna	n
66	Varvara	n	96	Marina	n
67	Ekaterina	n	97	Daria	n
68	Irina	n	98	Elena	n
69	Eilina	n	99	Elena	n
70	Alexander	m	100	Nadezda	n
71	Viktoria	n	101	Anna	n
72	Valentina	n	102	Irina	n
73	Liubov	n	103	Elizaveta	n
74	Ilona	n	104	Anna	n
75	Ekaterina	n	105	Elena	n
76	Maria	n	106	Larisa	n
77	Pavel	m	107	Natalia	n
78	Sergey	m	108	Marina	n
79	Oxana	n	109	Larisa	n
80	Liudmila	n	110	Vera	n
81	Daria	n	111	Anna	n
82	Elizaveta	n	112	Evgenii	m
83	Julia	n	113	Natalia	n
84	Velta	n	114	Mikhail	m
85	Konstantin	m	115	Elena	n
86	Iuliia	n	116	Vera	n
87	Maria	n	117	Ksenia	n
88	Vera	n	118	Ekaterina	n
89	Marina	n	119	Dmitry	m
90	Danil	m	120	Ekaterina	n

Liite 7: Nimihakemisto: naisten etunimet latinalaisine muotoineen

Алина	Alina
Анна	Anna
	Anastasia
Анастасия	Anastasiia
	Anastassia
Валентина	Valentina
Варвара	Varvara
Велта	Velta
Вера	Vera
Виктория	Viktoria
Дарья	Daria
Евгения	Evgeniya
Екатерина	Ekaterina
Елизавета	Elizaveta
Елена	Elena
Илона	Ilonia
Ирина	Irina
Ксения	Ksenia
Лариса	Larisa
Лилия	Liliia
Людмила	Liudmila
	Maria
Мария	Mariia
	Marija
Марина	Marina
	Nadezhda
Надежда	Nadezda
Нина	Nina
	Lioubov
Любовь	Liubov

Ольга	Olga
	Oksana
Оксана	Oxana
Полина	Polina
Руслана	Ruslana
Светлана	Svetlana
Тамара	Tamara
Татьяна	Tatiana
Эйлина	Eilina
Эльвира	Elvira
	Iuliia
Юлия	Julia
	Yulia

Liite 8: Nimihakemisto: miesten etunimet latinalaisine muotoineen

Александр	Alexander
Алексей	Aleksei
Евгений	Evgenii
Данил	Danil
	Dmitri
Дмитрий	Dmitrii
	Dmitry
Константин	Konstantin
Лев-Александр	Lev-Aleksandr
Михаил	Mikhail
Павел	Pavel
Сергей	Sergey
Тарас	Taras
Фёдор	Fedor
Юрий	Iurii

Liite 9: Venäjänkieliset sitaatit

- ⁱ Пользуюсь: в государственных учреждениях и в официальных бумагах. Не пользуюсь: при заполнении анкет в магазине (розыгрыши). (n 45)
- ⁱⁱ Пользуюсь всегда и везде кроме когда покупаю/продаю в flea market. (n 107)
- ⁱⁱⁱ [Это имя] для внутрисемейных коммуникаций, там эмоциональный подтекст не для паспортного стола, банка или КЕЛЫ. (n 103)
- ^{iv} [...] благодаря своей относительной непопулярности, у моих друзей и знакомых в Финляндии оно [имя] начало ассоциироваться со мной. (n 22)
- ^v Практически во всех случаях и на всех языках используется имя Katia. И очень малое количество людей знают, что это «неофициальное» имя. (n 118)
- ^{vi} [...] довольно часто финны удивляются, что я только что произнесла, им трудно на слух воспринять. Обычно в таких ситуациях я повторно и более замедленно произношу свое имя, пишу имя на бумаге и объясняю как оно читается. Если это по телефону, то я диктую имя по буквам. Иногда я еще провожу аналогию с именем английской Королевы Елизаветы, и это обычно очень помогает, как будто снимается некий зажим предубеждения и имя начинает кодироваться как знакомое и безопасное [...] буква “З” доставляет сложности в произношении, я обычно провожу аналогию с английским словом “ZOO” и опять в головах собеседников случается нужный коннект, т.к. слово зоопарк все знают и умеют с легкостью произносить. (n 103)
- ^{vii} Я выбрала имя Надя (Nadia), поскольку полное имя Надежда (Nadezhda) коверкали при произнесении [...] Особенно меня выбешивало это “зхда”. (n 2)
- ^{viii} Довольно часто в сфере обслуживания у работника после общения со мной на финском языке в приятном, улыбчивом ключе меняется настроение в общении при взгляде на мои документы (карту КЕЛА, банковскую карту и т.п.) – и я понимаю, что увидеть русское имя и русскую фамилию не доставляет удовольствия человеку. Многие просто не контролируют свою мимику, которая явно негативна при виде моего русского происхождения. (n 88)

- ix Несомненно, имя часть меня. Меня назвали в честь маминих сестер, которые сильно пострадали во время Второй мировой войны. (n 88)
- x Не могу [представить, чтобы я официально сменила свое имя на финское]. Мне не нравится, когда люди, не успев переехать, «перекрашиваются», забывая свои корни. (n 100)
- xi Семантический ряд, связанный с моим именем, – «вера», «верить», «верный» и т.д. В английском есть имя Faith, имеющее похожую семантику. (n 88)
- xii Мое имя лаконичное, но в нем много всего. Например, как мне кажется, оно выражает сильный характер, волю, индивидуальность, добрый нрав. (n 62)
- xiii [...] мне очень нравится мое имя, оно международное, королевское и красивое. (n 103)
- xiv Затрудняюсь ответить [сменила бы я официально свое нынешнее русское имя на финское]. Возможно, и поменяла бы. Так как финское Olga очень режет слух. Имя стало более грубым, что ли. (n 26)
- xv Нет [другие люди не используют неофициальные формы моего русского имени при общении на иностранном языке]. Для моего мужа непонятно, почему русские могут одного человека называть многими именами. (n 109)
- xvi Мне нравится, что я Iřina или Irkku, первый вариант несколько официален, но почему бы и нет, а второй – знак того, что меня принимают в этом обществе. (n 102)
- xvii Nastja грубовато звучит, но это друзья так называют и им простительно. К Ана пришлось привыкать. А вот теперь уже 25 лет меня называют AnastAssia и по родному Настя, я очень скучала. Я как бы повзрослела раньше времени до 17 была Настя и вдруг начиная с 17 АнастАссия. (n 37)
- xviii Мои испаноязычные друзья, а также португалоязычные, французы и финны называют меня Tati. [...] Иностранцы не могут произнести имя Таня правильно, а в их интерпретации Танья звучит для меня плохо, неприятно. (n 19)

^{xix} [В Финляндии] появилась форма Jenni. Так мне посоветовала представляться мой ментор, которая мне помогала в поиске работы в Финляндии. Мы решили, что такое имя – знакомое и понятное финнам – будет больше располагать ко мне, чем труднопроизносимое Evgeniya. Я очень довольна, использую его постоянно и везде, в том числе в резюме, LinkedIn и т.д. (n 20)

^{xx} Не вижу ни смысла, ни необходимости [делать своим официальным именем новый вариант имени, появившийся в Финляндии]. Уверена, что в нашем мире сейчас более менее всё равно, какое имя у тебя в паспорте. [...] Наверное мне трудно представить [себе ситуацию, при которой я официально сменила бы свое имя на финское], тем более, что я не уверена, что моя жизнь будет связана исключительно с Финляндией. (n 20)